

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

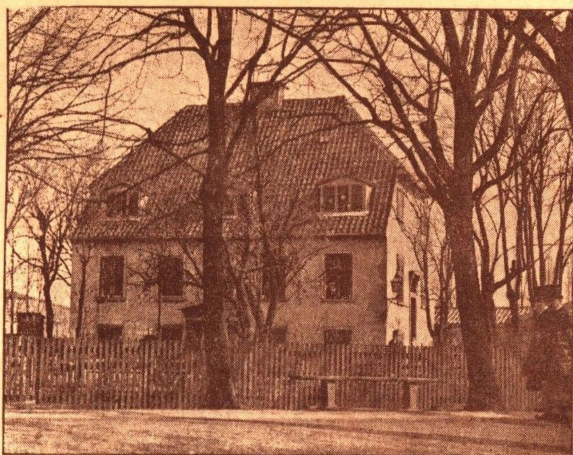
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HØJSKOLEFORSTANDER
ERNST TRIER

HANS ÆT, HANS BARNDOM
OG FØRSTE UNGDOM

AF

POVL HANSEN

Højskoleforstander

ERNST TRIER

hans æt, hans barndom
og første ungdom

Af

Poul Hansen

AUGUST BANGS FORLAG — KØBENHAVN V.
MCMXXVIII

Ernst Trier som feltdegn 1864.

AUGUST BANG (Bogtrykkeriet „Absalon“)

FORORD

Der har flere gange tidligere været gjort tilløb til kortere livsskildringer af Ernst Trier, blandt andet af Ludvig Schrøder, Fritz Trier og Rasmus Bording; men hvor gode og træffende de end er, så har de dog alle lidt af et ukendskab til den usædvanlig rige brevveksling, Trier efterlod sig. De indgåede og opbevarede breve kan tælles i tusindvis.

Men heller ikke mange af de breve, *Trier* skrev, har disse forfattere kendt. Og Trier var dog i sin ungdom en næsten lidenskabelig brevskriver. Mange af hans talrige breve kunde fylde 10—12 eller flere trykte sider i en bog.

Han var af de brevskrivere fra de ældre dage, som man i vor fortravlede tid kun vil kunne finde yderst få af.

Alle hans breve har jeg naturligvis ikke kunnet opspore eller få fat på; men mange — åbenbart af de vigtigste — har det dog lykkedes mig at få til gennemlæsning. Især må jeg her i første række takke hans ven, den norske præst på Inderöen, Albert Lange, der kort før afslutningen af sit lange indholdsrige liv sendte mig den rige skat af breve, som hans danske ven gennem ungdomsårene havde skrevet til ham.

En lignende tak må jeg rette til sognepræst i Tostrup Carl Scharling, der beredvillig har overladt mig til undersøgelse og uddrag de breve, Trier havde skrevet til sin „ældste, trofaste ven“ Henrik Scharling.

Er der end andre breve af Trier, jeg i høj grad har måttet savne, f. ex. de vistnok meget fortrolige breve til hans „faderlige ven“ præst Egede Glahn, så er det dog sådan, at man af dem, der foreligger, næsten kan følge den unge student fra dag til dag gennem de rige ungdomsår.

Vi vil dér navnlig ved brevenes hjælp se udfolde sig et ungdomsliv så bevæget, så rigt og strålende, at det næsten må forekomme vor mere nøgterne og blegsoftige tid som noget af et under.

Det er da noget af den glans, jeg har prøvet at fange ind i min skildring, således som strålerne deraf endnu synes at løfte sig op fra de gamle gulnede papirer.*)

Af trykte hjælpeklender har jeg især haft udbytte af de mindeblade, som Fritz Trier skrev kort efter broderens død i årsskriftet „Fra Vallekilde folkehøjskole nr. 2“ og af de mindeartikler, Ludvig Schrøder skrev i Højskolebladet i sommeren 1894. De er senere udgivne i særtryk med titel: „Ernst Trier“.

Ernst Triers liv hører ikke til de almindelige, fremgået af en ædel slægt, en af de ypperste jødeætter i vort land, blev han tidlig indlevet i datidens rigeste kulturliv. Og som han som lille dreng løftedes op på kunstnerfyrsten Thorvaldsens arme, så voksede han frem mellem yngre kunstnere og skønnånder til høj æstetisk dannelse, indtil han omsider nåde frem til den kristne livsforståelse, der senere skulde føre ham ind på andre baner end dem, der fra fødselen syntes at ligge åbne for ham. Et lille stykke af den tids danske kirkehistorie synes at glide vort blik forbi, idet vi følger hans kristelige udvikling.

Jeg har standset skildringen af denne ungdomshistorie ved år 1859, Triers 22. år. Det tidspunkt, da den unge mands urolige, søgende, higende sjæl fandt den troens klippegrund, hvorpå han siden alle sit livs dage „byggede sit hus“ — det, man i de dage plejede at kalde „den kirkelige anskuelse“.

Det er dog min mening at fortsætte med skildringen af den følgende tid og alder, om dette første, lille arbejde måtte finde så mange købere, at det kan blive muligt at udgive en fortsættelse.

Solvang, Vallekilde i juli 1928.

Povl Hansen.

*) I alle her gengivne brevstykker af Trier eller andre anvendes den her i bogen ellers brugte retskrivning.

1. F æ d r e n e - æ t t e n.

Siden Jerusalem's forstyrrelse og Jødefolkets adspjaltelse har dette folk levet et trist og sørgeligt liv som folk — spredt vide omkring mellem de andre historiske folkeslag. Og som fædrelandet var det berøvet, gik også det fælles tungemål efterhånden sin opløsning i møde; idet man i det daglige liv mer og mer sammenblandede det med det folks sprog, som man tilfældigvis kom til at bo iblandt.

Talstærke grupper af Jøder samlede sig efterhånden i Polen og Portugal. Fra disse to samlingssteder spredtes der dog senere en del Jøder vest og nord over det øvrige Europa; men mellem disse udvandrere følte de portugisiske Jøder sig stedse som en overklasse i forhold til de fattigere og ringere ansete „polske Jøder“. De vilde nødig regnes på lige fod med dem.

I første halvdel af det 18. hundredår bode der i den tyske købstad Trier i Vesttyskland en sådan portugisisk jødefamilie. Her som ellers alle vegne var Jøderne kun tålt og måtte finde sig i at leve nærmest af småhandel uden ret til at eje gård el. grund.

Fra en af disse portugisiske jødeslægter i Trier udvandrede år 1754 til Danmark to brødre, Leb (Levin) Salomon og Ruben (Seligmann) Salomon. Først nogen tid efter deres komme til København antog de navnet Trier, som minde om deres fødeby.

Efter allerunderdanigst ansøgning fik de tilladelse til at

nedsætte sig i København og dér leve „efter de jødiske ceremonier“, når dette blot sker i al stilhed og „uden forargelse“. De må drive handel og næring med det, som det dér er de andre Jøder tilladt at handle med. Dog skal de forud til politikassen betale 100 rigsdaler og så for resten svare told, konsumtion og hvad andet, loven byder.

Rubens handel er omfattende. Han får lov til at sælge og forhandle „foruden øst- og vestindiske samt kinesiske varer“ desuden „alleslags sukkere, stropper, pudder, stivelse, takmoes, olleblår, indigo, gryn, mel, eddike og sæbe samt de her i landet fabrikerede tobakspiber, syknapper og hårnåle udi store og små partier.“*)

Men skønt der således har været sager nok at handle med, så synes det dog, som om handelen ikke rigtig har villet gå, og han får da bevilling som lysestøber.

Hans hustru skal have hedt Vøgelche.

Mellem ægteparrets syv børn mærker vi os det næstældste, sønnen Schalom (Salomon) Seligmann Trier, der fødtes 20. oktbr. 1768. Han ægtede Brendel Meyer, blev grosserer og medindehaver af det store bankierhus M. & D. A. Meyer & Trier, et af de største i København, indtil det — som så mange andre store huse — måtte standse forretningen 1820 under de store bank-sammenbrud som følge af den ulykkelige krig med England.

En af hans sønnesønner har vidnet om ham, at han levede et nøjsomt liv med sin store familie. Han havde i alt 19 børn; men de 4 døde dog som små.

Selv var han en stille, meget from mand og ortodox Jøde.

Det tredie barn mellem de 19 var Jakob Salomon Trier, f. 23. novbr. 1799. Han slog sig på tømmerhandelen, blev grosserer og oprettede firmaet „J. S. Trier“.

Hans udstrakte tømmerplads med kontor og oplag bredte sig dér, hvor nu Københavns hovedbanegård ligger. Hans lille og forholdsvis tarvelige selvejerhus, Vesterbro nr. 5, lå den gang temmelig ensomt — på det sted, hvor senere den store hus-karré med panoptikon fandtes.

*) Se V. Trier: »Stamtavle over familien Trier«.

Mens han som ung levede i hjemmet hos sine forældre, bebode disse en af de øvre og billigere etager i det samme hus, hvor den meget rige og ansete Jøde M. L. Nathanson holdt til huse på første sal. Undertiden kunde det da hændes, at den unge Jakob S. Trier på trappegangen traf sammen med den to år yngre frk. Bella, ældste datter af den rige Nathanson. Traditionen vil hævde, at disse „tilfældige“ sammentræf skete mer og mer hyppigt, indtil de omsider førte til en trolovelse, der indledede et påfølgende langt og lykkeligt ægteskab.

2.

M ø d r e n e - æ t t e n .

Jakob Triers hustru Bella, f. Nathanson, hørte på fædrenes side ligesom hendes mand til en fra Tyskland indvandret jødeslægt. Hendes farfar var købmand, født i Altona og gift med den kendte danske Jøde og finansmand David Amsel Meyers søster.

Hendes mormor, Rose f. Hertz, var søster til digteren Henrik Hertz' fader og ligeledes søster til Georg Brandes' oldemor Banise Hertz.

En mundtlig overlevering i den Trier-ske slægt fortæller, at en gang under en heftig smitsom sygdom (der nævnes pest), var Rose kommen i den yderste nød og gik da til sin søster Banise og bad hende om hjælp. Men da Banise så søsteren fra det smittede hus stå uden for sin dør, slog hun denne i for næsen af hende og nægtede at yde hende nogen som helst personlig hjælp i dette farlige tilfælde.

Når Ernst Trier omtalte dette træk, kunde han undertiden føje til: „Jeg er glad ved, at det ikke var *min* oldemor, der gav dette nej; men hende, der fik det“.

Bella Nathansons far Mendel Levin var født i Altona 1780. Gennem sin barndom voksede han op uden nogen art skolegang og i den dybeste uvidenhed. Hans sprog var som hans samtidige landsmænds i de egne en forunderlig blanding af dårligt hebraisk og ikke bedre tysk. At tale dette blandingsprog kaldtes at „moulesle“.

Da han var 12 år gammel, fik familien besøg af drengens mormor fra København, hvor hendes mand stod i spidsen for det store handelshus „Meyer & søn“. Hun tog dattersønnen med sig hjem.

Ved sin ankomst til København kunde drengen ikke et dansk ord; men han fik nu her en god uddannelse og udviklede sig forbavsende hurtigt til at blive en af førerne i den københavnske forretnings- og bankverden. 18 år gammel oprettede han sin egen grossererforretning i manufakturvarer; og her brød han den danske handel ny baner, i det han i stedet for at handle på Hamborg, som ellers alle andre, åbner direkte forbindelse med England. Under et længere ophold i dette land blev han overordentlig stærkt påvirket af de fri handels- og styreformers derovre i det stolte ørige.

19 år gammel ægtede han den „yndige og stille“ Ester f. Herfurth, med hvem han fik en talrig flok af børn.

Samme år trådte han ind i morfaderens forretning, hvis firmanavn nu blev Meyer & Nathanson. Dette omdannedes dog atter 1806 til Meyer & Trier. Af dette store hus — et af de største og rigeste, der den gang fandtes i vort land — var han nu medindehaver, indtil det, som tidligere nævnt, under de fortvivlede pengeforhold, fremkaldt ved statsbankerotten 1813, omsider gik fallit en del år senere.

I 1830-erne kastede han sig over studiet af dansk national-økonomi, som han skrev flere lærde værker om og i virkeligheden blev banebryder for.

Endelig havnede den travle mand i året 1838 som redaktør for „Berlingske tidende“. Ved hans arbejde voksede bladet fra at være lille til at blive stort. Det udvidedes bestandig, indtil det udkom med to nr. dagligt, bægge i stort format. Han døde den 6. oktbr. 1868.

Det er så åbenbart efter denne morfar, Ernst Trier gennem moderen tager naturanlæg i arv. Der fandtes i dattersønnen det samme „koleriske temperament“, det heftige sind, den utrolige virksomhedsdrift, lyst og trang til at tage fat og, om det skulde være, bryde ny veje.

Der er endnu et par områder ved denne ejendommelige

rastløse redaktør Nathansons liv og virksomhed, der her et øjeblik skal dvæles lidt nærmere ved.

Først hans arbejde for Jødernes skolegang og undervisning. Dette arbejde blev hans livs virkelige stordåd.

Jødernes stilling her i Danmark var jo ikke nær så dårlig som i mange andre lande med deres berygtede jødekvarterer (Ghetto); men alle jødebørn voksede som Nathanson selv op i den dybeste uvidenhed. Nu stiftede han 1805 den mosaiske friskole for drenge og 1810 en lignende for piger. På disse skoler øfrede han store summer og et utrætteligt arbejde. Her fik børnene en særdeles god undervisning, og her lærte de at tale dansk i stedet for den uhyrlige blanding af hebraisk og tysk, som danske jødebørn hidtil ene havde betjænt sig af.

Ved deres udgang af skolen blev der sørget for, at hver enkelt dreng blev anbragt i en virksomhed, hvorved han på hæderlig måde som dansk statsborger kunde fortjæne sit brød.

Samtidig hermed fik han oprettet et frivilligt jødisk fattigvæsen, som arbejdede fortrinligt. Dette i Forbindelse med skoleundervisning ændrede i forbavsende kort tid hele Jødernes tilstand.

Med mageløs selvfølelse kunde Nathansons slægt senere hævde, at der, så længe denne varmhjærtede og energiske mand levede, ikke fandtes en fattig eller uvidende Jøde i København.

På lignende måde omskabe, rensede og forbedrede han hele den mosaiske gudstjeneste, som især efter synagogens ødelæggelse ved Københavns brand 1795 og den splittelse og løshed, som deraf fulgte, var sunket ned til fuldstændig uforståelige ceremonier i en udlevet form.

M. L. Nathanson.

Disse danske Jøder, der hidtil havde levet som i et åndeligt og folkeligt Ghetto, blev nu jævnbyrdige med andre danske statsborgere, og alt dette var så godt som udelukkende Nathansons værk. Han åbenbarede herigennem store ævner som pædagog og folkeopdrager.

Men skønt Jøderne på den måde i forbavsende kort tid i almindelig dannelse og borgerlig oplysning nåede op til jævnmaal med deres danske landsmænd, så hindrede dette dog ikke det uhyggelige udbrud af de såkaldte „jødefejder“ 1819—20, som rå mennesker, „antisemitter“, fik sat i gang mod dem.

Påvirket heraf besluttede Nathanson at fremskynde overgangen til dansk kultur, og han lod sine fem yngste børn, to døtre og tre sønner, døbe. Det skete i Frue kirke den 16. aug. 1828. De fik samtidig i dåben efternavnet forandret fra Nathanson til Nansen.

Som et bevis på den fremragende stilling, han i samfundet indtog, kan nævnes, at der den dag som faddere blev indskrevet gehejme-, stats- og finansminister Møsting, etatsråd og grosserer Hvidt, justitsråd og politimester Knudsen (Helsingør), biskop Münter, professor dr. phil. N. L. Nissen, magister Henriksen m. fl.

På dette tidspunkt var Husets ældste datter Bella gift og blev vel af den grund ikke døbt sammen med de yngre søskende.

Endnu en side af Nathansons liv må fremdrages. Og her tænkes da paa hans sans for dansk kunst og hans arbejde for at hjælpe den frem til anerkendelse under de vanskelige gennembrudsår.

3.

Nathanson og Kunstnerne.

Allerede tidligt ser vi ham hjælpe og understøtte Jens Baggesen, der af alle digtere måske stod hans hjærte nærmest. Senere er det især Henrik Hertz, en fattig fætter til fru Ester. Under sin opvækst og første ungdom betragtede Hertz næsten Nathansons hus som sit hjem. Skuespiller P. Foersom blev både opmuntret og understøttet til fuldfør-

Den gl. Nathanson med børn, svigerbørn og børnebørn.

elsen af sin klassiske oversættelse af Shakespeares dramaer. Også Ingemann nød godt af hans rundhåndethed, og Casper Boie optoges næsten som søn i huset.

Og som digterne således også med malerne. Blandt de ældre af disse må først nævnes Sønderborgeren Chr. A. Lorentzen, denne kunstner, som måske kunde kaldes morgenstjærnen, varslende den gryende dag for dansk billedkunst. Almindelig og stor opmærksomhed vakte den række af henimod 30 malerier til Holbergs komedier, som han malede for den daværende rige grosserer M. L. Nathanson. Malerierne gik senere ind i „Den kgl. malerisamling“.

I endnu højere grad fik Nathanson dog betydning som fremhjelper af dansk kunst ved hans forhold til selve banebryderen for „den danske malerskole“ Chr. Vilh. Eckersberg. Han var barnefødt i Varnæs sogn ved Alssund og altså fra samme egn som hans ældre ven Chr. A. Lorentzen. Som tyveårig ung malersvend kom han ved gode venners hjælp til København for at uddanne sig som kunstner; strænge kår måtte han prøve, men hans ævner og hans flid brød ham vej.

Efter en lang, frugtbar udenlandsrejse kommer han endelig 1816 tilbage til Danmark for her at dyrke sin kunst. Men netop om disse år gjaldt det om nogen sinde, at „Danmark er et lidet fattigt land“. Eckersberg havde næppe reddet sig og sin kunst gennem den trange tid, om han ikke netop nu havde fundet en hjælper, en støtte og en ven i Nathanson. Mange var de bestillinger, denne danske „Mæcen“, kunstens ven og beskytter, gav ham. Hans efterkommere fastholder som en tradition, at han skal have ladet Eckersberg for sig udføre fyrretyve malerier. Så bedredes forholdene, og den danske malerskole og dens banebryder gik lysere tider i møde.

Et af Eckersbergs navnkundigste billeder er portrætgruppen af den Nathanson-ske familie. Man har ment, at dette fremragende kunstværk både skyldes og åbenbarer kunstnerens dybe taknemmelighedsfølelse over for sin jævnaldrende ven og velgører.

Af et udkast til det store billede fremgår det, at Eckers-

Et første udkast til Eckersbergs maleri af den Nathanson-ske familie.

berg oprindelig må have tænkt sig en helt anden gruppe-ring af billedets personer; et billede, hvor den familiehytte, han selv havde mødt her i hjemmet, rigtig kunde få udtryk. Man ser på skitsen familiefaderen, Nathanson, midt på gulvet, omringet af børnene, alle i færd med at lege og danse, kun husfruen i en lænestol i baggrunden er lidt udenfor den løsslupne munterhed, hvis midtpunkt faderen danner.

Ved at betragte dette første udkast vil både en og anden åbenbart beklage, at ikke denne morsomme og livsfyldte scene blev fastholdt; men det blev den ikke. Slægtsoverleveringen vil mene, at det skyldes fru Ester, som fandt, at hendes rolle på skitsen var lidt *for* beskeden.

Eckersberg lagde da hele sit arbejde om. Maleriet kom nu til at fremstille ægteparrets hjemkomst fra et besøg hos kong Fr. 6., og nu bliver den smukke husfrue billedets midterfigur. De træder netop ind af døren, iført deres allerstiveste stads. Under deres fraværelse har børnene for-nøjet sig, som de kunde bedst. En af døtrene har sat sig til at spille på klaveret; andre ser nærmest ud, som om de havde danset til musikken. Dog, nu samler man sig om forældrenes modtagelse. En løber hen og tager den pragtfuldt klædte mor under armen; men Bella, den ældste af flokken, samler sammen på de små og fører dem hen mod de indtrædende.

Dette herlige billede, der i lang tid prydede Nathansons hjem, gik senere i arv til Bella; men mange år senere, da først hun og senere hendes mand Jakob S. Trier døde, blev billedet indlemmet i „den kgl. malerisamling“. Det indtager endnu på statens kunstmuseum en hædersplads, som ikke overtræffes af mange portrætbilleder i den store samling.

Eckersberg døde af kolera i sommeren 1853.

I denne forbindelse må nævnes endnu en maler, nemlig genremaleren Ernst Meyer. Han var lidt i slægt med M. L. Nathanson og ligesom denne født i Altona; men 15 år gammel sendte faderen ham til København, for at han dér kunde følge sin lyst og vie sig til malerkunsten. Men da fa-

Eckersbergs store maleri af den Nathanson-ske familie,

deren var uformuende, blev det Nathanson, der også her måtte træde hjælpende til og helt ud sørge for ham; mens han besøgte kunstakademiet og C. A. Lorentzens malerskole. Stor indflydelse på den unge senere berømte kunstner fik Eckersberg, og det skyldes vel nærmest ham og billedhuggeren H. V. Bissen i forbindelse med Nathanson, at Ernst Meyer reddedes for „dansk kunst“.

I Rom, hvor han senere tilbragte sin meste tid, sluttede han sig til den danske kunstnerkreds, der havde Thorvaldsen som sit midtpunkt. Men kom Meyer hjem til Danmark, stod Nathansons hus ham til enhver tid åbent.

Under et lidt længere ophold i København 1843—44 foranstaltede han en prægtig fest hos sin broder grosserer Abr. Meyer. Men om denne fest skal senere fortælles mere.

Det store og gæstfri Nathanson-ske hus, der var som et samlingssted for datidens betydeligste skønånder, savnede heller ikke tonekunstens store. Og her må da især nævnes Daniel Fred. Rud. Kuhlau. Også han var tysk født. Elverhøjs berømte komponist, én af banebryderne for den særegne danske tonekunst; fra hjemmet i Hannover kom han, 24 år gl., over Hamborg til København. Hans herlige musikalske ævner bragte ham hurtigt op mod toppen af samfundsstigen; men bedst befandt han sig i velhavende borgerefolks kreds, og da ikke mindst i den store vennekreds, der havde sit samlingssted i Nathansons hjem.

Skønt Kuhlau hadede at give undervisning i musik, gjorde han dog en undtagelse overfor døtrene i dette hjem. I Vallekilde opbevarer vi endnu som en familiehelligdom det Marchal-klaver, hvorpå denne undervisning foregik. I forhold til et nutidspiano er dets toner fine og spinkle, de minder en del om spinetet. På Eckersbergs maleri er dette klaver da også kommen med.

Når Kuhlau gik ind på her at være musiklærer for Nathansons døtre, hænger det måske sammen med, hvad en meget bestemt familie-tradition vil hævde, at han, den allerede da noget ældre, ugifte kunstner, nærrede en meget stærk tilbøjelighed for en af døtrene. Om hans følelser ikke blev gengældt, eller om det var andet, der hindrede,

kan nu ikke oplyses; kun den kendsgerning står fast, at Kuhlau, der, skønt han ved et ulykkestilfælde havde mistet sit ene øje, men forresten skal have ejet meget kvindetække, alligevel gik ugift i sin grav; mens den pågældende frk. Nathanson blev en anden mands hustru.

4.

Triers hjem.

Vi vender imidlertid nu atter tilbage til J. S. Trier og Bella Nathansons nystiftede købmandshjem på Vesterbro.*)

Den unge husfrue, der både i det ydre og det indre lignede sin far, udmærkede sig ved sin stærke virksomheds-trang; travlt var hun på færde fra morgen til aften. Hendes yngste søn tænkte sig altid evangeliets *Martha* i skikkelse med hans moder.

Som så mange gode kvinder holdt hun traditionerne fra hendes eget barndomshjem højt i ære i det nye hjem, som hun nu med sin mand dannede, og hvori hun var „livet i huset“.

De rige, åndelige strømme, der gik gennem hendes barndomshjem, ledede hun ind i sine egne stuer. Også derinde færdedes mændene med de kendte navne; mens ny efterhånden kom til. Af de ældre skal her særlig nævnes maleren Vilh. Marstrand, der næsten følte det som sit andet hjem. Hans ofte tungsindige og oprevne sjæl fandt her lifligt hvilested. Ingen forstod som fru Bella at gyde olie på de brusende bølger i hans sind og atter fremkalde ro og stilhed der inde.

Den 12. Juni 1827 fødtes ægteparrets første barn, Marie Rosa Caroline Trier. Den 18. april 1830 kom det næste, sønnen Fritz Seligmann Trier, og endelig syv år senere, d. 23. jan. 1837 endnu en søn, Ernst Salomon Trier.

Mens denne moder med det varme hjerte og med den dybe levende gudstro gik og ventede sit tredie barn, kredede hendes tanker bestandig om det, som var i komme; og det gik da hende som i den gamle pagts tid Samuels moder og i en nyere tid Steffens og Grundtvigs mødre. De

*) Se side 6.

indviede den søn, som de væntede, til „at tjæne Herren“. Disse kvinder — med det stærke og rige indre — har følt trang til at gribe ind i samtidens liv; men det er de som kvinder afskårne fra; uvilkårligt vender denne trang sig da mod sønnen: Du min lille dreng skal en gang råbe fra tagene *det*, jeg i lønkamret hvisker ind i din sjæl; du skal „tjæne Herren“.

Men det at „tjæne Herren“ blev da for denne mor det samme som for hine ovennævnte kvinder: sønnen skal blive præst.

Allerede før drengen blev født, var han således bestemt til at gå præstevejen.

En og anden vil måske synes, at moderen her begår overgreb mod sit barn, så sandt som ingen anden end barnet (sønnen) selv har ret til at afgøre, hvad han skal være, hvilket kald han skal følge, og hvad gerning han skal øve.

Henrik Steffens led senere hen i livet meget under denne moderens forudbestemmelse, som han ikke syntes, han kunde efterkomme.

Også denne moders, Bella Triers, yngste søn, skaffede hans forudbestemmelse adskillige svære timer i senere år. Men ud fra denne forhistorie forstår man da let, at denne søn, Ernst, alle dage kom til at stå moderens hjærte særlig nær. Selv har han ofte ytret, at næppe kunde der mellem nogen mor og hendes barn bestå et varmere eller inderligere forhold end mellem disse to. Elskede hun ham, da gengældte han i ikke mindre grad hendes kærlighed.

Da den lille Ernst var henimod 3 Aar gl., oplevede han noget, der blev af indgribende betydning for hele hans liv: Hans forældre lod deres tre børn døbe. Beslutningen herom skyldtes sikkert fru Bella og må vel nærmest betragtes som en slags gentagelse af det, der skete i hendes fædrenehjem d. 16. aug. 1828.

Dåben foregik i Gentofte kirke d. 8. aug. 1839.

Kirkebogen mælder derom i en anmærkning: „Forældrene er bægge af den mosaiske tro; men da de nu havde sommerværelser i Ordrup, ønskede de deres børn her optagne i det kristelige samfund“.

Ved den lejlighed fik de to drenge navneforandring. Fritz Seligman blev til Fritz Christian, og Ernst Salomon blev til *Ernst Johannes*.

For vor tid vil det vel falde underligt, at jødiske forældre således lader deres børn døbe uden selv at følge dem i dåben; men man må da huske på, at der ikke den gang i de kredse var opgået det lys over sakramenterne, som senere blev tilfældet.

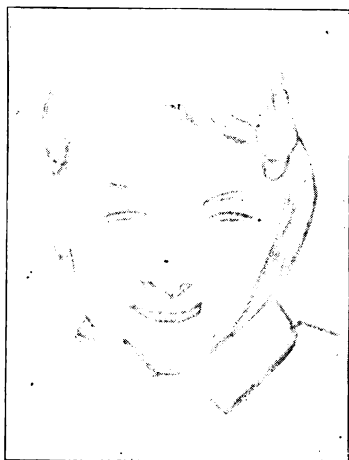
Først over syv år efter børnenes dåb skete forældrenes. Det var torsdag d. 10. decbr. 1846. De blev døbt i Frue kirke — vistnok af den milde stiftprovst E. Chr. Tryde, om hvem fru Heiberg skriver, at han havde en „usigelig kærlighedsfyldt“.

Faderen fik — som tidligere sønnerne — i dåben navneforandring fra Jakob Seligman (el. Salomon) til Jakob Stephan. Moderens navne er i kirkebogen indskrevne som Bella Johanne Maria.

Dåben udsatte i den første tid de døbte — navnlig ægtemanden — for mange drillerier og megen spot af hans jødiske landsmænd. Noget, der ofte berørte ham meget pinligt. Overgangen til kristendommen må betragtes som husfruens værk. Det var for hende en hjertesag, hvad der måske ikke så afgjort kan siges for hendes mands vedkommende.

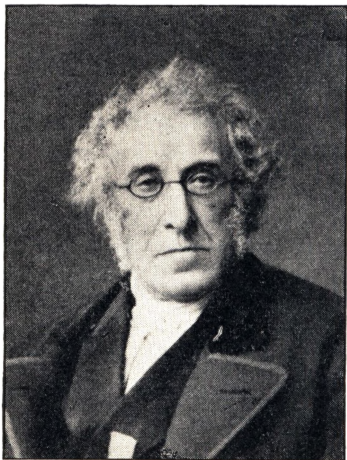
Den lille Ernst Trier blev da som barn ført til Gud på den blideste måde, et menneske kan opleve det på, nemlig: ved en elsket moders hånd og gennem hendes vidnesbyrd.

Den syv år ældre broder mindes ham senere som et usædvanlig smukt barn med en ansigtsfarve frisk som mælk og blod og med det dejligste gulkrøllede hoved. Håret faldt i lange, tykke lokker med fine krusninger ved tindingerne.

Ernst Trier 6 år gl.
Tegning af Villh. Marstrand.

Havde hans amme eller senere hans barnepige haft ham med på gaden, kunde de ofte, når de kom hjem, fortælle om, hvordan folk var bleven stående eller havde vendt sig om for at beundre det skønne barnehoved. Ja, han var, skriver broderen, „en usædvanlig køn dreng“.

Grosserer J. S. Trier.

Gyldenglansen forsvandt af hans hår, da han blev ældre, og gav plads for en mørkeblond farve; men krøllerne og krusningen beholdt han alle dage.

6 år gl. var den lille Ernst med til at fejre en prægtig fest, som maleren og husvennen Ernst Meyer under et vinter-

ophold herhjemme i Danmark lod afholde hos broderen Abr. Meyer.

Næsten alle datidens betydelige kunstnere var til stede og deriblandt da også Thorvaldsen. Et af festnumrene var fremstilling af „levende billeder“. Man valgte et maleri, hvis figurer så blev erstattet af levende mennesker, anbragt på figurerens plads og i disses forskellige stillinger, som altsammen kom for dagen, når tæppet gled til side.

I et af disse billeder var den lille omtrent 6 årige Ernst en liden gud Amor. Han stod i sin stumpe skjorte og sigtede med sin buc ud mod tilskuerne. Stor jubel. Og nu så man Thorvaldsen rejse sig fra sin plads, gå op på scenen og hen til den lille, løfte

Bella Trier f. Nathanson.

ham op i sine arme og kysse ham, mens han udbrød: „Du er da en dejlig dreng“.

Det var nok også ved samme lejlighed, at han spåede drengen en fremtid som kunstner.

Dette blev Ernst Trier vel ikke i ordets almindelige betydning; men det vil dog aldrig kunne nægtes, at også han kom til at forme billeder, og det i det ædleste stof, danne menneskeskikkelser, når ungdommen kom under hans påvirkning. Men hans modellererpind og formespån var det levende, bevægede ord; det han førte som en mester.

5.

S k o l e g a n g.

Drengen gik først i en lille pogeskole, men blev efter et par års forløb sat i Mariboers realskole. Her havde han cand. theol. Egede Glahn til lærer, hvad der fik stor betydning for ham. Af denne mand lærte han, hvordan der skal fortælles. Især var han stærkt optaget af, hvad han hørte af Danmarks historie. Til fødselsdagen var det hans højeste ønske at få en „Sakso Gramatikus“. Hans ønske opfyldtes, og denne bog blev nu hans yndlingslæsning i fritiden.

Egede Glahn har om ham skrevet: „Jeg meddelte mundtlig Danmarks-historie (Grundtvig skrev måske til dels i den anledning sin lille „Mundsmag af Danmarks krønike“ som huskeseddelt), først sagntiden for en flink og opvakt klasse. Men ingen i klassen overgik Ernst i interesse for historien. Han var den gang en usædvanlig køn, lille dreng, som levende tilegnede sig, hvad han hørte“. Glahn omtaler endvidere en fastelavnsfest i skolen, hvor Ernst var klædt ud som nisse, stod på en tønde og fremsagde et digt. „Han indtog alle“.

Om skolegangen hos Mariboe fortæller Fritz Trier: Her fik Ernst „både for første og sidste gang i sit skoleliv prygl og det oven i købet med urette. Prof. Mariboe vilde indføre sang i skolen; ledelsen heraf var overdraget til Peter Boisen, Grundtvigs kapelan og svigersøn. Da han første gang skul-

Triers hjem fra han var 5 år. „Vesterbro Nr. 5“.

de synge med drengene, gik det således til, at han først sagde et vers højt for børnene, som disse da gentog; så sang han det for dem; men da drengene skulde synge det efter, fandt en del af de store drenge, ganske uvante, som de var dermed — dette alt for morsomt, og i deres kådhed fandt de på at lave en grundig kattermusik i stedet for at synge. Boisen tabte besindelsen af harme; han fo'r ind blandt drengene, fik uheldigvis fat i den lille Ernst, der stod og var færdig at tabe næse og mund af forbavselse over de stores frækhed, og pryglede ham voldsomt, uagtet der blev råbt til ham af de nærstående drenge: „Han er uskyldig!“

Næste dag, da hele skolen var samlet for at få en tilrettevisning, og for at de værste urostiftere kunde få deres straf, fik prof. Mariboe et brev tilsendt fra Boisen, hvori han meddelte ham, at han var kommen til erkendelse af, at han dagen forud havde pryglet en dreng, der var uskyldig, og han bad nu professoren sige denne dreng, at det gjorde ham meget ondt og bringe ham hans undskyldning.

Dette var noget ganske nyt for drengene, at en lærer bad om forladelse for en uretfærdighed, han havde begået; de fik derved så megen agtelse for og kærlighed til denne lærer, at de lovede bod og bedring, og fra denne dag af var der stilhed og alvor under sangøvelserne“.

Nogen tid efter flyttede Ernst over i den store Metropolitanskole, hvis undervisning han senere kritiserede stærkt. Drengene blev, mente han, overlæssede med arbejde og fik aldrig lov til at beskæftige sig på egen hånd med noget af det, de havde fået lyst til; bestandig pisken over hovedet. Den stærke hovedpine, der senere kunde plage ham slemt til tider, mente han altid, skrev sig her fra.

Han havde svært ved at underordne sig denne skolens altbestemmende magt. Det er vist rimeligt, at der blandt sådan en skoles drenge let vil kunde påvises to meget forskellige typer. Den ene er dem med det pligtstro, bløde, bøjelige og let påvirkelige sind, som uvilkårligt og uden modstand bøjer sig ind under og formes efter lærerens vilje og tanke. De vil efterhånden dannes og formes i „lærerens

billede". Disse børn er som forudbestemt til at blive lærerens yndlinge.

Den anden type er dem, hvis selvstændighed og egne vilje tidligt vågner, dem, der ejer det *initiativ*, den lyst til at gå på egen hånd, som, det ellers synes, livet er så karrigt på. For disse børn vil hårdhændet skoletvang, alt spændetrøjevæsen føles som en ulidelig pine; skolelivet bliver dem som en Prokrustes-sæng, der vil hindre livet i udfoldelse og arbejdsglæde.

Den lille Ernst Trier hørte så åbenbart til den sidstnævnte type, og følte sig ofte forbitret over skolens „tyrani“. Hans erfaringer og oplevelser i latinskolen havde deres store andel i, at han senere i livet blev en ivrig forkæmper for en friere skoleordning.

Meget tidlig udvikledes hos den lille dreng et usædvanlig stærkt viljesliv; måske dette noget skyldtes den forkælelse, han som familiens yngste var genstand for, men havde dog sikkert sin egentlige grund i sjælelige anlæg. Havde han først fået en ting i hovedet eller — måske rettere sagt — i hjertet, da skulde der overordentlig stærke hindringer til, for at han skulde afstå derfra. Enten det gik i bakker eller hulveje, sagen skulde nok blive ført igennem.

Det var i de dage, da Frankrig spillede første violin i den europæiske koncert; vilde Frankrig have én eller anden sag ført frem, så skrev de franske blade, at dette var „en europæisk nødvendighed“.

Disse ord blev i den Trier-ske familie optaget og brugt som udtryk for dens stilling overfor, hvad Ernst kunde finde på at ville gennemføre. Man var på forhånd tilbøjelig til at opgive enhver modstand; ti man vidste, at hvad drengen vilde, det var „en europæisk nødvendighed“ og blev ført igennem, hvad enten man så surt eller mildt dertil.

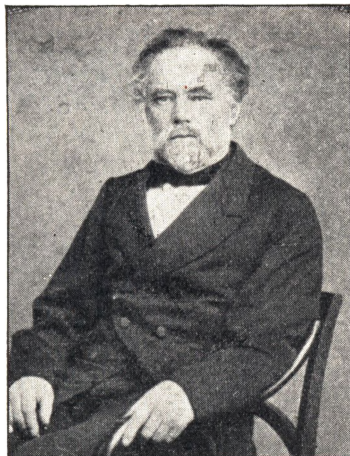
„En gang,“ fortæller broderen, „kom moder og fortalte mig, at nu trode hun da, Ernst var blevet rent forstyrret; han forlangte, at hun skulde skaffe ham et sted at være i sommerferien enten inde i eller i nærheden af Dyrehaven. Kunde hun ikke det, så kunde de ligeså godt tage ham ud

af latinskolen straks, for så blev han aldrig student.“

Den gang var det at „ligge på landet“ endnu meget sjældent, og pensionater eller lignende fandtes så godt som slet ikke. Moderen var derfor meget ulykkelig. Men til hendes store glæde kunde Fritz her hjælpe; han kendte netop en brav og jævn familie ude ved fabriken Stampen, som den 14-15 årige dreng kunde anbringes hos; og som sædvanlig fik han ført sin plan igennem trods alt. Den stærke vilje fik han senere i sit liv god brug for.

Sansen for naturens stemninger og dens skønhed vågnede tidlig hos ham. Og den udvikledes kraftigt ved omgangen med hjemmets mange og betydelige kunstvenner. I det hele herskede der i hjemmets kreds en udpræget æstetisk opfattelse af livet. Det gjaldt om at få vakt og udviklet alle sjælens ævner til at kunne *nyde*, ikke råt og groft, men fint, rent og æstetisk alt det, som livet i en eller anden form kunde byde af skønhedsåbenbaring, enten den var i musik, i farve, form, eller det var i selve naturen.

Alt dette var Ernst fra barnsben fortrolig med og opøvet i. En gammel kending af familien har fortalt mig, hvor optaget Vilh. Marstrand kunde blive, når den unge Ernst Trier gæstede ham i hans kunstnerværksted for at se, hvad han nu havde under arbejdet. Det var nok ellers en kendt ting, at Marstrand mindst af alt kunde finde sig til rette med sådanne betragtere; men med den unge Ernst gjorde han en påfaldende undtagelse, ja lyttede endog gerne til de undertiden kritiske bemærkninger, han nu og da kunde lade falde, ligesom det også kunde ske, at han virkelig tog hensyn til dem. Han havde tillid til denne unge mands udviklede og opøvede sans for god kunst.

Vilh. Marstrand.

Som med Villh. Marstrand gik det også med husvennen Henrik Hertz; han vakte tidlig drengens og den unge mands ævne til at opfatte og gribe skønheden i det skrevne ords kunst. Heri var Hertz jo selv en mester; men senere syntes dog lærlingen, at læreren her lagde for megen vægt på *formens* kunst i forhold til indholdet.

En gang i Ernst's første ungdomstid traf Hertz ham en dag oppe på hans lille tagkammer. Den unge mand havde lige fået fat på Ingemanns bøger og sad fuldstændig betaget af, hvad han læste.

„Men Ernst!“ råbte Hertz med klagende stemme, „læs dog ikke de bøger, de fordærver din æstetiske smag!“ Heri vilde Ernst dog ikke give sin berømte slægtning ret — dertil var han kommet for dybt i lag med *indholdet* i Ingemanns digtning.

6.

Tre årskrigens tid.

Den dybe sans for det danske folk og fædreland, der kom til orde i Ingemanns værker, gav genlyd fra strenge, der allerede tidlig var bleven spændt i den unge jødefødte mands sjæl. Det begyndte måske med Glahns fortælliteter, men det voksede især under begivenhederne i „det mærkværdige år“, 1848. Den, der senere på hans højskole har hørt ham skildre den store folkevækkelse, som det år brød frem, vil vide, hvor uudslettelige indtryk han livet igennem bevarede af, hvad han som elleveårig dreng den gang oplevede.

Hans barndomshjem lå ved siden af Vesterbros theater og det nylig indrettede Tivoli. Men dér, hvor Bernstoffsgade og den store personbanegård nu findes, var den gang en stor åben mark, og her på denne mark lige under husets vinduer blev de batailloner, der over land skulde føres over til krigsskuepladsen, opstillet, for at kongen her kunde tage afsked med dem, inden de drog ud til det blodige stævne.

Men oppe i det åbne vindue stod da familien Trier og fulgte med den mest levende opmærksomhed, hvad der fo-

regik der ude. Nu kom kong Fr. VII. sprængende på sin hvide hest i galop, fulgt af hele sin glimrende stab frem mod bataillonsfronten, holdt hesten an og sagde så med sin „dejlige, malmfulde røst: Farvel, vi ses snart“, slog ud med hånden til farvel, vendte den hvide hest, og atter af sted i galop. Det var for tilskuerne et dejligt syn, og det gentog sig med små forskelle flere morgener i træk.

Men fra dette år og disse begivenheder fulgte Ernst Trier med den mest levende deltagelse alt det, der vedrørte det danske folk og dets skæbne.

Lediggang eller tidsfordriv var ham en vederstyggelighed. Altid havde han noget for, som netop nu skulde gennemføres, og når da skolelexerne tvang ham bort fra det, som optog ham, kunde han med slægtens heftige sind rase derimod. Af Travlhed og arbejdslyst kunde hans forældre og søskende heller ikke få ham med til de forskellige sammenkomster, som de jødiske fami-

Kong Frederik VII

lier indbyrdes hævdede så stærkt alt efter gammel sæd og skik af hensyn til det stærkt nedarvede sammenhold blandt disse oprindelig fremmede og udlændiske slægter.

Men Ernst anså sin deltagelse deri for tomhed og tids-spilde. Han blev som oftest hjemme og lod forældrene forklare og undskyldte hans udeblivelse, som de kunde bedst.

Som barn var Ernst Trier efter broderens vidnesbyrd en from og gudfrygtig dreng, hvad der navnlig skyldtes moderens påvirkning. Den 5. oktbr. 1851 blev han i Frue kirke konfirmeret af den „milde, kærlige“ stiftsprovst Tryde; men dennes undervisning synes dog ikke at have sat synderligt spor i drengens udvikling.

I de sidste år af hans skoletid sluttede han et varmt ven-skab med den senere højesteretssagfører Octavius Hanssen.

søn af chefen for det rige, store handelshus A. N. Hanssen & co. Dette barndomsvenskab varede livet ud; men det forskellige syn på livet, de senere fik, bevirkede dog, at forholdet mellem dem mest levede på minderne fra de unge dage. Det skal dog mindes, at Octavius Hanssen under Triers køb af jord i Vallekilde og opførelsen af højskolen i et og alt var vennens juridiske konsulent og på alle måder stod ham bi med råd og dåd.

Med liv og lune kunde Trier i senere år fortælle om, hvor megen vægt den fornemme ungdomsven lagde på at få Ernst præsentabel i familiens fine, selskabelige kredse. Det var således aldeles nødvendigt, at han lærte at ride. Det påtog sig Octavius at lære ham, men fandt dog, at hans lærling ikke særlig udmærkede sig i den retning. Når Ernst under ivrig samtale på rideturene som oftest glemte at indtage den rette kavalérmæssige stilling på hesten, fik han gang efter gang fra sin stilfulde ven det skarpeste tilhold om at passe på ben, hænder eller ryg, at ikke disse legemsdele skulde bryde de strænge regler, der gjaldt i ridekunsten.

Også dans og kårdefægtning måtte læres. På højskolen kunde Trier senere more sig med i gymnastiksalen at gribe klingen og stille sig op til kamp; men jeg har dog en formodning om, at han hverken i den ene eller den anden af disse retninger nåde synderlig langt frem mod det ideal, der foresvævede sønnen af „engelske Hanssen“ om ved hjælp af disse øvelser at omskabe den jødiske yngling til en i det ydre „engelsk gentleman“; ridning vedblev han dog senere at øve en del, især i firserne, hvor han om vinteren indbød mig til om morgenen at gøre sig selskab, idet han stillede heste til rådighed. Vi havde på den måde mange fornøjelige ture sammen med indholdsrige samtaler.

Mange år senere skildrede Octavius Hanssen ham fra denne tid*) som den, der havde ikke så lidt indflydelse på sine klassekammerater i Metropolitanskolen; Trier tålte ikke andet, end hvad godt var. Hans syn på og hans sans for læsning og musik var tidlig udviklet hos ham; så hvad

*) I et brev til Fritz Trier.

ellers unge mænd først får sans for op i tyverne, det forstod han allerede den gang, og kunde tilegne sig. Men ikke alene det; han måtte også for enhver pris have andre og da især Octavius til at dele glæden derover med sig. Når han således kom, henrykt over et digt, et kunstværk eller musikstykke, som han havde lært at kende, da var det, skriver vennen, umuligt at stå ham imod; hans varme, ofte glødende begejstring smittede; og alt, hvad der således vandt hans kærlighed, var altid af den ægte slags.

Selv øvede han ikke så lidt musik (klaver) uden dog at drive det til synderlig fuldkommenhed.

7.

B a r n e b r e v e.

Den ældre broder Fritz blev tidlig faderens medhjælper i tømmerhandelen, mens søsteren Marie 1849 blev gift med cand. theol. J. T. Borup. Ved Sorø Akademi havde Borup fået en stilling som lærer i musik ved akamiet, og her besøgte fru Bella dem samme sommer; og dette blev da anledning til de første egentlige breve, der er opbevaret os fra hendes yngste søns hånd.

Disse barnebrevne gør nærmest indtryk af en lille madstræber med hans nøjagtige underretning om, hvad de hver dag får at spise, og hvad det koster. Han er ikke for ingen ting købmandssøn, f. eks. „I går brugte vi 8 skilling til hvedebrød, 8 sk. til kartofler og 6 sk. til hvidkål. I dag har vi i alt brugt 1 rdl. 7 sk.; vi fik til middag perlegrynssuppe og torsk; i morgen skal vi have det samme opvarmet; men fader skal have beufsteg“.

En anden ting, der også med omhu meddeles, er hans daglige karakterer i skolen; f. eks.: I denne uge er jeg nr. 1 og har gennemgående „meget godt“. Eller: „I går kom jeg hjem fra skolen som fortvivlet, der var nemlig vanket et „slet“ i geometri. Petersen har virkelig ført sig asensk op imod mig; idet han førte mig ind i en sætning, som jeg nok kunde bevise, og hvoraf jeg sagde det vigtigste men — glemte det øvrige“.

Han beklager sig til moderen, at den ældre broder Fritz sammen med sine kammerater ryger i stuerne. „Det giver en forfærdelig stank“. Blot moderen dog vilde skrive til Fritz om at lade det være. Men dertil bemærker faderen i en fodnote på sønnens brev, at det skal hun ikke bryde sig om, ti jeg (faderen) ser heller, Fritz ryge i vore stuer, end han af den grund skulde søge andet steds hen med sine kammerater.

Den lille brevskriver fortæller dernæst, at han har været oppe at se kong Kr. 8 på sin ligsæng (lit de parade): „Jeg udstod på den tur mange æventyr; men det er for vidtløftigt at fortælle..... Kongen så ækel ud“.

Den 17. marts var han inde i Fiolstræde hos tante Hanne: „Jeg havde taget mine visebøger med og sang for dem deraf, hvorfor jeg af Emil fik 4 skill..... Man påstår, at freden med Preussen er afsluttet..... Ved bordet opstod en ulykkelig disput om Tryde (stiftprovst), som bedstefar (Nathanson) rev grulig ned på; men som de andre forsvarede; bedstefar trumfede og skældte onkel Ferdinand huden fuld“... Lorentz og jeg havde i dag den triumph, at vore latinske stile var de bedste“.

Den 10. april 1849 var han på kunstudstillingen; han fik hovedpine; men udstillingen var „brilliant“.

Han hørte den dag nogen af familien fortælle om „Chr. 8. himmelflugt“.*)

Den 20. april skriver han, at der er kommen brev fra onkel Nathan i Hamborg. Denne skriver, at Hamborgerne er aldeles fortvivlede over den danske blokade af byen. Ingen havde på forhånd troet, at den var bleven så stræng og mindst, at man havde sendt admiral Bille dertil med alle de skibe.

Han fortæller videre, hvorledes en af husets bekendte på dennes hjemrejse gennem Magdeburg dér havde fundet et opslag, hvorpå der stod, at den danske konge var fordreven, og at der var stort oprør i København. Vedkommende

*) Som bekendt sprang det danske lineskib »Kr. 8.« i luften ved Eckernførde d. 5. april 1849.

blev derfor glædelig overrasket, da han kom hjem og fandt alt i den bedste orden.

Her omtaler han for første gang i sine breve sin glæde over skolekammeraten Henrik Scharling: „Jeg fik mig en lun passiar med ham her hjemme. Det, ved du nok, jeg holder så meget af.“

Men nu ønsker han snart moderen hjem igen. Hun har lige som i fjor været nede i Sorø. Han keder sig ved at gå på besøg i familien. „Nu lider min kasse et tab“, skriver han; „jeg skal ud med 3 mark til forestillingen i vor skole; der skal spilles „Genboerne“, og indtægten tilfalder de faldnes efterladte.“

Faderen tager ham og Scharling med på malerisamlingen; de bruger 1½ time til at se de første fem værelser; „ti vi så dem meget nøjagtig efter, og jeg morede mig meget godt.“ På malerisamlingen holdt han i det hele meget af at komme.

I somren 1850 får han — 13 år gl. — en forespørgsel, om han vil påtage sig at undervise i botanik den lille Eckert Knuth, søn af den fhv. minister. Drengen havde så svært ved dette fag, og man havde hørt, at Ernst var så flink. Han svarede med glæde ja, og undervisningen tog straks sin begyndelse. Selv havde han travlt med at samle planter til et herbarium. Dette tager ham megen tid. Han er atter bleven nr. 1 i klassen, og det må moderen straks have at vide.

„Bedstefar“, skriver han d. 12. maj 1850, „er så utrolig munter at være sammen med. Han har budt mig en tur med ud til Gurre..... Hvor de har klavér i vor familie, skal jeg altid spille; det er morsomt..... I morgen skal jeg hen at se Svend Dyrings hus“.

I brev af 9. novb. 1850 skriver han om skolen: „I dansk har jeg mit sikre „ug“. Jeg håber at blive nr. 1 i disse årets to sidste måneder... I dag skændte Kjeldsen på os men tilføjede derpå: „det er sørgeligt, at en dreng som Trier, som jeg regner for meget flittig, ikke har mere indflydelse i den henseende på sine kammerater“.

Den 9. decbr. klager han over det overdrevne arbejde i skolen. „I aften er der lærerforsamling ang. vore klager;

men jeg troer ikke, det vil frugte overfor et så stenhårdt menneske som Kjeldsen, der ikke har følelse skabt for disciplinen“.

Han fortæller videre, at han foruden arbejdet med at skabe en plantesamling (herbarium) nu har fået travlt med to ny ting til: han har grundlagt et bibliothek og han tager undervisning i sang; den lille foretagsomme person har mange jærn i ilden; og det er ikke underligt, at han klager over hovedpine.

8.

B a r n e d i g t e.

Også digterkunsten dyrker han med flid i denne tidlige alder. I flere pæne små sammensyde hæfter indskriver han omhyggeligt sine frembringelser.

Det første af hefterne er fra 1845; forfatteren var altså den gang 8 år. Tre år senere gennemgår han omhyggelig de tidligere skrevne „digte“ og giver hvert enkelt af dem karakter. Nogle kasseres hélt. De andre optages i et nyt og større hefte, som får til titel: „Smådigte af Ernst Trier“.

Et af de først indskrevne er fra 1845. Han har i den oprindelige opskrift givet den karakteren „g+“. Det hedder:

„Vårsang. (1845)

Knoppen udspringer;
pinseklokken ringer.

Fuglene synger
på grenen og gynger.

Storken våren forkynder;
pløjet blir marken af bønder.

Marken i søndagsklæderne står;
hvor dejlig er dog den unge vår!“

Fra år 1846 tager digtene til i antal, mest små stemningsdigte med lovende overskrift som f. eks.: „I skoven ved solopgang“, „Forglemmigejen“ o. s. v. En af disse skal anføres:

„Aftenstunden.
(1846)

Alferne er i aften så stærke;
i luften kvidrer den muntre lærke.

Fuglene her kvidre og synger
og sig på grenene gynger.

Vinden så småt her lufter;
de vilde blomster så sødt her dufter.

Jeg ganger ud i den liden lund;
det er så herligt en aftenstund.“

Ganske vist, det kniber slemt med „føddeerne“, men den lille 8-9 årige dreng har dog åbenbart fanget lidt ind af naturens stemning.

Lidt længere henne i hæftet bliver digtene lidt mere fortællende. „Om nissen og grøden“ f. eks. eller det kendte sagn om trolden i Kundby kirkebakke. Han kalder digtet „Tissø“. Indtil det endelig helt bliver til, hvad man kunde kalde „Fortællende digte af Danmarks historie“. Uvilkårlig vender tanken her sig til hans historielærer Egede Glahn. Det er åbenbart hans påvirkning. Hans historiske skildringer har grebet den lille dreng, så han får lyst til at genskabe dem i poesi, hvad dog ligger langt over hans ævne. Titlerne på enkelte af disse digte er „Gefion“ (og Gylfe), „Poppo“ (biskop), „Aslak“ (Svend Estridsens kæmpe), „Sakso“, „Volmerslaget“, „Kongen (Kr. 4) og bonden“, „Kristian 8.s minde“ o. f.

Det sidste „digt“ slutter med verset:

„O sørg, o sørg da Danmark,
din fader har du mistet!
Han bort fra verdens tummel sov,
til Gud han er opsteget“.

Også den vanskelige digtart, dramaet, forsøger han sig i. Fra samme tid foreligger i et hefte med håndtegnet omslag skuespillet „Det forsvundne barn“.

Men dette så vel som det foran nævnte åbenbarer vel en ung, levende og vågen sjæl, men ingen poetisk formende ævne. Som voksen forsøgte han sig næppe heller nogen sinde som digter.

9.

Senere latinskoleår.

I brevene fra disse år mærkes, hvorledes venskabet med Octavius Hanssen udvikler sig, han er undertiden med ven-
nen ude i dennes hjem, det rige „Øregård“; „men det, lugter mig lidt fint“, skriver han.

De læser naturhistorie sammen og besøger derunder Zoologisk museum i fællesskab.

De to venner taler om at gå en fodtur sammen; men det bliver dog ikke til noget, da Hanssen skal med sin rige familie til udlandet, mens koleraen raser i København.

Ernst rejser da ned til søsteren i Sorø. I et brev herfra til vennen Scharling fortæller han, at han er glad ved, at han er kommen over examen og bort fra den „kolera-befængte by“. Når han går dybt derinde i de stille Sorø-skove, da glemmer han de triste ligtogsskuer derinde på Københavns gader. Det så rædsomt ud, men ingen kan jo — selv her ude — være rolig og tryk for sine kære i hovedstaden. Broderen Fritz' breve handler ikke om andet end koleraepidemien. Han er så optaget af alt dette, for „han har nu altid interesseret sig så meget for den arbejdende klasse“, skriver Ernst.

Den følgende sommer (1854) er han atter i Sorø. Det er jo et dejligt sted at komme.

Han fortæller i et brev til H. Scharling, hvordan han

har været med til Ferdinand Fengers afskedsprædiken i Lyngø: „Kirken var propfuld, og gudstjenesten blev meget højtidelig. Det er overordentlig rørende at se, med hvilken kærlighed hans menighed hænger ved ham. De har givet ham en stor gave, og de har påtaget sig hans flytning, og på mange andre måder giver de ham bevis på taknemmelighed og deres sorg ved at skulde skilles fra ham“.

Han slutter brevet til Scharling: „Hvad siger du ellers til Bornemanns udnævnelse til professor. Skammeligt!! Herude*) ligger en mand som P. Chr. Kierkegårds kræfter næsten helt spildte hen, og det blot for nogle vistnok uskyldige paradoxers skyld og så fordi, han er Grundtvig-ianer.....“

Et andet brev til moderen røber det gode feriehumeur:

„Sorø, d. 25. juli 1854.

Kære moder!

*.....Jeg kom i fredags morges til Sorø. Da jeg var kommen til Roskilde, fulgte jeg Louis' anvisning for at finde bondemanden. Men forgæves. Jeg spurgte alle mulige, om de hed Claus, og om de var fra Sorø; men de så blot på mig. I sidste øjeblik kom jeg så med deligensen, blev tillige med min kuffert kastet op på en bivogn, ledsaget af konduktørens skældsord over ad det besvær, jeg gjorde ham. Jeg satte mig på kuskesædet, hvilket vistnok var meget heldigt; ti kusken faldt snart efter i søvn, og hestene løb pludselig ned ad en bivej, så vi var ikke kommen til Sorø, hvis jeg ikke havde vækket ham. Og da jeg siden efter satte mig ind i vognen og faldt i søvn, blev jeg meget ublidt vækket ved at slå panden mod ruden. Hestene havde moret sig med at gå i vejgrøften, der dog heldigvis ikke var dyb.

Ernst Trier, 17 år gl.

*) I landsbyen Pedersborg ved Sorø.

I morges stod jeg op kl. 3 $\frac{3}{4}$ og gik i vandet; dernæst botaniserede jeg, og kl. 1 gik jeg til Liunge i kirke; Ferdinand Fenger har endnu kun to gange at prædike dér i Liunge. Man er meget bedrøvet over at skulde undvære ham. I dag var kirken aldeles propfuld, og hele gudstjenesten var meget højtidelig, især da så godt som hele menigheden var til alters. Da jeg kom ind i kirken lå to gamle på knæ foran altret. Fenger skulde tage dem til skrifte, da de ikke havde kunnet komme i går. Det så helt underligt ud.

.....Jeg har her i Sorø haft lejlighed til at forny gamle bekendtskaber med eleverne på akademiet; Castenschiold*) inviterede mig til Borreby; jeg agter at benytte mig deraf, idet jeg vil gå en fodtur dertil... og opholde mig et par dage hos ham. Med Christen Leth fik jeg lejlighed til at være en del sammen. Han inviterede mig til næste år til sin faders præstegård i Horne. Nu er de alle rejst herfra med undtagelse af Ingemanns, Jakobsens og fru Bredsdorff. Hos Ingemanns var jeg i meget morsomt selskab i fredags aftes. Der var H. C. Andersen, pastor Ferdinand Fenger, den norske digter Munch, Harden og Grove samt et par ubekendte damer. Ved bordet sad jeg i uafbrudt latter; den ene anekdote afløste den anden, den ene vittighed regnede ned over os efter den anden; alle var overstadig muntre. Især var H. C. Andersen utrættelig, han arbejdede ikke alene med munden, men med næsen, med armene, benene og ryggen, altså omtrent med hele sit korpus. Efter bordet sang Fenger af Hartmann og Weyse — meget smukt.....

Din søn Ernst.“

Men nu efter hjemkomsten måtte han rigtig til at tage fat på bøgerne; ti nu gjaldt det studentereksamen til næste år. Hele dette examensslid kostede ham en uhyre overvindelse; men forsomren 1855 nåde han 18 år gl. dette foreløbige mål og slap jo samtidig med til hans store fryd ud af latinskolens trædemølle. Nu lå foran ham ungdomstiden i hele sin vinkende glans.

*) Vistnok Carl C., mest kendt fra sin deltagelse i forsvaret af skansen nr. 2, 1864.

Til vennen H. Scharling skriver han et par dage senere (20. juli), at han i år har udvidet sit bekendtskab med eleverne på akademiet; men han forfærdes over deres omgangstone; den er slemt løs, og det støder ham, som de bander. Man siger, at Leth er den eneste i sin klasse, som ikke bruger éder.

Trier er bleven præsenteret for P. Chr. Kierkegård i Pedersborg. I søndag eftermiddags var han med til Kierkegårds bibellæsning. „Noget så fortræffeligt,“ skriver han, „kan du ikke forestille dig. Jeg vil virkelig ønske, han må blive professor. I forgårs aftes var jeg atter hos Ingemann og tilbragte en meget behagelig aften.“

10.

S o m m e r f e r i e r .

Men det golde examensslid havde taget stærkt på ham. Han følte sig træt og nervøs. Også hans moder, hvem sønnens fremtid lå så stærkt på sinde, var hårdt medtaget. Nu måtte han have ferie; og en sådan vilde bedst kunde nydes ude i det stille, dejlige Sorø hos søsteren. Herude fra følgende brev:

„Sorø, d. 14. juli 1855.

Kære moder!

Så sidder jeg da igen i Sorø, atter et år ældre, atter forandret og udviklet og endelig student... du har vist lidt lige så meget af examensfeber som jeg, og jo mere jeg tænker på, hvor kærlig, god og overbærende, du har været mod mig hele den tid igennem, hvorledes du har opmuntret mig og hygget om mig, des mere føler jeg mig gennemtrængt af inderlig taknemmelighed mod dig..... Mor, du kan ikke tro, hvor Johan (Borup) dog er en lille, pudsig fyr, forskellig i både det indre og ydre fra de andre; han er uhyre morsom, men også en del ustyrlig, når man ikke meget bestemt siger sin mening. En rigtig dreng!.....

Forøvrigt er her en travl tid med eksamen og eksamensvrøvl. Atter må jeg udbryde: Gud ske lov, at jeg er godt over den. Det er underligt, at eksamensfornemmelsen kun

så langsomt vil forlade mig. Det var jo blevet spået mig i forvejen; men jeg trode det ikke. Jeg har hele tiden nogen hovedpine og er ikke så fri i ånden, som jeg ellers plejer at være om somren på landet... Det var da heller ikke så underligt, om der af al den spænding må komme nogen over-spændthed. I mandags var vi henne i kirken, hvor der en times tid blev præluderet meget kunstfærdigt på orgelet, men ingenlunde smukt... I går var vi hos Ingemanns; jeg har endnu aldrig set fruén dér så munter, hun spurgte meget flittigt til dig, og jeg har mange hilsner til dig fra hende. Efter bordet sang svoger Borup meget net... Borup subskriberer på „Mit livs eventyr“ af H. C. Andersen.

Din søn Ernst.“

11.

Minder fra Ingemanns hus.

En menneskealder senere, da Trier på sin højskole i Vallekilde holdt hundredårsfest for Ingemanns fødsel, skrev han til Højskolebladet (nr. 21, 1889) en samlet fremstilling af sine minder om Ingemann. Man aner derigennem den betydning, som besøgene i den gamle digters hus har haft for den unge københavnske latinskoledreng og student. „Det har,“ skriver han her, „været en stor lykke for mig i mit liv, at jeg, mens jeg som dreng gik i Metropolitanskolen (latinskolen) i København, ofte fik lejlighed til at komme til Sorø. Min søster var nemlig bleven gift med en af lærerne ved akademiet dér. — Den gang bode ikke alene Ingemann der, men i Lyngé, ikke langt derfra til den ene side, var Ferdinand Fenger præst, og dette var også Peder Kristian Kierkegård til den anden side i Pedersborg. Gennem disse store og betydelige mænd modtog jeg indtryk, der kom til at danne en modsætning til dem, jeg fik gennem latinskolen. Det blev til stor velsignelse for mig i mit senere liv og har bevaret sig til den dag i dag. Fra jeg var en lille dreng, havde jeg hørt Ingemann omtale. Nu havde jeg lige læst hans historiske romaner og var i den syvende himmel over dem, da der tilbødés lejlighed til at besøge ham i hans eget

hus, så det kan man da vide, var en hel begivenhed for mig. Fra den første til den sidste gang, jeg kom der, har jeg haft en underlig følelse af fred, som hvilede derover. Jeg gad vide, om det nogen sinde har været muligt for to mennesker for ramme alvor at komme til at skændes derinde. Jeg tror det ikke. Huset lå yndigt bag ved kirken, med søen foran sig, skoven lige tæt ved. De store linde skyggede hen over haven, der gik næsten lige til søen, så det var næsten kun vejen, der skilte den defra. Gik man op af den høje stentrappe på den side af huset, der vendte mod kirken, kom man gennem en forstue ind i en stor dagligstue. Vinduerne var rundbuede. Slyngeplanterne snode sig op ad dem. Potteplanter dækkede for ruderne. Væggene var mørktmalede, så der var aldrig ret lyst i den stue. Blomsterduft mødte én, så vidt jeg mindes, både vinter og sommer, især af roser. Fru Ingemann gav sig nok meget af med at opelske og dyrke dem. Jeg kan i alt fald huske, at Ingemann på sin morsomme, skælmske måde en gang skæmtede med, at hans hustru vilde have været brændt som heks, om hun havde levet i middelalderen, for hun havde et år fået sine roser til at blomstre ved juletid på friland.

Hvad der straks faldt én i øjet, når man kom derind, var de mange malerier, der dækkede væggene. De allerfleste havde fru Ingemann selv malet.....

I dagligstuen blev man gerne først modtaget af hende, husets frue. I de år, jeg kom der, var hun gammel og egentlig ikke smuk. Hun var indfalden og mager, og hendes underlige klædedragt bidrog meget til, at magerheden faldt én i øjnene. Men der var en ubeskrivelig ynede udbredt over hende, og en gang skal hun have været dejlig. Jeg kan

Digteren Bernhard Severin Ingemann.

huske en aften — det var efter, at jeg var bleven student — da Ingemann viste os sine billeder af hende fra hendes unge dage. Så puffede han mig i siden, plirede morsomt med øjnene og sagde: „Hun var dejlig, ikke sandt?“ Den gang gik hun nok altid klædt i rosenrødt, så det var med god grund, at Ingemann havde tiltalt hende med de ord: „Du, som svøbt i skønheds rosenklæde.“

Jeg mindes i al fald, at min moder har fortalt mig, at hun havde omtalt det for hende, men så tilføjede, at nu passede det ikke længer for hende, da hun var bleven gammel. Nu klædte hun sig i sort og brunt. Men det livstykke, hun bar under sin kjole, havde hun fortalt, var ligesom hendes skørter kantet med rødt, og der var dem, der påstod, at Ingemann havde inde i sin lille, sorte hue en sløjfe af samme farve.

Altid kom hun én venligt i møde. Så snart samtalen begyndte, var der noget straalende i hendes øjne; og indholdsrigt var det altid, hvad hun sagde. Man fik indtryk hos hende ikke alene af dyb følelse, men også en fin dømmekraft og især en stærk vilje.

Det bedste var dog, når Ingemann selv kom med det hvide hår ned over skuldrene, det milde ansigt, de smukke øjne og de bløde hænder. Han tog en gærne med sig ind i sit arbejdsværelse gennem døren derhenne til højre. Det klaprede, idet han åbnede den. Det var af billeder i glas og ramme, der var ophængt på den. Man kom ind i en stue med fløjddøre ud til en stentrappe, der førte til haven. Søen lå, som før nævnt, nedenfor denne, og lige uden for var der i denne en lille ø, som de gærne i den tid kaldte for „Ingemanns ø“. Jeg kan huske en måneskinsaften, hvor han morgede sig med at vise os, hvor smukt månen et øjeblik kom til syne mellem åbningerne, som træerne dannede derude.

Der var så hyggeligt i denne havestue, hvorom han selv har sunget:

„Her er fred — o! her er så stille!
jeg kan høre hvert faldende blad,
gennem lindene stjærnerne spille,
hvor i sommernatsdrømme jeg sad.“

Det var dog en underlig gave, den mand havde, til straks at sætte sig i forhold til den, han fik i besøg, ved straks at sætte sig ind i, hvorledes man havde det, og på hvilket standpunkt man stod — og så tage en venligt, som man nu var. Da jeg første gang kom til ham, gik jeg netop i 4. klasse i latinskolen. Så kaldte han mig „Quartianeren“ (Qartus er på latin den fjerde) og indledede en samtale, som kunde passe for en krabat i den alder. Jeg holdt allerede i mine drengeår meget af poesi, og i almindelighed drejede samtalen sig der om. Jeg var i de år stærkt påvirket, hvad den angår, af digteren Henrik Hertz. Han er en af mine slægtninge. Jeg var helt henrykt over hans arbejder og især over hans lyriske digte og anede ikke, at der var en skarp modsætning mellem Ingemann og ham og i det hele den retning, der bedst kan betegnes ved J. H. Heibergs og hans navne. Jeg snakkede nok så rask op om min kærlighed til Hertz' digte. Ingemann sagde mig ikke videre imod, men en gang sagde han: „Kan De nu ikke udenad et af disse digte, som De synes, er så overmåde dejlige?“ Jo, det kunde jeg og gav mig straks til at sige et frem, som jeg nu synes, mildest sagt, er vammelt. Men, om Ingemann skulde ytre sit mishag! nej, der spillede kun sådan et lille smil om hans mund, og fra det morsomme udtryk, der gik over hans ansigt, kunde jeg slutte mig til, at han ikke just var blevet så stort opbygget eller tiltalt af det digt.

Fra den tid, jeg var bleven student, skulde det aldrig slå fejl, at når jeg kom i Ingemanns stue, stoppede han en merskumspibe til mig og bød mig den, så drejede samtalen sig om, hvad der nu faldt for i studenterverdenen. Jeg var i den tid af mit liv temmelig følsom og ikke lidet voldsom i mine udtryk. Det kunde Ingemann slet ikke lide. Han sagde en gang til min søster, at det mishagede ham, og han vilde ønske, at der kunde lægges en dæmper derpå. Da jeg en gang atter busede ud i en heftig ordstrøm med et eller andet — jeg ved virkelig ikke, hvad det var — gav han sig til at purre mig med hånden i håret ganske stille — og afbrød mig, da jeg var aller ivrigst med at sige med den

roligste mine: „Det er dog et morsomt stridt hår, de har, Trier!“.....

En aften fortalte han spøgelseshistorier, især en grulig en om vægteren, der står ved kirkegårdsporten med sit hoved i bind og slår ved midnatstid med morgenstjærnen efter dem, der går forbi. Vi var helt tavse, da vi den aften gik hjem. Da vi kom forbi kirkegårdsporten, slog kirkeuret 12. Det gav et voldsomt sæt i en gammel dame, der gik ved siden af mig. Hun var ellers ikke videre følsom af sig. Den morsomste og mærkeligste aften, jeg tilbragte hos ham, var, da han netop havde besøg af den norske digter Andreas Munch, den danske H. C. Andersen og dernæst præsten Ferdinand Fenger. H. C. Andersen var især meget talende og fortalte den ene historie efter den anden, blandt andet var også den om „Aba — dabe — debe og så dump madamen“, som han har meddelt i „Lykkeper“. Det var en virkelig historie, som han oplevede, mens han gik i skole i Slagelse, og det var fru Ingemann, der hjalp ham til forståelse deraf. Den aften ønskede jeg dog bare, at Andersen vilde tie stille, det var meget morsommere og navnlig meget skønnere at høre på de andre, især da de kom til at tale om Italien, og Ingemann gav sig til at tale om sin rejse dér. Det var dejligt at høre på hans tale med den livssalige Fenger, til hvem han i årenes løb var bleven stærkt knyttet.

12.

„Eventyr på fodrejsen“.

Men, for atter at vende tilbage til besøget i Sorø 1855, det må straks oplyses, at det ingenlunde var meningen, at hele ferien skulde tilbringes her. Nej, nu skulde det endelig blive til alvor med den fodrejse, der allerede året forud var påtænkt.

„Eventyr på fodrejsen“ var åbenbart gået datidens unge studenter i blodet, hørte med til „studentens glade liv“. Naturligvis skulde man have en rigtig god ven og studenterkammerat med på turen, for så blev den dog først i den rigtige Hostrup-ske stil. Kammeraten var let at finde, dertil

var Octavius Hanssen selvskreven. Skønt kun 17 år gl. var han den samme sommer bleven student samtidig med Trier.

Den 30. juli møder O. Hanssen op, og turen tager sin begyndelse fra Sorø mod Korsør og herfra med damper til Svendborg.

I lange breve til hjemmet ser man, hvorledes den „nybagte student Trier“, der aldrig før har været på en sådan langrejse, er henrykt over alt, hvad han ser og oplever.

Vejret var godt og ingen søsyge. Rejsen er en oplevelse, ja „det dejligste nogen kan tænke sig“, især overgår indsejlingen til Svendborg „alt, hvad jeg endnu har set af naturskønhed. Det var en god begyndelse. Gud give, det må fortsættes.

De to venner gik straks samme eftermiddag op gennem den lille købstad; gaderne var så slet brolagte, at de endog er værre end dem i Sorø, og dertil kommer, at de er så „stejle, bakkede og snævre, krogede, uregelmæssige og stinkende“, at han tror, magen dertil kun må være at finde i Ebeltoft (!).

Altså, op af disse gader går de to ungersvende for at op-søge en fru Lihme. Octavius gik ind i huset, og mens Trier nu ventede på ham, kom en tyk men galant herre hen til ham. Da O. Hanssen i det samme kom ud uden at have truffet fruene, forklarede den ankomne, at han var samme frues broder, hed Mølmark og bode også her. Han bød dem med ind. De var lidt betænkelige; ti hverken hans tale eller væsen syntes dem var „en studeret mands“, mere kunde han ligne en godmodig, ligefrem, gæstfri „borger-bonvivant“ (levemand).

Trods betænkeligheder fulgte de ham dog ind, og her opvartede han dem straks med nogen forfærdelig stærk portvin, som nær havde gjort dem rent „tummelumsk i hovedet“.

Inden de gik, måtte de love at komme igen næste dag og spise til middag hos ham. „Jeg kunde mærke, at mit slægtskab med professor Fr. Trier hævede mig betydeligt

i hans øjne; men også af Octavius Hanssen gjorde han meget væsen“.

Næste dag gik de to venner først en overordentlig dejlig tur langs stranden, gennem Kristiansminde helt ud til „den meget smukke herregård Bjørnemose“. Derefter sattes kursen atter ind til hr. Mølmark. De havde forespurgt sig om ham og fået at vide, at han var „den første doktor i hele byen; det skulde man ellers ikke have falden på af sig selv“ (!).

Ved middagen blev de proppede med mad på bedste måde. Der var ikke mindre end 4 retter foruden en „enorm kremkage“ og endelig dessert. Men, gik de således ikke sultne fra bords, så gik de endnu mindre tørstige. Hr. Mølmark opvartede med 4 forskellige slags vine, nemlig rødvin, portvin, rhinskvind og champagne, „mindre kunde ikke gøre det“. Efter middagen bødtes cigar i haven, og derpå kom dagens store overraskelse: Udflugt til Tåsinge. I denne deltog foruden værten og vore to studenter tillige en hr. Skovgård („en forfærdelig flot fyr med en mægtig rig familie“) og en student Beck. „Tænk dig far, udsigten fra Brejninge: man ser Sjælland, Fyn, Lolland, Ærø, Langeland og Als foruden en hel snes mindre øer“. Sikken en tur.

Nu gik det videre til Valdemar-slot; i Troense spistes til aften, hvorefter man i den dejlige aften og begyndende nat lod sig ro tilbage til Svendborg — dog ikke for allerede nu at gå til ro, nej, hr. Mølmark vilde ikke således slippe sine gæster; de måtte atter med ham hjem, og kl. 10 stod bordet atter bugnende, men denne gang med drikkevarer. Der var dansk brændevin, gammel og ny rom, genever, cognac, solbærrom og arrakspunch m. m. „Uha!“ udbryder den unge student i beretningen hjem. „Jeg gys er endnu ved at tænke derpå.“ „Jeg blev gået voldsomt på klingen, men holdt mig tappert.“ — Først kl. 12 sluttedes af. Man forstår udbrudet i næste dags brev: „Jeg er endnu adskillig tung i hovedet i dag“ og har nogen „kolik“. — Ikke så underligt!

„Dagen derpå“ tog de unge venner fod i hånd, og op

gik de over de yderste udløbere af „de fynske alper“ mod herresædet Brahe-Trolleborg og derfra efter en ny dejlig tur over Fåborg til Horne til vennen Christen Leths hjem i præstegården dérstedt. Desværre var han ikke hjemme. Alligevel blev de af familien modtaget yderst gæsteventligt og tilbragte en overordentlig behagelig aften med sang og spil sammen med præsten og hans fire døtre.

Næste dag lejedes en sejlbåd for i den at nå over til Als. Det var hårdt vejr, og Ernst Trier måtte atter og atter ofre til de vrede havguder.

Endelig lagde båden til ved nærmeste kyst af Als, og så gik de atter med apostlenes befordring tværs over den skønne ø til Augustenborg og Sønderborg, hvor de overnattede for næste morgen at sejle med damperen den herlige tur op gennem Alssund til Årøsund.

Det næste stoppested var Halk, 1½ mil fra Haderslev. Her virkede som præst H. V. Rasmussen, der tidligere i Metropolitanskolen i København havde øvet så stor indflydelse på dem og deres skolekammerater. R. besad en inderlig kærlighed til vort danske modersmål og forstod som lærer at ånde den samme kærlighed ind i elevernes sjæl. Han blev senere forjaget fra Halk af Tyskerne.

De to fodgængere glædede sig til dette hvilested, og de blev heller ikke skuffede. De traf i deres lærer „den samme elskværdige, livlige mand, som de kendte fra den tid, han læste dansk med dem i skolen“. Det var dejligt her at lade hvilen falde på sig.

Rasmussen vilde køre for dem til Haderslev, da de atter skulde videre. Og da de havde set den smukke kirke dér i byen, tilbød han at køre videre til Kristiansfeldt. Og da han her havde været med dem inde at se det mærkelige „Søsterhuset“, vilde han køre endnu videre. De skulde over til byen Aller, hvor Ernst Triers morbror, Jakob Nansen, var præst; først her slap Rasmussen dem.

De to „fodgængere“ havde det her som blommen i et æg, de strejfede om i den smilende, yndige egn; men da de skulde gå videre, vilde også „onkel Jakob“ give køretøj. Og nu fulgte en vidunderlig tur over Skamlingsbanken til
:

Kolding. Her blev især Koldinghus' mægtige ruiner genstand for de rejsendes højeste beundring.

Næste mål for vandringsmændene var propritær Schæfers hjem i Bjert. Propritæren var ikke hjemme ved gården, da de kom, og de gik da ud at søge ham op ude på marken. Nej, hvor var dog ejendommens beliggenhed dejlig. Prægtige, skovklædte højder indesluttede to vige af Kolding fjord, hvad der frembød de herligste udsigter.

Også her havde de en glimrende aften hos den herlige familie, og næste dag spændte Schæfer for og kørte dem til

Octavius Hansen, som ældre.

Snoghøj, og herfra besøgte endnu samme dag pr. båd det historisk kendte herresæde Hindsgavl på Fyns kyst. Mod aften nåde de atter tilbage til Snoghøj.

Dog nu nærmede sig „fodrejsen“s slutning, kun endnu en dags tid til egnen omkring Vejle og så hjem — overfyldte med ny indtryk af både natur og folkeliv i vort lille land. Og hvad der næsten var det bedste: Alt examensstøvet var som blæst bort fra sjæl og sind. Nu kunde der atter tages fat på arbejdet.

Denne rejse drog flere efter sig, og her skal endnu dvæles lidt ved én, som foretoges den følgende sommer (1856).

Også denne havde Sorø som udgangspunkt og foretoges af de samme to venner med „Møens klint som det første mål. Vejret var strålende.

Over Tasse mølle nådes Rønnede, hvor der overnattedes. Næste (mandag) morgen indhentede de straks uden for byen en bondevogn; de bad naturligtvis om at „age med“. Dette tillodes; og således kom de forholdsvis let til Præstø. De benyttede nu lejligheden til at se den gamle slotsplads „Jungshoved“, og derfra førte vejen dem gennem Stavreby,

som Trier syntes burde hedde Faurby på grund af de mange faure piger, som de traf gennem byen.

Ved stranden fik de fat på en sejlbåd og lod sig sætte over til den lille ø Nyord ved Møen.

For nu at styrke sig til videre anstrængelser tog de først et bad; men uheldigvis stødte Trier sin ene fod slemt på en sten, så han haltende og hinkende måtte gå videre. Da de var kommen op til den højereliggende del af øen, hvor byen ligger, kunde de helt oversé den lille, flade, lavtliggende ø.

Der var kun meget lidt dyrket land; men i de store strandenge græssede fast „utallige kør og gæs“, der vogtedes af piger og koner, som med lange stokke i hænderne og opskørte lige til knæerne med lethed færdes i de store enge og springer eller vader over de mange bække, der på kryds og tværs skærer sig vej gennem engbunden ud til havet.

Det varede ikke længe, før de to vandringsmænd — ukendte med vadestederne plumpede i og fik sig ordentlig dukket, når de vilde springe over bækkene.

Omsider nåde de over til øens modsatte side, hvorfra de agtede sig over til Møen. Færgehuset lå ovre på den anden side, men „vi brølede“ nu af alle kræfter tværs over sundet over mod færgehuset. Det hjalp; „en båd blev sat i vandet; men da den nåde godt halvvejen, blev den liggende ganske rolig. En hel time sad vi der på kysten og væntede, men bestandig blev den liggende uden tegn til at komme nærmere“.

Imidlertid så de en bondemand komme ned mod dem, og han fortalte dem, at båden lå der, fordi den ikke kunde gå længere ind for det grunde vand; vilde de færges over, måtte de vade ud til den. Octavius smed straks ud og vadede af sted; men Trier, hvis fod smærte en del, tilbød manden en mark for at tage ham på ryggen derud. Manden slog til, og Trier kom således nok så stolt ridende ud til den over al måde tålmodige færgemand, som fremdeles lå med båden og væntede på dem.

Det var den lille halvø Ulfshale, de var kommen over

til, og de havde nu travlt med at lægge mærke til de mange geologiske mærkværdigheder, stedet rummede.

Men her kunde de ikke overnatte. De måtte af sted, vadende i det fine, dybe sand, der næsten ikke tillod dem at komme af stedet.

Dette, i forbindelse med Triers dårlige fod, gjorde, at de først kl. 10 aften nåde frem til Nordfeldt. Der var endnu omtrent to mil ud til Liselund; men „vi kunde nu ikke gå længere for træthed. Vi gik ind på gården og var så heldige at træffe ejeren, selve grev O. S. Danneskjold-Samsøe, der netop var hjemkommen et par timer forud. Meget venlig tog han imod os og tilbød os straks nattely. Lidt efter sad vi i hans magelige sofa ved et veldækket aftensbord.

Næste morgen viste han os sin dejlige have, gav os en udmærket frokost, lod så spænde for og kørte os to „fodrejsende“ lige til Liselund.

På Liselund traf de maleren Vilh. Marstrand, der var yderst venlig og personlig viste dem om i Liselunds haveanlæg. Efter en god frokost begav de sig ned til skrænten for nu for **første gang at skue den herlige klint.**

Beskriveren er nu på det rene med, at det vil overstige hans ævner med pennen at skildre, hvad han den dag så, men vidunderligt var det. De havde lejet et æsel til skiftesvis afbenyttelse, fik dernæst „en pige med en hund“ til at vise dem vej, og nu gik det langs klinten, op ad én kløft og ned af en anden. Deres medbragte mad spiste de oppe i klinteskoven med udsigt til det åbne hav.

Da de endelig hen imod aften var nået klintens sydspids, lejede de en båd og rodes i den dejlige aften langs kysten tilbage til Liselund. Her overnattedes, og næste morgen vandrede de til Koster. De to venner måtte nu foreløbig skilles, men dog med gensidigt løfte om senere at mødes og fortsætte turen. Trier tog med dampskibet Zampa til Årøsund. I brevet til hjemmet nævner han lejlighedsvis, hvordan han her på skibet traf „student (Ludvig) Wagner, Ottos*) gode ven“. Trier blev meget glad

*) Otto Jakobsen, Ernst Triers fætter og omtrent jævnaldrende ven.

over dette tilfældige møde; og de fik talt meget og godt sammen undervejs.

Trier fulgte på Ludvig Wagners indbydelse med ind til dennes vært og blev dér om natten. Næste morgen kørte manden for ham til Haderslev, hvorfra han med dagvognen tog ud til morbroderens „ny stolte i gotisk stil opførte præstegård i Aller.“

Senere fortsatte han rejsen nordpå og traf efter aftale atter sammen med Octavius Hanssen i Horsens, hvem han fulgte på et længere besøg hos familien Westenholtz*) på Peder Skrams gamle herregård Matrup i Århus amt.

Besøget her var af en eller anden — ukendt — grund forældrene imod; men han undskylder sig på bedste måde med, at dette havde han aldrig kunnet tænke sig, men for resten — skriver han — „vidste I, hvor vel jeg befinder mig her, hvor hyggeligt her er på Matrup, og hvilke velsignede mennesker, Westenholtz og hans kone er, da vilde I glæde jer med mig“.

De to fodrejsende fortsatte turen videre over Ry og Himmelbjærget til Silkeborg. De gav sig god tid og dvælede især ved de herlige udsigter fra Himmelbjærgets top og sider. Det blev en anstrængende tur på 8 timers march. De var dog ikke mere trætte, end at de besluttede endnu samme aften at gæste den kendte digterpræst J. Chr. Hostrup, som et halvt år tidligere var bleven præst dér i Silkeborg (og Linå).

I et brev til H. Scharling skriver Trier om dette besøg som følger: „Meget venligt blev vi modtagne. Hostrup gik straks en lille, meget smuk spadseretur med os, hvorpå vi igen gik med ham hjem, hvor vi først fik té og dernæst en rigtig hyggelig passiar ved en pibe tobak. Mærkværdigt er det, hvor Hostrup dér ovre har vakt stor forbitrelse på grund af hans optræden som *stræng* kristendoms-forkynder. Drevsen**) og „de dannede“ her i byen ventede, da han kom

*) W., fhv. minister, statsråd.

**) Michael Drewsen, politiker og papirfabrikant, havde 1844 anlagt sin papirfabrik i Silkeborg.

herover, at de skulde få det rigtigt gemytligt med ham, at han vilde arrangere komediespil m. m., og så begyndte han med en stræng prædiken. Bønderne her har været vant til skrækelige præster, og de forbavses mere end forbitres over ham. Hostrup selv er til freds, fordi han føler, at han virker; men omgang har han hverken i byen eller dens omegn det mindste af.

Straks da vi kom, var han meget stille og alvorlig, og først senere blev han mere munter og talende; jeg tror, det morede ham at høre nyt fra studenterlivet i København.

I morgen skal vi ind til Drevsen, hvortil vi fik anbefalinger med fra Westenholtz“.

Brevet slutter med en stærk udtalelse om det rige udbytte, han har fået af denne lange, herlige fodtur.

Over Fyn med besøg i Odense kom han d. 10. aug. tilbage til Sorø for efter få dages forløb at tage til Roskilde, hvis domkirke han grundig vilde efterse og så desuden besøge en ny ven, han kort forud havde stiftet bekendtskab med, nemlig Emil Hartmann.

13.

U n g d o m s v e n n e r .

Den, der sysler med Ernst Triers liv, falder det stærkt i øjnene, så mange venskaber den unge student indgår. Det er, som om den noget indesluttede dreng nu løfter sit blik fra det travle arbejde og pludselig opdager menneskene, og det giver for ham livet en ny herlighed. Det ene venskab sluttet efter det andet, ny venne kredse danner sig med ham som midtpunkt men ikke sådan, at de gamle glemtes for de ny, nej, de gamle skulde netop være med til at glæde sig over de ny, han havde funden. Bestandig syslede han med planer om at knytte og forlænge denne kæde af kærminde.

Gamle Vallekilde-elever vil vist kunde mindes, hvorledes Ernst Trier ved omtalen af ungdomstiden kunde udbrude: „Jeg vil ikke ønske min værste uven at opleve den pine og plage, som latinskolen ødelagde min barndom med; men jeg kan heller ikke ønske jer mine kære, unge venner

en større lykke end den, der mødte mig i min ungdom i det fri, frydefulde og herlige samliv med mine jævnaldrende og ligesindede ungdomsvenner.

Når han talte herom, var det som hørtes der en genlyd af den forårets jubel, der i disse livets vårdage brød frem i hans unge sjæl.

Foruden Octavius Hanssen var han fra skoledagene også godt kendt med Henrik Scharling*). Denne, der var et år ældre end Ernst, fulgte undertiden med ham ud til hjemmet på Vesterbro. Her tilbragte de mange fortrolige timer i alvorlig samtale. Scharling havde i sit niende år mistet sin mor, men i fru Bella fik han næsten som en anden mor; han elskede denne sin vens varmhjærtede mor. I hans breve til vennen senere træffes atter og atter udtryk som „Hils din velsignede moder“ eller „frem for alle andre: hils din elskede moder“; ofte skaffede sig hans følelser overfor hende luft i de varmeste og ærbødigste udtryk.

Triers forhold til H. Scharling blev efterhånden af en langt dybere art end det til Octavius.

Det var især troslivet, de delte med hinanden. —

Christoffer Bogø lærte han i de første studenterdage at kende og sætte megen pris på; og Bogø førte ham igen sammen med Jens Nørregård. Disse to mænd, der senere kom til at øve deres betydelige fælles livsgerning i Testrup folkehøjskole ved Århus.

Disse tre sidstnævnte, der ligesom Trier studerede theologi, dannede en lille forening, som de kaldte „Sladderaesticum“.

De ugentlige sammenkomster afholdtes vist som oftest på Triers lille tagkammer.

Trier havde svært ved at passe tiden; ikke sjældent kom han for sent eller dog i det aller yderste øjeblik. Broderen Fritz fortæller således, at han og nogle andre en morgenstund var gået ud på Københavns (gamle) banegård for at sige Ernst farvel. Afgangsklokken havde allerede lydt to gange, da de så ham komme styrtende med tornystret i den

*) Senere professor i theologi og kendt forfatter.

ene hånd og natskjorten i den anden, ned ad den gang, der fra alléen førte hen til stationen syd for Vesterbrogade. Det var for sent at få billet; men ind i toget kom han da netop i det øjeblik, dette satte sig i bevægelse. „Hurra!“ råbte han, „farvel, farvel! Jeg kom dog ikke for sent!“ Så længe han kunde ses, blev han stående dér og viftede farvel med natskjorten.

En anden gang kom han ligeledes i sidste øjeblik styrtende på hovedet ind i vognrummet, hvor han faldt over et par lange, udstrakte ben. Disses ejermand var den unge komponist og senere kendte organist Emil Hartmann*). Han gav ondt af sig, fordi den indtrædende ikke havde set sig bedre for. Det hele forekom pludselig Trier så uimodståelig komisk, at han brast i sin mest smittende latter. Nu trak også den anden på smilebåndet, lod ærgrelsen fare, og snart var de dybt inde i en alvorlig samtale eller forhandling, vel sagtens om musik. Ved Roskilde skulde Hartmann ud; han vilde besøge sine forældre, som „lå på landet“ der i nærheden.

Inden de skiltes, lovede de hinanden at mødes igen, når de bægge kom tilbage til København og dér fortsætte deres indholdsrige samtale. Gamle fru Hartmann fortalte senere, at hendes stedsøn Emil den dag var kommen meget oprømt ind til dem med det udbrud på læberne: „Nu har jeg endelig fundet et menneske, jeg kan tale med.“

På denne morsomme måde indleddes bekendtskabet med den Hartmann-ske familie, i hvis hjem Trier skulde opleve så megen glæde og kunstnydelse og desuden finde et par af sine bedste venner.

Det var denne Emil Hartmann, Trier afsluttede sin lange ferierejse hos i sommeren 1856, således som før er omtalt.

14.

Studentermødet 1856.

Samme år (1856) afholdtes det store nordiske studentermøde i Uppsala. Her samledes studenter fra så vel Kø-

*) Søn af professor og komponist J. P. Hartmann.

benhavn som fra Lund og Kristiania universiteter. Der blev gjort ophold i Stockholm og afstikker til Visby.

På dette møde, der f. eks. blev af så stor betydning for B. Bjørnson, var Ernst Trier ikke med; dette var dog måske enkelte af hans venner, således vist nok Chr. Bogø. Men også for mange af de hjemmевærende danske studenter fik dette møde betydning, navnlig ved det besøg, som Nordmændene og Lundenserne aflagde i København på tilbagevejen, og som gav København lejlighed til udfoldelse af store festligheder.

Trier har fortalt, hvorledes han var med nede ved landgangen for at tage mod de fremmede. Rundt omkring stod folk sammenpakket som sild i salt. Nu kom de „stoute“ Nordmænd med de vældige kvaster eller duske dinglende ned fra studenterhuerne. En af disse kvaster udmærkede sig dog frem for alle andre ved sin velvoksne størrelse. En lille Københavner-dreng i Triers nærhed fæster særlig sin opmærksomhed på denne kæmpekvast, og da dens bærer skulde passere forbi, træder den lille, uforknytte fyr frem og siger på det mest uforfalskede København'sk: „Go' herre, skal jeg inte træde til og bære Deres kvast for Dem“. Nordmanden gjorde dog ikke brug af det ædelmodige tilbud, men fjærnede sig skyndsomst. Men Trier havde svært ved ikke at lade latteren slippe løs.

Næste aften skulde der være fest for de kærkomne gæster i Tivoli, og Trier gik der ind. Broderen Fritz fortæller, hvordan Ernst der inde fik øje på en Nordmand, „med et sjældent rart ansigt gå så stolt og alvorlig ene om. Ingen tog sig af ham. Ernst gav sig i snak med ham; ingen af dem havde egentlig lyst til at deltage i lystigheden, de kom snart i alvorlig samtale, og denne fortsattes på Ernst' værelse til henad kl. 3. Nordmanden lå på hans sofa resten af natten. Hans navn var Albert Lange. Da Ernst vågnede om morgenen, var Nordmanden gået; på bordet lå hans visitkort, hvorpå han havde skrevet: „Tak Trier! jeg glemmer dig aldrig!“ Og han holdt ord. Tidlig på dagen kom Ernst farende over til min hustru, fortalte hende begejstret

om sit møde med Albert Lange, og på sin sædvanlige afgjorte måde forsikrede han, at det var det dejligste menne-

Albert N. Lange, som ældre.

ske på jorden, som han her havde lært at kende; hun måtte straks følge med ham ud til toldboden, hvorfra nordmændene skulde rejse, for hun måtte se, hvor mageløs han var, og hun måtte endelig have en buket blomster med til ham. Det var det betydningsfulde ven-skab med Albert Lange (sene-re gift med en af Birkedals døt-re), der den nat sluttedes og aldrig blev brudt, om de end i de sidste år af Ernst's levetid ikke sås".

15.

Stu-den-ter-brev-e.

Dette første møde med stud. theol. Nikolai Albert Lange, søn af rektor Lange i Lillehammer, men født på Tromsø, blev nu efterfulgt af en brevveksling, der for Triers vedkom-mende vistnok blev den mest omfattende og indgående. han kom til at føre med nogen af sine mange ungdoms-venner.

Den indleddes af Trier med et brev, der er høj grad særtegnert hans impulsive natur. Dette første brev dagtegn-edes „Vesterbrø den 1. juli 1856“, og udtogsvis lyder det:

„Kære ven! Det var jo rigtigt nok kun et kort bekendt-skab, jeg fik lov til at gøre med dig, da jeg hin fredag nat traf dig herinde i pavillonon i Tivoli; men dog har det været langt nok til at vække ønsket om og længsel efter at lære dig nøjere at kende. Jo oftere jeg i min erindring har fornyet mindet om dig, desto mer er det ønske vokset hos mig; og jeg er for utålmodig til at vente på, at dette vort

korte bekendtskab en gang i tiden skulde fornyes derved, at vi en gang i livet skulde træffe på hinanden.“

Det er, mener han, altid et stort gode at kunne udveksle tanker og følelser med et andet menneske; men af dobbelt betydning bliver det, når som her de pågældende hører til to forskellige folk. Og vel er der stor lighed mellem det norske og det danske folk; men der er også forskel, og jo mere Trier er kommen til at sværme for den skandinaviske idé, desto klarere er det bleven ham, at der kun kan blive tale om Nordens *enhed*, når man vil indrømme *treheden*.

Men dernæst er det også falden ham på sinde, at det theologiske fakultet i Kristiania for øjeblikket står langt over det tilsvarende i København. Også dette vil han gærne vide besked med; men alligevel: Det er dog først og fremmest Albert Lange, han ønsker at kende og hans fædreland gennem ham.

Dette er da forslaget, hvis Lange vil gå med derpå. Desværre har Trier ikke en gang fået vennens adresse; men han tror, at der endnu findes her i byen en anden norsk student Aubert, som Trier for resten ikke kender, ham vil han søge op og bede ham tage brevet med op til Norge og dér få Lange det i hænde.

Men ventetiden for den såre utålmodige Trier blev lang — meget lang; først i decbr. måned kom der endelig svar; men så var det også til gavns langt. Det fylder 8 meget tætskrevne foliosider. Lange begynder med en forklaring, en undskyldning; dog han kan kun påberåbe sig sin „norske flegma“, og han ved godt, at undskyldningen gælder til Wansbæck. Men alligevel, med glæde går han ind på vennens forslag; og han vil nu tage „tilsprang“ (forspring) ved at minde Trier om deres korte men så uforglemmelige møde. „Altså, husker du, hvor det regnede ved festen i Tivoli, en sand styrtregn. Min gode genius fandt på at sende mig ind i Tivolis pavillon for derfra straks atter at gå ind til byen. Derinde traf jeg dig! Cigaren! Travet til dit hjem! Husker du det? Dér sad jeg i skjorteærmer og vuggede mig i din gyngestol så inderlig koseligt, mens frakken hang til tørk. Videre: Paludan-Müller! Brillernerne! og *bouquetten*! Ja, den

overraskede mig som et umælende dyr eller — for at bruge en pynteligere lignelse som et undseligt barn, der ikke har lært at takke. Hvad tænkte dog din svigerinde om mig, og hvad måtte hun tænke om dig, som havde kunnet føre frem en sådan stymper. Om bord på damperen vakte bouqueten mangt et misundeligt blik; ti den var virkelig smuk... Du havde altså fortalt din svigerinde om mig, og hun havde derefter fundet, at den Lange dog fortjente en bouquet. Det er sjældent, at duerne således flyver stegte omkring. De danske roser må være livskraftige, kære Trier; ti efter 6 dages ophold i min kuffert kunde nogle af dem endnu pryde blomstervasen hjemme i vor dagligstue i Lillehammer, ja to af dem plantede jeg i håb om, de mulig vilde slå rod... Men din studenterhue du, den fik en anden, en bedrøveligere skæbne. Hele den nat, vi var på rejsen, tilbragte jeg nemlig på dækket, dels gående, dels liggende med en pressenning under hovedet, og det vedholdende regnvejr udvaskede alle huens farver, de oprindelige — og de senere fra skibsdækket og andre lige så rene ting tilkommende således, at din stakkels hue ikke var til at kende igen; den blev til bedrøvelig moro. Nu hænger den hjemme i støvet ære — et minde om hin bedrøvelige nat; for om dig og Danmark har jeg andre minder.

Indlagte kokarde skal gøre *din* norske studenterhue (de havde byttet huer) til en virkelig sådan; kokarden med Minerva-billedet det er seglet, vort symbol på kærlighed til fædreland og videnskab. Hvorledes lever ellers den kære ting? Vel også i støvet ære; i så fald, kære Ernst, børst den af og til, lad den ikke blive altfor støvet til den tid, du skal bære den heroppe i Norge; ti ikke sandt, du kommer her op... gør så de norske studenter den ære at bære deres hue... Ja, kom her op til sommer og... du skal ikke gøre den rejse forgæves.“

Den norske student prøver derefter på at efterkomme vennens ønske om at få et indtryk af det kirkelige liv i broderlandet. Han skitserer den bevægelse, som opstod i Norge med Hans Nielsen Hauge. Han fortæller om den i de dage meget omtalte professor C. P. Caspari, tysk født

Jøde, og ligeledes om Gisle Johnsen, dogmatikeren. Caspari er livlig og „glad i Herren“; Johnsen er inderlig kærlig, skønt under et strængt ydre; grundtrækket hos ham er: „Frygt og bæven“. Gisle Johnsen er, mener han, den mest indflydelsesrige i den norske kirke for øjeblikket. Han er en „biblens mand“. Skriftstedet er hans grundvold. Det gælder for ham mer end pave, symbolske bøger og mennesketanker.

Men den mand, der først forkyndte „sand kristendom i den nyere tid i Norge, det er Kristiania-præsten W. A. Wexels; „han går meget i Grundtvigs retning“, han begyndte sin prædiken 1820 for tom kirke; men nu er både stole og gang fuldpakket.

Lange slutter sin lange indgående redegørelse med en skildring af den mærkelige fripræst Lammers, der fik mange til at træde ud af den norske statskirke.

Han har også været inde på en omtale af sit studium; det er theologi, og det optager ham stærkt, særlig arbejder han med det gamle testamente; om han just tør kalde sig en troende kristen, ved han knap nok; men ét ved han, han tør med Peder sige de kende ord: „Herre, hvor skal vi gå hen, du alene har det evige livs ord“.

Det lange brev slutter med ønsket om en glædelig jul. —

Trier sender sit svar herpå den 31. dabr. 1856. Det er skrevet ad flere gange og er ikke mindre omfattende end Langes. Det fylder 14 tætskrevne sider. Brevarkene er smykket med et fint udført billede af Børsen, der er indrammet i de fineste, stilfulde blomsterbygninger.

Brevskriveren begynder med at udtrykke sin glæde ved modtagelsen af det længe ventede næsten opgivne brev, som blev læst kl. 1 om natten oppe på det samme kvistværse, hvor de to hin skærsommernat havde talt så forunderligt sammen. „Og mens jeg læste brevet, var det, som jeg atter så dig sidde derhenne i gyngestolen og hørte dig tale så venligt med mig..... og det var mig så stor en glæde at se, at vi i så mange og de grundvæsentlige punkter stemmer overens.“

Hvad nu Trier selv angår, da vil han betro vennen, at

han lider en del under, at han ikke kan få sin tid til at slå til, således at den bliver til *velsignelse*; for meget af den udfyldes med vrøvl. Han skal dog nu fortælle, hvad han har fået ud af somren navnlig og de fodrejser, han da foretog. De gik til Møen, til Silkeborgegnen, men dog bedst til Nordslesvig. Og her fremhæver han stærkt opholdet hos morbroderen i Aller, hvorfra han gæstede så mange nordslesvigske præstehjem. Ja, han vover at sige, at der i disse egne for øjeblikket findes „den bedste præstestand“ i Danmark. Her er en rationalistisk præst en sjældenhed. Han behøver blot at nævne navnene Boisen i Sdr. Vilstrup, Rasmussen i Halk, Glahn i Sommersted, Hagen o. fl. Næsten alle disse præster besøgte han. Det virkede i højeste grad vækkende, oplivende og beåndende på ham. I Nordslesvig var der, blev det ham fortalt dernede, kun tre dansktalende og dansksindede præster, da krigen 1848 brød ud; men da Danskerne vandt, flyttede mangfoldige præster syd på, og da sendte man de bedste, man rådede over, til disse egne. Men den, han sætter højest af dem alle, det er hans barn-domslærer Egede Glahn, hos hvem han var i to dage og talte med om det theologiske studium og om universitetet nu for tiden; „det har virket befrugtende på mig... men nu må jeg hellere fortælle dig lidt om vort danske universitet med det samme.“

Trier skildrer nu meget indgående sit syn på universitetsforholdene i datiden, særlig hvad der vedrører det theologiske fakultet. Undervisningen her står efter hans og manges skøn på svage fødder; „det går ned ad bakke“. Universitetet ligner mest et „tørt seminarium“. Kun det medicinske fakultét står på et højt trin.

Martensen, som en tid var hele universitetets pryd, og hvem det skal have været en fryd at høre holde forelæsninger, han blev jo biskop og kom derved bort fra universitetet.

H. N. Clausen har Trier ikke endnu hørt, så ham vil han ikke omtale, de fire andre holder aldrig et frit foredrag, de dikterer kun. Alt *kedeligt*. Hermansen (hebraisk exe-gese) er grundlærd og vist strængt ortodox; men hans fore-

læsninger er forladt af alt liv. I en ensformig, kedelig tone dikterer han alt med en utrolig vidtløftighed og overflødige omsvøb. Forresten er han personlig en sjælden elskværdig mand. Nå, og så er der Scharling, Hagen og Bornemann! „Nej, hvis jeg vilde fremstille dem for dig, således som de står for mig, da skulde du sige: Er dette dog også muligt!... Derfor vil jeg helst lade være at omtale dem, indtil det kan ske mundtlig, hvad jeg håber snart skal kunne lade sig gøre.

„Men når vi ikke har bedre professorer, da må du ikke tro, at det kommer af, at der ikke har været mænd, der duede; det har der; men ministeriet har blot ikke villet ansætte dem på Grund af de forvirrede kirkelige og politiske tilstande, vi lever under. Sagen er, at disse folk er Grundtvig-ianere, enig med ham, om ikke i alt, så dog i opfattelsen af det apostoliske symbols betydning i kirken.

„Striden herom har i den sidste snes år været ført med rasende heftighed, men Sjællands biskop, J. P. Mynster skulde nok sørge for, at ingen, der her var enig med Grundtvig, fik ansættelse som professor.

„Under disse omstændigheder var det, at Peder Chr. Kierkegård begyndte som privat docent for at vise, hvordan der skulde og burde forelæses. Kierkegård (broder til Søren K.), som uden sammenligning var den, der kunde være tale om som fremtidig universitetslærer, sparede i disse forelæsninger ikke på hip til professorerne. Men det tog konsistorium ham ilde op, det fik et horn i siden på ham og glemte ham det ikke, han blev aldrig professor. Af andre, der på samme måde og af samme grund blev forbigået, kan særlig nævnes Ferd. Fenger og L. Chr. Møller. De og andre måtte alle vandre ud omkring i landet som præster, hvor imidlertid deres virksomhed har båret rige frugter“.

For dog at bøde på denne fattigdom fik man Martensen ansat i det theologiske fakultet som extraordinær professor. „Og denne ene mand formåde at vende alt om. Alle yngre præster og theol. kandidater — de være Grundtvig-ianere eller ej — og jeg har netop hørt mange af bægge retninger tale derom — er enige i at berømme Martensen for den

stærkt vækkende indflydelse i kristelig, troende retning, han udøvede. Man dømme så forresten om hans dogmatik, hvad man vil.

„Da døde Mynster, og nu vilde der vel næppe have været noget til hinder for Kierkegårds ansættelse som professor. En stor adresse indsendtes fra theologiske studenter; man begærede Kierkegård til professor.

„Men o vé, da lagde de politiske forhold sig i vejen: Grundtvigs venner var jo frihedsmænd, og netop da var det Ørsted-ske ministerium ved magten; det ministerium, der skaffede os så mange ulykker på halsen... Monrad og Hall blev afskediget... men Martensen, det theologiske fakultets støtte blev biskop... og om Kierkegård kunde der under disse omstændigheder ikke være tale*)... Hvad da? Jo, da hentede man frem Bornemann, der for ni år siden havde været lektor i moral i Sorø. I ni år af denne stærkt bevægede tid havde han holdt fritid og ikke givet et kvæk fra sig; nu skulde han til at være videnskabsmand. Den sædvanlige konkurrence blev ophævet for dette tilfælde, og han gjordes til professor. Da han i det første semester havde holdt forelæsninger over **dogmatik i to uger**, måtte han holde op, da han slet ingen tilhører havde. Ingen kunde holde ud at høre ham... I fjor var det stærkt på tale at indsende til ham en adresse, for at bede ham trække sig tilbage... nu i disse dage er der tale om det samme... Men nu er Kierkegård bleven biskop i Ålborg, så ham får vi ikke**).

To professorer har Trier haft megen glæde af at „høre og bese“. Det er Sibbern og Rasmus Nielsen. Af den sidstes examinerer har han haft „særdeles megen nytte“.

Brevskriveren går nu over til at skildre sin egen stilling til alt dette. Efter rusårets ferier begyndte han det filo-

*) Trods hans derom indgivne ansøgning.

***) Med Bornemann afsluttedes den »theologiske speculations« tidsrum ved Københavns universitet. Studenterne rejste en adressestorm, der endte med, at B. fik en privat docent ansat ved sin side.

sofiske studium med, som han skriver, „i største tålmodighed at overvære alle derhen hørende forelæsninger.“

Det ene kollegiehefte efter det andet blev skrevet fuldt; men hans tålmodighed, der aldrig var stor, blev snart til en levende utålmodighed, mange „fortrædelige timer“ oplevede han; men så brød han op; han vilde ikke have sin tid spildt og sine ævner misbrugt på den måde.

Så studerede han hjemme og på egen hånd; men, indrømmer han, „det var *vel* vildt. Jeg har faret om i alle verdens hjørner og kanter, men begynder dog nu at komme til ro... men jeg tror, at jeg i grunden har haft godt af det alligevel“.

Professor Rasmus Nielsen.

16.

Fri studier.

Men under denne planløse flugt ud til alle åndslivets egne gik det op for ham, at vejledning måtte der til, om han skulde komme nogen vegne med det uhyre stof, der forelå; han **prøvede privatlærere**; men fandt snart, at „manuduktionsvæsnet her i byen kun er det afskyeligste fabriksarbejde med examen og atter examen og kun med den for øje“.

Da fattede den energiske unge student sin store og dristige plan; han vilde prøve, om han ikke kunde samle en kreds af unge studenter og så få P. Chr. Kierkegård til at „manuducere“ dem privat.

Kierkegård var endnu den gang præst i Pedersborg, et par kilometer nord for Sorø. Under sine besøg hos svoger-
en J. Borup i Sorø var Trier meget ofte deltager både i

Kierkegårds gudstjenester og i hans bibellæsninger i Pedersborg, ligesom han også har lært hans virksomhed og ham selv at kende og højagte. Hvor var Kierkegård en elskelig mand, og hvor var hans tankedyb rigt og næsten uudtømmeligt. Trier overværede ofte på samme søndag hans prædikener i de to kirker; men aldrig oplevede han, at den sidste prædiken var gentagelse af den første; det var altid to selvstændige prædikener af det dybeste og skønneste indhold. Men desværre, de må vist have gået hans tilhørere over hovedet. Trier oplevede tilfælde, hvor der kun var en 7—8 af sognefolkene til stede. Han den unge Københavner kunde ikke forstå dette, han fandt ingen vanskeligheder i at følge præsten; han harmedes derfor over den sørgelig ringe tilslutning til denne herlige forkyndelse.

Nu var det, at det slog ned i ham, at kunde man få denne mand til vejleder, da var man i sandhed vel hjulpen. Nogen tid gik han og „spekulerede“ derpå og tænkte „pro et contra“. Men hos ham var der aldrig langt til handling. En sommerdag (1856) fik han den norske stud. theol. Paul Nissen med sig, og fra Sorø spadserede de „en skøn morgenstund“ ud til Pedersborg. De traf Kierkegård, og Trier forebragte da sagen, om Kierkegård vilde give Trier og seks andre unge theologer vejledning i det theologiske studium. Kierkegård gik med glæde ind herpå, og de aftalte så, at fra næste forår skulde de komme til ham med toget fra København en gang ugentlig. Kort efter hørte Trier imidlertid rygtet om, at Kierkegård skulde bort fra Pedersborg. Med sin impulsive og foretagsomme natur traf han da straks anstalter til at få ham til København. Embedet som præst ved Helligåndskirken var ledigt. Dette syntes han måtte passe for Kierkegård; han kunde da samtidig med at røgte præstegerningen blive privat docent i theologi ved universitetet og således stille sin store viden og enestående begavelse til rådighed for den studerende ungdom.

Trier gav sig straks til at samle underskrifter på en ny adresse, som skulde indeholde en opfordring til Kierkegård om at søge embedet.

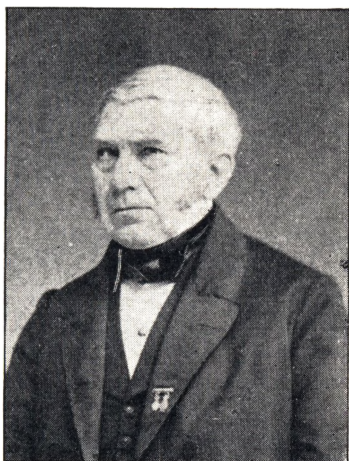
Da adressen var sat i gang, henvendte Trier sig til sin gamle lærer og ven præsten "far Glahn," og bad ham overbringe opfordringen til Kierkegård.

Glahn skriver derom d. 26. septbr. til Trier, at Kierkegård „virkelig tænker over sagen men måske dog lader sig afskrække derfra ved den omstændighed, at de påhvilende gejstlige forretninger truer med ganske at ville sluge præstens tid, så der ingen sådan vilde blive til overs til mulige forelæsninger.“

Den smukke plan blev dog til ingen ting, da Kierkegård som bekendt kort efter blev udnævnt til biskop i Ålborg. Trier fik det imidlertid nu ordnet sådan, at den påtænkte undervisning hos Kierkegård for ham og hans venner da blev begyndt samme efterår i stedet for til næste forår. I oktbr. var de da ude hos ham en hel uge, hvor han hver formiddag holdt foredrag for dem.

Hvor følte de unge venner sig berigede og lykkelige ved denne åndfulde undervisning.

Herom skriver én af deltagerne, Ludvig Wagner, til sin senere svoger Ludvig Schrøder: „Det var underlige dage, for os unge. Om eftermiddagen sad vi på vore værelser, talte med hinanden om, hvad vi havde hørt om formiddagen (af Kierkegård), skrev det op, så godt vi formåde. Et ganske ejendommeligt indtryk gjorde også Sorøegnens skønne natur, som Trier forstod ikke blot selv at nyde, men også at gøre os andre opmærksomme på. Da vi første dag holdt vort indtog i Sorø, førte han os af den dejlige Flomsti, gennem skov og over enge for at undgå den nyanlagte landevej, som den gang endnu var bar og øde“.*)

Biskop P. Chr. Kierkegård.

*) L. Schrøder: »Ernst Trier«.

At skildre denne mærkelige lærer føler Trier, han ikke kan; men han vil (i et brev til Lange) fortælle, at han på den ene side er en stærkt troende kristen, og på den anden side er han sjældent skarpsindig, klar og klarende, og så er han den grundlærde theolog.

Det blev altså kun få dage, de nød godt af hans herlige vejledning; men Trier er overbevist om, at så længe han studerer, vil han have godt af, hvad han modtog af hans mund i de få dage; han stillede dem på et fast punkt, og han lærte dem med ydmyghed at granske „Guds hellige ord“, visse på, dér at finde den ene, rette sandhed, så vi nok skulde lade være at kritisere, hvad der står.

Også af samtaler med ham høstede der meget og rigt udbytte.

Lørdag og søndag før jul tog Trier med to af de andre ned for at sige ham farvel. Ved den lejlighed lånte han Trier et af sine udmærkede manuskripter, nemlig en tolkning af Johannes første brev. Ved hjælp af dette manuskript gav Trier sig straks efter hjemkomsten til at læse „dette ophøjede men for et menneske — så svagt i troen som jeg endnu er, så spæd i kristenlivet — så vanskelige brev. Det er herligt at granske det med en sådan fortolkning ved siden“.

Blot dog, hedder det i brev til Lange, at Kierkegård vilde udgive sine manuskripter; ti de har optaget i sig det gode fra de ældre fortolkninger samtidig med, at de svarer til tidens fordringer. —

Nu går brevsriveren over til at skildre sin længsel efter at se Norge. Blot man dog kunde få fat på denne Jerusalems skomager, hvem han jo som jødefødt må være i familie med om end langt ude; ti så skulde han nok komme til at låne ham sine galocher. Men, oplyser han videre, han har nu fået en lærergerning i en skole*), og der håber han på gageforhøjelse med det første, og det er måske sikrere at stole på det end galocherne. Foreløbig arbejder han

*) Det var friskolen for jødepiger, som hans bedstefar M. L. Nathanson i sin tid havde oprettet.

på at lære Norge at kende ad anden vej; han har begyndt på at læse norske aviser og at holde norsk kirketidende.

„Tak for kokarden!“ hedder det derpå, „min svigerinde har allerede syet den fast på min norske studenterhue. Men bære den, når jeg en gang kommer til Norge, kan vist næppe gå an; ti nu har vi danske studenter fået vor egen studenterhue, sort med hvid snor og uden kvast men med kokarde og deri et kors. Men derfor skal din hue dog ikke „hvile i støvets fred; den børstes af og til og gemmes i mit skab; med den i hånden kan jeg falde i sære tanker; jeg mindes atter den glade sommernat og den lyse sommerdag ...hvor du stod med alle dine fæller på dampskibet og tilviftede os dit farvel... Hils Paul Nissen! ham syntes jeg godt om... Han har fortalt mig meget om Nordmænd og om Norge. Tak ham for hans brev, sig, jeg skal snart svare derpå. Han udspørger mig om B. Bjørnson. Ja ham ser jeg jævn-

Bjørnstjerne Bjørnson.

lig i studenterforeningen; ligesom jeg også flere gange har været sammen med ham hos Octavius Hanssen. Han har jo rigtignok vist, at han er bleven misforstået i sommer. Men jeg kan aldrig ret forstå mig på ham, og jeg vil derfor nødig skrive om ham, for at I ikke skal misforstå mig. Jeg havde for nylig en meget lang disput med ham om theaterstykket „Salmon de Caus“... Jeg var sammen med 11 studenter der henne den første aften, da det blev opført... Bjørnson var med os; han var den eneste, som ikke syntes om det. Jeg havde i forvejen læst det og var bleven meget tiltalt deraf; og da så Bjørnson erklærede det for „hæsligt, jammerligt og usselt“, måtte jeg ivrigt sige ham imod.

„Mon det også virkelig er sandt, hvad han siger, at Munch er en styg karakter og i højeste grad forfængelig. Er det

muligt? Jeg har en aften været sammen med ham hos Ingemann i Sorø, og der fik jeg indtrykket af ham som en særdeles sjælden, agtværdig mand*).

„Hils Bull og Aubert og sig dem, at nu har min broder Fritz holdt bryllup.

„Det er i aften den sidste aften i det gamle år. Underligt at tænke tilbage! Året forekommer mig så langt, så langt; ti det har været så rigt og fyldigt for mig. Og fuld af håb vender jeg nu blikket fremad.“

17.

Brev fra Lange.

På dette lange brev indløb der først svar i begyndelsen af maj 1857. Heri fortæller Lange udførligt om sine theologiske studier og andet forskelligt vedrørende norsk studentliv; han spørger ivrigt, om det så bliver til alvor med vennens Norges-rejse i den kommende sommer. Han fortsætter derpå: „Angående digteren A. Munch, ham du spørger om, da har vi jo hans værker, hvorefter han skal dømmes; granske hans hjerte og nyrer kan ingen; men Norge elsker og agter ham. Jeg vil i det hele taget bede dig ikke at fæste al for stor lid til, hvad B. Bjørnson måtte sige der-

*) Trier må dog også den gang have besøgt Bjørnson. Mundtlig har han senere ofte fortalt, hvordan han en gang var gået ind at besøge B. Bjørnson. Denne bode i de dage på et værelse meget højt oppe i hotel »Phoenix«. Bjørnson står foran sit skrivebord henne ved vinduet, da Trier træder ind; og da han kender sin gæst, griber han et manuskript, der lå foran ham på skrivebordet, iler med det i hånden frem mod gæsten, i det han uden nogen indledning udråber: »Her skriver jeg på en fortælling, vennen min, og den bliver F. g. m. god!«. Denne fortælling udkom kort efter under titlen: »Synnøve Solbakken«. Bjørnsons kraftige yndlingsed havde i øjeblikket nær taget vejret fra Trier. Senere kunde han undertiden gøre forsøg på at få Bjørnson til at aflægge den hæslige vane med at bande. Men det slog Bjørnson hen med f. ex. de ord: »Å, uden det kan man jo ikke få rum i språket«. Bjørnson aflagde den da som bekendt heller aldrig.

om. Han er et godt hoved — hans karakter tør jeg ikke stole på. Dog — lad nu heller ikke mig være for rask til at dømme.....

Af dit brev ser jeg, at du har haft en del med Grundtvig-ianerne at gøre; du lader til at holde af de folk, uden at jeg just kan se, om du hylder deres lære. Jeg kender ikke synderlig til dem, må jeg til min skam bekende; men er det så, at de — sig selv uafvidende — spiller catholicismen i hænde, så elsker jeg dem ikke; ti catholicisme eller papisme hader jeg værre end mormoner og Russer. Papisme er det rædsomste af alt despoti...

Vi venter med det første et skrift af professor Caspari om det opostoliske symbols betydning. Heraf lover jeg mig meget... Vi har ellers frygtet for, at vi skulde miste Caspari... Han er bleven kaldt til Erlangen... Vi bad ham højtideligt om at blive... Men dagen før vor deputation indfandt sig hos ham, havde han allerede afslået tilbudet... Vi var glade og håber, han aldrig forlader os men bliver her alle sit livs dage....."

Lange slutter med et udkast til en fælles fodtur i Norge i den tilstundende sommer.

18.

T r i e r s s v a r .

Næst følgende brev — af 29. maj begynder Trier med at skildre den overvindelse, det koster ham at måtte meddele, at han må opgive turen til Norge i den tilstundende sommer.

Og hvorfor dog!

Jo nu skal vennen blot høre:

„Fra min barndom har jeg haft fortrolig omgang med Henrik Scharling, en ældre broder til den Scharling, hvem du var sammen med den nat, da du besøgte mig i fjor sommer på mit værelse. Han er søn af professor theologiæ Scharling; men lige så tør faderen er, lige så fuld af sprudlende liv er sønnen. Han er min fortroligste ven her i byen, vi ses næsten dagligt, og jeg skylder ham uendelig

meget, både fordi han så trofast har bevaret venskabet til mig, og fordi han på så mange måder har fremmet min udvikling ved mangan gang at klare min tankegang og dæmpe mit ustyrlige sind.

Scharling har under hele sin opvækst været holdt meget strængt af sin fader; af ungdommelige fornøjelser har han næsten ingen nydt. I ferierne, når jeg drog på fodtur og tumlede mig i landets dejlige egne og kom forfrisket hjem,

Henrik Scharling, som ung.

så havde Scharling også været på landet, men kun på Samsø hos en gammel gnaven onkel. Når jeg da i begejstrede udtryk fortalte ham om mine udflugter, da brændte han af begærlighed efter en gang også at kunne gøre en sådan rejse.

I vinter fik han nogle informationer og nu — med glædestrålende miner kommer han en dag og meddeler mig, at nu havde han sammensparet så meget, at han derfor vilde kunne gøre en fodtur til sommer, hvis jeg vilde foretage den sammen med ham. Men hvis jeg ikke vilde med, da vilde han opgive det hele... ti han mente ikke at kunne få nogen glæde af turen uden med mig — hans fortrolige ven.....“

Denne opfordring syntes Trier, det vilde være „atskyeligt at afslå“. Han tror, at Lange vil synes det samme. Men hvad om sommerplanerne forandredes til, at Lange i stedet kom til Danmark, og de så gjorde fodtur henede. Trier vilde vise ham Danmarks skønneste egne, og han vilde indføre ham både i Ferd. Fengers og Ingemanns hus og hjem.

Dette beder han ham overveje. Lange må jo kunne tænke sig, hvilken *overvindelse* denne afgørelse har kostet Trier, der så levende havde sat sig ind i Norges-turen.

Ja, hvor vil Trier komme til at savne ham, om de ikke

ses; han forstår af vennens brev, at denne „er langt videre fremme i det store væddeløb om *livets krone* end jeg; men netop derfor vil du jo også meget lettere kunde hjælpe mig frem mod målet“.

I et følgende afsnit af det 10 sider lange brev prøver Trier at give svar på det vigtige spørgsmål fra Lange: Hvordan stiller du dig til Grundtvig-ianerne? Det falder Trier svært at give klart svar. Man forstår både, at han hælder over derimod men dog bestemt vil hævde et mellemstade, hvor han vil tage „det bedste fra alle retninger“, som slagordet i vore dage ofte lyder.

Fra stiftsprovst Tryde havde han som så mangen anden student funden ud til den veltalende pastor Blædel, i hvis studentermøder han ivrigt havde taget del. Derfra gik hans vej til studentermøder og gudstjenester hos P. Fenger, „hvis skønne personlighed efterhånden fik stor indflydelse på ham“*).

Han skriver: „Jeg ser, at du ikke af mit brev har kunnet forstå, om jeg hylder Grundtvig-ianernes lære eller ej. Jeg har ondt ved at give dig klar besked herom, efter som Grundtvig-ianisme er et meget svagt begreb. Jeg kan kun sige dig, at jeg aldeles ikke kan forstå Grundtvigs lære om „det døde og det levende ord“, at jeg aldeles ikke hylder hans lære om det apostoliske symbol, at jeg hader hans lære om „alterbogsdåben“, og jeg hader ikke mindre hans forslag om præstefrihed. Jeg er heller ingen ynder af Grundtvig-sk kirkesang og dito løjer på prædikestolen. Men jeg priser Grundtvig for, at han har fremhævet dåbens store betydning; jeg fryder mig over hans hævde af skriftens autoritet, at han hverken vil vide af usandhed eller vrøvl i skriften, og at han har hævdet den kristelige og kirkelige friheds ret over for rationalismen.

Endelig er der få ældre mænd, jeg elsker og agter og *skylder* så meget som nogle af Grundtvigs disciple; jeg tænker her navnlig på Kierkegård, på Ferdinand Fenger og Egede Glahn. Jeg gyser for den foragt, hvormed man be-

*) Dette udtryk er Fritz Triers i hans bog om broderen.

handler en sådan Grundtvig-ianer og gør ham lig med *en slyngel* — og for den ukærlighed, hvormed han dømmes... Jeg troer selv, at Grundtvig-ianismen er slemt i færd med at udskeje; jeg troer endog, at den i sine konsekvenser en gang i tiden vil lede til noget meget slemt, om dette så bliver papisme eller rationalisme, det ved jeg ikke. Men et er alligevel sikkert, den indeholder mange sandhedsmomenter i sig, ja meget godt. Og hvorfor da vrage dette og kaste det fra sig eller foragte det, blot fordi det kommer fra Grundtvig. Hvorfor kan jeg ikke beundre en mands tro, kærlighed eller kristelige liv, blot fordi han er falden i en eller anden mindre væsentlig vildfarelse. Gud hjælpe os, at vi ikke selv falder.

Men alt dette kan jeg meget bedre forklare dig mundtlig, når vi snart træffes.....

Bjørnstjerne Bjørnson har jeg nylig talt med; han er vist ellers i dag rejst hjem. Jeg har flere gange været sammen med ham hos Octavius Hanssen, hos hvem han bode i sommer, da I gæstede os. Han er et forunderligt menneske; jeg gad i grunden nok vide, hvorvidt man kan stole på ham. Jeg har aldrig fornægtet min mening, når jeg har været sammen med ham. Men når jeg har talt med ham, har det altid været med en vis uro, frygt eller mistillid, at jeg er kommen frem med min mening. Jeg gav ham ellers en hilsen med til dig. Hvor smukt der dog er hernede nu, da bøgerne er sprunget ud... Det er de blånende strande, de skovgrode høje, de bølgende kornmarker, der gør så stærkt indtryk på os danske, og det samme vil ske med den, som kommer fra Norges stolte fjælde. Du ved jo, at den afdøde præst og forfatter Casper J. Boie var norsk af fødsel... Han kom her ned til universitetet som ung student men blev indført i min morfaders hus og fik snart sin daglige plads ved hans middagsbord, så min moder kom til at kende ham meget nøje. Hun har så ofte fortalt mig, hvorledes han, lige da han kom hened, slet ikke kunde finde sig til rette på disse danske sletter og lave egne; men da han havde været her i kort tid, fik han øjet op for den danske naturs skønhed, og inden han døde, var han kom-

men til at elske den... hvorom da også hans digt: „Der er et land, dets sted er højt mod Norden“ vidner.

Sådan vil det nok også gå dig. —

Brevet slutter med fornyet ivrig opfordring til Lange om at komme her ned. „Jeg skal føre dig ud til Ferdinand Fenger. Det er netop en mand med hjertet på rette sted. Jeg har besøgt ham men kun sjældent, altfor sjældent; ti jeg frygter for at være påtrængende; men hver gang bringer jeg et stort udbytte med hjem, og hver gang får jeg af ham indtryk som af en — kun af år gammel ven, hvem jeg alt længe havde kendt.

Noget lignende er for mig tilfældet med Ingemann om ikke nær i den grad; men jeg har hidtil ofte besøgt ham.

Tænk at kunde indføre dig hos disse mænd.“

19.

Atter brev fra Lange.

Den 18. juni brev fra Lange. Det hedder deri: „Bjørnson har jeg set men dog ikke talt med. Avisernes spalter vidner noksom om hans hjemkomst.“

Lange håber at kunde følge Triers indbydelse til ferierejsen i Danmark.

Heraf blev der dog alligevel ingenting. I et nyt brev af 4. juli mælder han atter fra. Det er desværre umuligt at komme til Danmark i år, men vennen må være forvisset om, at han nok en gang skal følge hans hjærtelige indbydelse.

I en lille slutningsbemærkning om Bjørnson skriver han: „Jeg har ikke talt med ham (efter hjemkomsten); men han har da pratet i aviserne. Jeg tror næsten, han indsendte opsatser, endnu før han selv kom hertil. Det er naturligvis thetret, det gælder. Vor theaterskole det såkaldte „Norske theater“ har søgt stortinget om hjælp, et rentefrit lån; men det fik afslag med 4 stemmers flertal. Så kom Bjørnson, der dog også tidligere havde søgt at bearbejde stortinget (for sagen).

Et skuespil af ham er forresten antaget til opførelse på

det „danske theater“, som man desværre endnu må kalde teatret i Kristiania...”

Lange slutter brevet med at udtale som sin overbevisning, at i denne sommer vil mange Nordmænd gæste København. —

20.

Skandinavisk kirkemøde 1857.

I juli måned 1857 afholdtes det første skandinaviske kirkemøde i København. Af det mægtigt bevægede møde gik der stærkt gny i Triers vennekreds. Kampen drejede sig som sædvanlig i de dage om Grundtvigs opfattelse af det apostoliske symbol, trosordet ved dåben, om det var et ord af Herrens egen mund, eller det senere og efterhånden var opstået og udformet i menigheden. Hovedordførerne ved kirkemødet var P. Chr. Kierkegård, der stillede sig på Grundtvigs side — og tidligere superintendent i Tyskland Rudelbach, der optrådte som modstander.

Ludvig Schrøder skriver, at biskop Kierkegårds taler ved den lejlighed gjorde et uudsletteligt indtryk på ham. Når han senere tænkte derpå, randt ham ofte i hu, hvad Grundtvig fortæller om hans indtryk af Henrik Steffens forelæsninger 1802; hvori der var meget, han, Grundtvig, ikke kunde forlige sig med, men bestandig måtte han alligevel høre videre.

Blandt de øvrige talere fremhæver Schrøder desuden Grundtvig og biskop Tomander fra Lund. Peder Larsen Skræppenborgs tilsynekomst på kathedret i universitetets festsal var for Schrøder et mærkeligt syn. —

Den 17. juli var alle deltagerne i Roskilde. Her kørte Schrøder sammen med Trier, Nørregård og den norske adjunkt Irgens med kone og datter. Schrøder nævner, at selv om han var meget stærkt optaget af Kierkegård, så var Trier det måske i endnu højere grad; han havde jo så nylig været hans discipel i Pedersborg. Trier kommer dog ikke selv til at give udtrykkelig oplysning derom; men det er højst rimeligt, at det forholder sig sådan; men det må dog

huskes, at han fremdeles stod den Grundtvig-ske anskuelse temmelig fjærnt.

Efter hjemkomsten fra Roskilde sætter han sig straks samme dags aften til at skrive til Albert Lange. Om mødet skriver han dog blot i al almindelighed således:

„Ja kære ven, nu er det første skandinaviske kirkemøde da sluttet i vor Guds navn. Endnu er jeg temmelig for- tumlet af det stærke total-indtryk, som jeg nu i den stille aften sidder her i min stue... Hvor gjerne vilde jeg have haft, at du skulde været her ved kirkemødet... du vilde have haft godt deraf.“

Han udvikler nu, hvor øjensynligt det på mødet var, at hvert af de tre folk havde sit kristelige præg; men det er godt, at de kommer til at udtale sig for hverandre. Des- værre gik en stor del af tiden med det sædvanlige præste- vrøvl og partistrid, og denne førtes ikke altid med den be- sindighed, kærlighed og sagtomdighed, som sømmer sig. Men alligevel! som mødet åbnedes med bøn til menighedens herre og i hans navn, sådan har han også været til stede og virket iblandt deltagerne.

Han takker meget, fordi Lange har sendt familien Irgens til hans omsorg i mødetiden; disse jævne, kristelige og al- vorlige mennesker. Desværre har han ikke kunnet tage sig nok af dem, hans moder har nemlig ligget syg i 4 uger og kommer næppe op for det første.

Når nu Irgens atter rejser tilbage, vil Trier sende med dem en vennegave til Lange. Det er to basrelieffer „Nat- ten og Dagen“ af Thorvaldsen. De skal være vennen et minde om Danmark og hans danske ven.

Sluttelig beder han indtrængende om vennens forbøn; „du må tro, jeg trænger dertil“.

21.

F o d t u r 1 8 5 7.

Umiddelbart efter kirkemødets slutning tiltrædes som- merrejsen eller fodturen, som dette år skal foretages sam- men med hans barndomsven Henrik Scharling. Udgangs-

punktet er atter dette år Sorø. For imidlertid at vise endnu en venlighed mod familien Irgens foretages turen til Sorø sammen med dem.

Alle tilbragte nu foreløbig nogle behagelige dage i Sorø. I fællesskab foretoges en spadseretur rundt om Sorø sø, hvorefter akademiet og kirken blev beset. I kirken spillede svogeren Borup smukt for dem på orgelet.

En aften gæstedes Ingemann. Vennen Scharling befandt sig her særdeles vel og var henrykt over besøget. „Du må nu tænke far,“ skriver Trier hjem, „tænke dig Scharling aldeles henrykt over Ingemanns hus“. Ustandselig talte han om de buede vinduer, de kølige havegange, de dejlige roser, den yndige udsigt o. s. v.... Naturligvis har dette besøg forhøjet interesse for Scharling, der nu så de steder, der i forvejen var så godt kendte derved, at hans fader har talt så meget derom*).

Samværet med familien Irgens optog Trier stærkt. Han benyttede også lejligheden til at få mest muligt at vide om Albert Lange og hans forhold. Samtalerne gik vidunderlig levende.

Også dette år gik rejsen for de to venner nu over Korsør til Svendborg. Undervejs derfra til Fåborg fik de regnvejrr og tyde ind i en „god kro“. Krokonen sad dér og læste i — Kalkars „kristelige livsbilleder“. Der var skuret og skruppet pænt i den lille stue. Efter en lille passiar med konen gik de to venner oven på i et lille hyggeligt gæstekammer, og der satte de sig til at læse højt i en lille piece om „De dødes rige“. Den havde de købt i Svendborg. Så holdt regnen op, og de gik videre.

De gik ind på en herregård for at spørge om vej. Tre unge damer tog imod dem. De to ungersvende sagde, hvem de var og bad om de nødvendige oplysninger. „Der kommer far,“ sagde de unge damer, „han ved besked!“ Men faderen — hans navn var Lange — som netop var herre-

*) H. Scharlings fader, professor Carl Emil Sch., havde i begyndelsen af trediverne opholdt sig i tre år i Sorø som lektor ved akademiet.

manden på stedet dér, indbød dem til at blive der om natten, så skulde han nok vise dem vej næste dag. Deres gæstfri vært var en stor, tyk, munter mand, med gråt hår, blå briller — buttet, trivelig og rund. Det viste sig i samtaleløb, at han i fjor sommer havde været i Lillehammer og dér kendte både Albert Lange og hans fader. De havde været sammen et par dage i en norsk præstegård. Dette morer Trier.

Slutningen på dagen blev nu brugt til grundig at se den store herregård, parken og avlsgården*). Om aftenen blev der musiceret, passieret o. lign., indtil de to unge mænd omsider „af en tjener blev gelejdet til sængs i et par store tronhimmelsænge for så næste morgen at drage videre“ over til Kolding.

På turen over Lille Bælt opdagede Trier pludselig venen Jens Nørregård med sine to søstre. De skulde til Varde. Her blev nu lejlighed til en fortrolig snak mellem de tre studenterkammerater.

Fra Kolding gik fodturen til Skamlingsbanken, hvor de gav sig god tid til at dvæle blandt de store minder. Men nu blev de dog sultne og gik ind i en bondegård, hvor de gæstfrit blev opvartet med tykmælk og smørrebrød, og på denne måde styrket, skridtede de nu ud til Aller præstegård.

Hvor befandt de to rejsende sig godt ved her at hvile ud i morbroderens „comfortable“ præstehjem. Anselig så gården ud med sine takkede gavle udenfor og med sine farvestrålende oliemalede vægge indendørs, med de „decorerede lofter, de yndige lithografier, de store basrelieffer indsat i væggene“ og de smukke stilfulde møbler. Morbror Jakob var ikke for ingenting den københavnske storborgersøn.

I et senere brev til Trier omtaler Scharling ham under

*) Den her omtalte herregård må vel have været Rødkilde i Ulbølle sogn, hvis ejer E. M. Lange hørte til en kendt dansk slægt af dette navn. Se: Povl Hansen: »Jens Lange og hans bønder, dansk kulturhistorie 1892«.

udtrykket: „Han besidder den samme ciceronianske veltal-
enhed, der udmærker størsteparten af din slægt“.

Dertil kom gårdens henrivende beliggenhed med udsigt
over de bakkede, dejlige sønderjydske kyster helt over til
Fyn.

Men det aller bedste ved det hele er dog præsten, den
„hjørteelige og kærilige“ onkel Jakob med hans Emma.

De to studenter var forresten ikke ene om at lægge be-
slag på husets gæstfrihed. Også onkel Ferdinand (vært-
ens yngste broder) med sin hustru Hanna og en datter
gjorde det samme. Hvor var det hyggeligt, når de to præst-
ebrødre og de to theologiske studenter fik piberne tændt
og rigtig snakkede fra leveren om løst og fast, mens tante
Emma havde travlt med sine husmoderpligter, og tante
Hanna med at sy eller lytte til samtalen.

Kun et kan bringe Trier i triste tanker, det nemlig, at
moderen var syg og sængeliggende. Han skriver små trøst-
ebreve til hende.

Herfra går turen nu videre over Haderslev til præsten
i Halk, bæggens lærer fra metropolitanskolen. Scharling
omtaler ham som „den af vore lærere, under hvem jeg skrev
stil med lyst og iver“.

Herfra var det næsten ikke muligt for de to venner
atter at komme løs igen. Da de havde været der i fire dage,
skriver Trier hjem og priser den gamle lærer og vens gæst-
frihed. Hvor er her forskelligt fra det livlige, urolige Aller.
Her er den mest velsignede landlige ro udbredt over den
yndige egn: „Her er ingen voksen datter, ingen gouver-
nante, ingen syjomfru, ingen kusine eller næstsøskende-
barn eller blot noget lignende i besøg. Her er kun pastor
Rasmussen med kone og børn“.

Her kan der føres et ferieliv rigtig efter ens eget hoved.
Og det gør de. Hver morgen spadserer de til stranden og
bader i det friske, kølige vand; de indånder den friske luft
på den høje skovgrøde skrænt, de går dybere ind i skov-
en, tænder piberne og lægger sig i ro og mag til hvile,
indtil de skal hjem til eftermiddagskaffen. Så følger små-
besøg hos nabopræster. Men om aftenerne går det gerne

løb med mægtige „disputer“. „Ordlandserne svinges“, mens en „pileregn“ af sidebemærkninger suser ud over valpladsen. Da går det „hvast“ til. Først sent hører kampen op, og trætte går de stridende parter til ro, sikre på, at det her vil gå som i Valhal, så hvor djærvt der end er kæmpet, og hvo der end i kampen bukkede under, så vil de dog alle næste morgen vågne, stå op og begynde den ny dag på samme måde igen. Kun sidst om aftenen, når Trier løfter blikket op mod de tindrende stjærner, da mælder hjemvéen sig, og han sender i nattens stilhed sin mor en hilsen med de tavse stjærner.

Videre går turen over Sommersted med et kort besøg hos „far Glahn“. Af alle sine præstevener var Trier nær ved at sætte Glahn højest; han sad med lyst og lyttede til hans lærerige, kærlige tale, hans råd og vink til ham som theolog. „Det er“, skriver han i et brev til Lange, „så prægtig, når der er så meget gærende hos en selv, som man blot ikke vover at udtale, da at høre det udtalt af denne ædle mand, der så gerne går ind på vore betragtninger. Det gav mig nyt mod og ny lyst til studiet at tale med ham og med de andre gode præster dernede i Slesvig. — Vi unge trænger til sådant kraftigt rygstød fra de ældre, når universitetet slet ikke giver os det men står koldt, dødt og udeltagende over for os“.

Vennen Jens Nørregård gør i et senere brev løjer med de to fodvandreres mange besøg i landets forskellige præstegårde. „Du skal måske til at udarbejde en præstegårdsstatistik“, driller han.

Fra Sommersted går de så videre gennem Vejle og Grejsdalen. Trier synes, egnen er mageløs i sin danske skønhed: de frodige dale, gennemstrømmede af rivende bække og åer, de stærke, skovgrode, yndigt formede høje, og endelig foran alt dette den smilende fjord. Det synes ham tilsammen enestående. Vejret er vidunderligt men luften meget trykkende, det truer med torden; nu må de skynde sig op til Matrups, deres næste standsningssted.

Her nåede de til torsdag aften d. 6. aug. Det var da meningen at blive der til søndag d. 9.; men, hedder det i næste

brev, det blev der intet af. Vel blev de modtagne med overordentlig venlighed „men vi kunde mærke på etatsråden, at han havde uro over sig; vi trode, det kom af, at han havde travlt med høsten, mens tunge skyer nu trak op over himmelen... men, nej, det var en ganske anden høst, han var urolig for“, der ventedes nemlig hver dag et lille barn. De to **fodrejsende blev der vel om natten**, men måtte skyndsomst tage fod i hånd næste dag. De tog nu i uroligt vejr den nærmeste vej mod Ry kro ved Himmelbjærgt.

22.

Studenternes Himmelbjærg-fest 1857.

De to venner var kede af skuffelsen på Matrup; men i Ry kro blev de hurtigt trøstede; ti her var godt selskab, hele 4 studenter foruden „digterstudenten“ Chr. Richardt, hvem Trier finder at være „en gemytlig fyr, ja et sjældent elskværdigt menneske“^{*)}). Man besluttede straks at tilbringe aftenen i hverandres selskab, og snart stod den dampende punchebolle med denne studenternes uundgåelige festdrik foran dem på bordet. Trods alle onde varsler oplevedes en munter og god aften.

Når Ernst Trier denne sommer havde valgt Ry kro som det egentlige mål for sin „fodrejse“, så hang det sammen med følgende: Det er tidligere omtalt, hvordan han i studenterforeningen prøvede på at indføre noget mere værdifuldt i foreningslivet og bedre indhold i dens selskabelige underholdningsaftener. Lige som han også prøvede på at få knyttet forbindelser med unge kunstnere, malere, billedhuggere, musikere o. s. v. Nu var det også faldet ham på sinde at hjælpe *de* medlemmer, som kunde have sans derfor til forståelsen af „fodrejsen“s værdi i de unges liv; hvordan man på en sådan rejse lærte det jævne, danske folk, det danske land og den danske natur at kende samtidig med, at turen også fik betydning for foreningslivet bagefter

^{*)} Chr. Richardt, der var seks år ældre end Ernst Trier, havde netop i sommeren 1857 taget sin theologiske embedseksamen. Det var dog vist en tilfældighed, at han ved denne lejlighed netop var i Ry.

derved, at det skaffede de unge deltagere gode, lyse og fornøjelige *fællesminder*, der bandt dem sammen.

Med stort besvær havde han da fået det ordnet sådan, at man skulde mødes her i Ry kro ved Himmelbjærget om aftenen den 7. aug. for derfra i samlet trop at gæste bjærg-
et den påfølgende dag.

Nu gjaldt det blot, om nogen vilde komme, eller om det hele måske blev til et slag i luften, til ingenting.

Da Trier lørdag morgen den 8. aug. vækkedes af Chr. Olrik, var udsigterne til mødet ikke videre lovende. Det skylregnede nemlig. „Regnen styrtede ned, og vandet dannede efterhånden små bække og åer, der strømmede ned ad bakkerne. De eneste, der var glade herved, var kro-
mandens ænder, ustandselig baskede de med vingerne i det strømmende vand og morede sig med at svømme dér, hvor de ellers møjsommeligt måtte vralte af sted i det dybe sand“. Der var ikke tale om at komme ud og træffe nogen art af forberedelser; alle måtte blive i kroen indendørs, hvor man så prøvede på at hygge sig som bedst. Efter morgenturen fordybede de fleste sig i nogle bøger, Olrik havde medbragt.

Ved middagstid samledes alle syv for under spøg og latter at drøfte det vigtige spørgsmål: „Hvad skal vi have til middag?“ Forretten var alle enige om skulde være rødgrød. Kun Trier, der allerede den gang led af en vanskelig fordøjelse, valgte i dens sted vandgrød for dog at blive ved grøden.

Trods det vedholdende regnvejr stod humøret i det lille selskab særdeles højt. Og smukt var jo stedet; kønt hvælv-
ede de store lindetræer sig over kroen i „Gammel Ry“; længere borte skimtedes lyngbakkerne med deres mørke egekrat, der nu glimrede i den friske sommerregn.

Hvis det blot hen imod aften bliver nogenlunde opholds-
vejr, vil han tage over til landsbyen Venge; ti dér, har han fået at vide, at vennen Bogø opholder sig hos en onkel. Det kunde blive morsomt at overraske ham dér.

Men det blev ikke tørvejr.

Hen imod aften begyndte studenter- og kunstnerkamme-

raterne at komme, enkeltvis eller i småflokke. Men hvor så de ud, gennemblødte til skindet og med opblødt fodtøj kom de fleste. Det blev et kosteligt syn senere at se dem stillet op i kromandens dagligstue, efter at de havde fået så meget „tørt på“, som det var muligt at opdrive. Ude i landsbyen havde man lånt træsko, slæber, tøfler og lign. for at afhjælpe det værste. En spøgeflugt stillede et brændende lys midt på gulvet, og i dets skær blev nu alle de morsomme fodbeklædninger mønstret. Skaren talte ialt 26, et højest tilfredsstillende tal.

Sent kom man til ro; men se, næste morgen var vejret henrivende.

Der blev nu plukket lyng og bunden lyngkranse. Med disse bekransede vennerne så hverandre indbyrdes. Nu gik toget af sted op på Himmelbjærg, i det man medførte flasker, kasseroller, en ildtang og lys. Glade sange lød overalt, og i togets spor fulgte en flok „jublende“ bønderfolk, kvinder og mænd. Dejlige store bøgeskove klædte bjærgets sider; men længer ud i det fjærne stod de brede lyngbakker, smykket med lyngblomsternes pragtfulde, rødviollette tæppe, alle glødede de nu i den nedgående sols flammeskær. Man delte sig nu, som man var venner til, for i stilhed at nyde den „ubeskrivelig dejlige udsigt“. Men da solen sank, samlede skaren atter og, skriver Trier, „underligt blev vi grebne af det højtidelige i aftenens mageløse skønhed“.

Alle lejrede sig på bjærgets top; mens bønderfolkene lagde sig i en kreds udenom.

Nu blev der tændt bål; flasker og kasseroller hentedes frem, og mens man ved ildragens hjælp fik lyngrisene til at flamme op, bryggedes punchen, og „snart lyste de blinkende puncheboller op... Henrykt var der den aften fler end mig“, skriver Trier; „der her holdt deres jomfrutale“.

Trier talte først som den, der havde fået den hele fest i stand. Han talte om Danmark, „vort inderlig kære fædreland, begejstringen lånte mig ord, som jeg næsten ikke bagefter husker“. Så fulgte der en tale af en af de andre. Den handlede om vort nationale liv, så en om den nationale

kunst, en for vore norske og svenske brødrefolk (her tømte Trier et glas i stilhed for Albert Lange). Friske sange afløste talerne. Enkelte af de unge så man nu bryde laget og vandre arm i arm op ad bakken og ind under det friske, duftende bøgeløv, fulgt derop af kammeraternes glade sange.

Hver mand fik da udleveret et tændt lys, og med det i hånden gik skaren nu atter under samtale og glade sange tilbage til kroen. Her stod lange borde dækkede med skinke og mjød.

Mens måltidet indtoges, kom der bud, udsendt fra bønderne med indbydelse til den muntre skare om at slutte aftenen sammen med dem ved en dans. De unge, festglade mennesker svarede naturligvis ja, og ved ankomsten blev de modtaget med „dundrende hurra“.

Søvn blev der naturligvis ikke meget af den nat; ti festprogrammet lød på allerede næste morgen kl. 3 at samles på Himmelbjærgets top for derfra at overvære solopgangen.

Denne dags timeplan lød ellers på „fodtur til Silkeborg“. Kl. 7 brød man op for i samlet trop at vandre frem over de lyngklædte højder til den lille købstad. Det blev en pragtfuld tur.

Kl. 5½ eftermiddag var man ved målet, trætte, svedte og sultne men meget glade.

I Silkeborg overnattedes, og man gik tidlig til ro.

Men den følgende dag tog man med banen tilbage til Ry, og her skiltes så vennelaget, og hver drog til sit. Nogle tog med dampskibet ad søen; de fik et vældigt hurra på falderebet; andre drog videre med banen. Men alle satte de hverandre stævne igen til efteråret i studenterforeningen i København.

Som en af de sidste i flokken forlod Trier det sted, der nu for ham kom til at rumme så lyst et minde.

Trier drog over til mosteren i Odense. Men det kneb for ham at komme tilbage til den nøgne virkelighed, som alle i den unge vennekreds en stund syntes at have været som løftet højt op over.

„Jeg rejste fra Ry“ — skriver han hjem til moderen —

„som halvt i drømme; hvor var det mærkværdige dage, jeg tilbragte dér, og hvor var det et mærkværdigt møde, vi dér havde i den fejreste sommertid vi unge mennesker med al vor unge begejstring. Indtrykkene har endnu ikke fået tid til at sætte sig hos mig; de svømmer mellem hverandre der inde i sindet“.

Atter og atter ser han igen for sig alle de enkelte oplevelser på disse frydefulde dage.

Men nu få dage efter sidder han ovre i Odense ved vinduet ud mod den store st. Knuds kirke, midt i den travle by med dens hverdagsliv. „Ak hvor forandret!“

På tilbagevejen tilbragte han den sidste ferieaften hos prof. J. P. Hartmann i Roskilde, hvor han til sin store glæde traf vennen Emil Hartmann, lige hjemkommen fra sin rejse i udlandet.

Lørdag d. 15. aug. var han atter tilbage i København.

23.

O m S c h i e r b e c k.

Ved denne Himmelbjærgs-fest fandt han en af sine senere allerbedste venner, den unge billedhugger Schierbeck.

Trier fortæller selv herom i den lille skønne skitse: „Om en dansk billedhugger“:

„I min tidlige ungdom mødte jeg ofte på Vesterbro en jævnaldrende, der tildrog sig min opmærksomhed. Han gik i almindelighed forbavsende hurtigt med lange skridt; på hovedet havde en en sort bulehat med skyggen smøget ned; hans mine og holdning var ejendommelig og tiltrækkende. Da jeg kort tid, efter at jeg var bleven student, blev indført i en af vore første kunstneres hus og her tilbragte en aften, blev jeg overrasket ved at træffe ham dér; jeg erfarede da, at det var en ung billedhugger. Den aften morde man sig med at brænde et fyrværkeri af ude i haven. Han var ivrig syselsat dermed, munter og sprudlende ungdommelig.

I den følgende tid fik jeg lejlighed til oftere at træffe ham. Han var et kærnesundt menneske, der først og fremmest var optaget af sin kunst; der var ingen ende på den

underlige rastløse travlhed, hvormed han arbejdede for at uddanne sig i den. Dette stod i forbindelse med, at han først efter, at han var bleven student, havde fået lov til at vie sig til den. Følgen heraf var, at han havde særdeles mange vanskeligheder at overvinde. Som fuldvokset menneske, med hovedet fuldt af kunstneriske udkast og tanker, måtte han tvinge sig selv til at tegne hænder og fødder. Men nu vilde han med sine stærke kræfter lige som med magt tilkæmpe sig, hvad han manglede. Ved stærkt arbejde og stor udholdenhed ved egen kraft håbede han at vinde frem.

Billedhuggeren Chr. Schierbeck.

Han var stærkt påvirket af professor Høyen og dennes tanker om den nordiske kunst. Ivrigt granskede han for denne sags skyld i Edda-erne, og henrykt var han over de gamle nordiske oldtidskvad og sagn. Han brød sig ikke stort den gang om kristendommen. Om bibelen sagde han, at det var en god bog og næsten lige så god som Edda-erne; der var „smukke motiver“ i den, mente han, for kunstnere. Fra andet synspunkt kunde han endnu ikke se den. Til mødet på Himmelbjærget kom han i følge med en landskabsmaler og en anden ung billedhugger. De kom fra Vejle-egnen og var henrykte over dens skønhed, navnlig Grejsdalen. Tror man, at de som andre folk havde nøjedes med at se den fra en af dens sider — nej de havde opdaget, at den tog sig bedst ud fra midten, fra selve åen, og så havde de halvt afklædt vadet ud i åen og gennem en stor del af den for derfra at se dalens store skønhed.

Den gang var jeg allerede en flittig kirkegænger; en søndag uden kirkegang syntes mig uhyggelig. Midt under glæden over naturskønheden faldt det mig på sinde, at det var søndag; jeg savnede gudstjenesten og salmesang; jeg

listede mig bort fra de andre, satte mig selv på en tue et godt stykke nedenfor Himmelbjærgets top; der mente jeg at kunne være alene, så jeg frit kunde give mig hen til mine egne tanker; under påvirkning af dem gav jeg mig til at nynne på salmen:

Lovet være du, Herre Krist!

Da jeg havde sunget den til ende, overraskedes jeg ved, at én bag ved mig sagde: „Hvad er det, De synger, Trier?“

Jeg vendte mig om og så, at det var billedhuggeren, der, uden at jeg havde mærket det, havde sat sig bag ved mig.

„Det er en salme,“ svarede jeg ham.

„Å skidt,“ udbrød han — „sikken noget! Kan vi nu ikke være fri for salmer på Himmelbjærget!“

Da blev jeg harmfuld: — „Å — De skal ikke dømmе så ilde. Hør først hvad det er!“ sagde jeg — og gav mig til at synge hele salmen højt og tydeligt.

Stille lyttede han til. „Det er i grunden smukt,“ udbrød han, da jeg var færdig. Vi talte så den gang ikke mere derom.

I København søgte jeg atter billedhuggeren op og fandt ham sængeliggende. Han havde ved sin vandring gennem Grejsåen og i de senere dages regnskyl pådraget sig en mavesygdom, som vel ikke voldte ham smærter eller gjorde ham hjertesyg, men holdt ham i sængen i løbet af seks uger. I den tid kom jeg ofte hos ham. Jeg læste den gang netop Paulus' brev til menigheden i Thessalonica; det gjorde et dybt indtryk på mig. Stykke for stykke som jeg selv læste det, gennemgik jeg det for ham. Stille lyttede han efter, hvad jeg i min ungdommelige iver havde at sige. „Formaner hverandre og opbygger den ene den anden“, havde Paulus jo skrevet i brevet. — Det var yndige og velsignede timer. — Under disse sluttedes vort venskab.

„Se,“ sagde jeg en gang til ham, „det er jo en lykke for dig, at du fik den sygdom; nu har du endelig fået ro over dig. Uden den havde du haft altfor travlt med din kunst, så du aldrig havde givet dig tid til at tænke på Vorherre“.

„Ja, du har ret,“ sagde han.

Fra den tid kom han til troen; kristenlivet udvikledes

stærkt hos ham, og det blev også kendeligt under hans kunstneriske arbejder. Således mindes jeg, at vi en julemorgen samledes, mens det endnu var mørkt, hos en ung grosserer om juletræet. Vi sang julesalmer; en af vor ungdomskreds talte dejligt om juleevangeliet; først da det var helt lyst, brød vi op for sammen at gå i kirke. Da vi kom forbi hans værksted på vejen dertil, løb han fra os ind og blev der den formiddag; han udarbejdede en lille skitse, der fremstillede Jesusbarnet i krybben; Josef og Marie stod ved den, og tre hyrder, en ung, en midaldrende og en gammel knælede for den. Hvor var han sjæleglad, da han kort efter fik lov til at udføre dette billede efter en bestilling, han havde fået på det.*)

Allermest kom denne hans trang til sin i kunst at udtrykke, hvad han oplevede i kristenlivet frem, da han tog mod til sig og dannede en billedstøtte af den hellige Kristoffer, der kun vilde tjæne den stærkeste. Men denne trode han først at finde i den mægtige konge, dernæst i djævelen men endelig til sidst i Jesus Kristus, dette lille barn, som Kristoffer skulde bære over floden, men havde måttet segne under.

Det var denne Kristoffer, han havde afbildet — og det i det øjeblik, da han dødstræt slæber sig støttet til sin stav op på den anden bred; når man så på denne skikkelse, forekom det én, som kunde han ikke mere, som skulde han ved næste skridt styrte sammen. Men på akselen sidder en lille dreng; i den ene hånd holder han rigsæblet — mens han lægger den anden velsignende på Kristoffers hoved. Over hans ansigt er der bredt den største livsalighed; han smiler yndigt. — Det er en dejlig billedstøtte. Jeg mindes en dag, mens han arbejdede på den, og jeg besøgte ham. Under et ophold i samtalen lod han målestokken synke ned, selv gik han et stykke fra billedstøtten, stod der i frastand og så på den. Da sagde han: „Kan du se, det er mig selv og min egen historie. Jeg har også strittet imod; jeg har også kun villet tjæne den stærkeste, og ved egen kraft har

*) Vistnok af proprietair W. Holm, Ubberupgård. Efter hans død findes skitsen i Bethlehemskirken i Ubberup.

jeg villet udrette alt. Men Gud har ydmyget mig, og så lærte jeg Vorherre Jesus at kende. Da han mødte mig i ordet på livets vej, vidste jeg først ikke, hvad det var, og regnede det ikke for noget, så lille forekom det mig; men da jeg overvunden i kampen så, at det tilsyneladende lille har al magt i sin hånd. Da lærte jeg at bøje mig for ham, og da velsignede han mig.“

Ja sådan omtrent faldt ordene, det var i al fald meningen af dem. Jeg ser ham endnu stå dér foran billedstøtten, betragtede den med sit dybe, skønne blik — ham min kære, tidlig mistede ungdomsven.

Han blev nemlig ikke gammel. Han rejste snart efter hvad jeg her har fortalt til Rom. Der udviklede en farlig tæresygdom sig hos ham. I hans sidste stund kom en troende ven til ham, der kunde læse højt for ham i Johannes evangelium; da han ikke kunde blive hos den døende længer, afløstes han af hans kæreste ven; mens denne bad fædervor for ham, udåndede han i hans arme.

Den 4. maj 1864 havde han skrevet det sidste brev til Trier. Han begynder det sådan: „Kære ven! Forhåbentlig feltdegn eller dog rekrut. O, du er lykkelig, således at kunne virke direkte til fædrelandets forsvar enten på den ene måde eller på den anden. Det er ofte en ligefrem pine for mig således frivilligt at være landsforvist. Jeg har ofte måttet bruge hele min koldsindige forstand for ej at lade mig forknytte og rejse hjem og blive simpel soldat...“

Ordene vidner om hans varme hjærte og offervillige sind.

Mellem Schierbecks videre kendte arbejder må her nævnes „De tre valkyrier“, udført som relief i medaillonform til Frederik VII.s sommerbolig Skodsborg.

Da Trier 1883—84 byggede sin skoles store gymnastiksal, fik han Karl Hartmann, en anden ungdomsven blandt billedhuggerne, til i gips at udføre en kopi af de tre valkyrier.

Kopien, der er omtrent halvanden meter i tværmål, blev opsat midt for salens vestlige gavl i tre meters højde over gulvet.

Trier vilde på den måde opnå to ting, dels at mindes sin kære, tidlig afdøde ven og dels at stille skolens unge, navnlig kvinderne for øje de gamle Nordboers skønne kvindeideal: Kvinden som den, der i forhold til manden vinker og kalder ham ind på den valplads, hvor ædel livsdåd øves.

De tre valkyrier.

24.

Nyt brev fra Lange.

Også Albert Lange, Triers norske ven, var i denne sommer ude på en lang fodtur, men hjemme i sit fædreland; og sommertiden gik, uden at der blev vekslet breve mellem dem. Først i slutningen af septbr. (1857) kommer der igen til Trier et brev fra Lange. Han begynder brevet med at fortælle, hvordan det efterhånden er blevet ham klart, at kærligheden er livets midtpunkt, dets kilde. Disse betragtninger viser os Lange som en sjælden from og dyb natur. „Vær forvissat om,“ skriver han, „at dit ønske visselig skal opfyldes, ønsket om gensidig forbøn. Vi vil bede for hinanden, bede os Guds velsignelse til.“

Han skildrer derefter sine herlige oplevelser på sommerens fjældtur og ønsker kun, at hans danske ven havde været med. Han takker for den skønne gave, de to basrelieffer, de er hans stolthed, som de dér hænger over sofaen. Foruden at være theolog må vennen vist være en stor æstetiker, tror han.

Han fortsætter: „I går læste jeg B. Bjørnsons Synnøve Solbakken, ligesom jeg også i går traf Bjørnson på gaden; men jeg talte kun et par ord med ham. I aften spilles for første gang hans skuespil „Mellem slagene“. Jeg får respekt for Bjørnson, og efter hans „Synnøve Solbakken“ er jeg tilbøjelig til at holde på ham. Det er jo hjærtelaget, det gælder om, som du véd; jo større kredse man virker i, des mere gælder det om at have et hjærte, som er ret vendt over for Gud og søger hans ære, om det hele skal blive til velsignelse. Og dette gælder netop om en digter. Ja, Gud give, han må lære at bruge sine store gaver med det rette sind og mod det rette mål. Synnøve er en mesterlig skildring af *vort* folks måde at være, tænke og handle på... Og hvad sproget angår, er den skreven med megen skønsomhed, i det han optaer i *vort* norske skriftsprog flere af de ypperlige udtryk, som lever i folkets mund og også bruges af de såkaldt dannede. Trænger du til oversættelse af nogle af gloserne, skal det være mig en fornøjelse at give en sådan...

„Hvad det theologiske og kirkelige liv angår, da er det et gevaldigt røre, der er nede hos jer. Vi prøver i vor theologiske forening at få lidt rede på Grundtvig-ianismen og nu dens sidste skud (kirkemødet); men at finde roden til al den forunderlighed, den fælles rod, hvorfra alt udgår, og på hvilken et system altså skulde kunne bygges, om der da er noget system deri — det bliver nok ingen grei sag. Caspari har netop begyndt en stor afhandling (i tidsskrift for den norske kirke), en historisk-kritisk undersøgelse om *symbol-et*. Det skal, siger han, blive et grundskud for Grundtvig-ianismen. Tidsskriftet skal bekæmpe Grundtvig og værne vor norske kirke imod ham...

„I Norge tror jeg, sand kristendom breder sig. Hos de stærkt vakte klarer forståelsen sig, og livet går roligere...

„Ja, Gud berede os for sin erkendelse, alle os, som skal prædike og prise hans navn for menneskene.

Lev vel, min kære Trier!

Din ven

A. N. Lange.“

25.

Et skriftemål.

Med Trier trækker det endnu længere ud, inden han atter får pennen i gang; først tæt ind under jul sker det, men da følger også et langt og indholdsrigt brev, der til fulde viser os, hvor optaget, ja næsten overvældet han har følt sig af de stærke livsbølger, der har larmet omkring ham i den senere tid. Nu med brevarket foran sig og med den nære udsigt til julefesten er det, som standser han et øjeblik og prøver på at besinde sig. Hvor bærer alt dette jag hen, ender det måske med en løbskkørsel, med, at han „sejler sin skude på grund“, eller er det endnu muligt at komme ud af hvirvlen og splitte tågen, så han atter kan øjne målet forude og med fast hånd på ny gribe sit livs ror.

Ja dette er det store afgørende spørgsmål, som han nu kommer ind på at drøfte i brevet til Lange. Han vil så ærligt, som han kan, lægge alle disse overvejelser og selvprøvelser åbent frem for vennen.*)

„Du må da vide“, skriver han, „at jeg er af et letbevægeligt temperament; jeg har interesse for grumme mange ting, og jeg har trang til at gribe ind i begivenhederne og måske også — gøre mig gældende. Jeg har også en vis ævne til at kunne sætte adskilligt i gang. Det er allsammen gode ævner; men jeg *misbruger* dem. Det har ikke været mig klart, at de foreløbig skal gemmes og i stilhed udvikles, for så en gang, når tiden er inde, at bruges i Herrens tjeneste. Hør en gang, hvordan det forløbne år er gået:

*) Jeg gengiver brevet i sammentrængt form, i det jeg dog bestræber mig for at fastholde de enkelte bestemte indtryk og stilen deri.

„Jeg stiftede sidste år adskillige bekendtskaber og kom derved ind i en helt ny kreds, hvor jeg nu skulde bevæge mig. Emil Hartmann f. eks. blev en af mine kæreste og bedste venner. Han er som faderen både musiker og komponist, og — som faderen er han en forunderlig barnlig sjæl, fuld af kærlighed som af håb og tro. Det lyser ham alt sammen ud af hans milde øjne.

„Hans broder Karl er billedhugger; og en god ven af ham, Schierbeck, er også billedhugger, en djærv fyr, fuld af begejstring for alt stort og herligt. Endvidere må jeg i denne vennekreds også nævne dens mest begavede og lovende unge musiker, August Winding, der allerede nu optræder som klassisk klaver-virtuos i musikforeningen; desuden komponerer han ivrigt.

Komponisten Emil Hartmann
og hustru.

De her nævnte er dog kun enkelte af denne kunstnerkreds; der er adskillige andre unge, både malere, billedhuggere, arkitekter og musikere, ligesom også H. C. Andersen regnes som husven.

Føj så hertil, at professor J. P. Hartmann er en af Danmarks største komponister, og at svigersønnen N. W. Gade er det samme, ja måske det største musikgeni, vi har, så vil du

forstå, hvilket mærkeligt hus, jeg er ført ind i her, hvor alle disse skønånder samles, og hvor der leves et stærkt bevæget ungdomsliv.

Det var denne kreds, Emil Hartmanns venskab åbnede for mig, og som den lidenskabelige musikelsker jeg er, blev jeg formelig beruset af al den kunst og skønhedsglæde, der her omgav mig, jeg blev fuldstændig revet med deraf, jeg hvirvledes rundt deri. Ja, lad mig kun tilstå det, der spillede forfængelighed med ind, jeg følte mig smigret ved at være optaget i denne åndrige kreds og spillede her — må-

ske var det mest i min egen forestilling — også lidt af en *skønånd*.

„Omtrent samtidig hermed lærte jeg en ung theolog Jens Nørregård at kende. Ja, således hedder han, men jeg kaldte ham „*Tusindfryd*“, for det navn svarer fuldkommen til hans natur og væsen. Også i hans hjem, hvor der hersker en jævn hyggelig selskabelighed, er jeg kommen grumme meget.

„Men nu kommer jeg til det værste: Sidste efterår opstod der i studenterforeningen et stærkt røre, der fremkom „Unus de multis“*) og klagede over, at man i foreningen manglede broderlighed“ og „videnskabelighed“, ja, at vi manglede det „rette liv“, hvorfor forholdene burde forandres. Jeg blandede mig meget i de stridigheder, som dette lille skrift fremkaldte. Jeg deltog således i en stor diskussion og kom ved den lejlighed i berøring med flere af de fremragende ledere i foreningen. På generalforsamlingen fremkom jeg med et forslag om at oprette en „musikinspektør-post“ med den opgave at fremskaffe „musikalske aftenunderholdninger“, ordne musikbiblioteket o. lign.

„Efter nogen strid gik mit forslag igennem, og så — gik man hen og valgte mig til „musikinspektør“. Jeg var grædefærdig, da jeg modtog posten, og jeg jublede, da jeg nu for en måned siden atter blev fri derfor ved at nedlægge min post.

„Når jeg gjorde dette sidste, var det ikke, fordi jeg anså det for så skrækkeligt at anvende tid og kræfter eller have noget besvær med at bringe liv og lyst ind blandt mine kammerater; tvært imod, det har været mig den glædeligste side ved sagen; men det var fordi, at jeg meget godt følte og vidste, at jeg tyveårige var alt for ung til at påtage mig dette hverv. På den ene side kunde jeg stå stor fare for at lide skade på hele min udvikling og uddannelse, da jeg stærkt følte, at jeg burde anvende mine kræfter andet steds; og på den anden side: jeg kunde i denne stilling komme ud for mange fristelser, jeg helst burde undgå.

Dog, nu er jeg færdig; men sagen er sat i gang. Jeg

*) Et lille flyveskrift.

har arrangeret sådanne aftenunderholdninger, ordnet biblioteket med stort besvær. Mit slid er blevet meget påskønnet; jeg har høstet offentlig ros, min skål er bleven udbragt, og de har råbt hurra for mig.

„I november fratrådte jeg, foreslog en anden, og fik ham valgt i mit sted; men du skulde vide, hvilken tid alt dette har taget mig; jeg gruer for at tælle alle de timer sammen, jeg dertil har anvendt.

„Naturligvis kom jeg dér i berøring med alle foreningens „honoratiores“. Ja, jeg blev selv regnet med til disse. Men ingen vidste, at fristeren under alt dette ofte har brølt mig ind i ørene den løgn; at jeg dog i grunden var en „allerhelvedes karl“, et vældigt jærn. Nu bagefter gruer jeg ved at tænke derpå. Jeg vidste, det er dårskab at søge sin ros i sligt, og at man andet steds skal søge sin ære; og dog var der en tid, hvor jeg sølede mig i disse forfængelige tanker, så jeg nu væmmes derved.

„Jeg har knælet for Herren og bedt ham om at være langmodig og hjælpe mig. Det har været en stræng tid for mig. Men der er mere endnu at skrifte.

„Det var ved den samme tid i fjor efterår, at jeg fik det sat i gang med, at vi 7 unge theologer tog ned til P. Chr. Kierkegård og læste theologi hos ham. Det vakte det største røre i mig. Men heller ikke hér kunde djævelen lade mig i fred. Også dette smigrede min forfængelighed, at jeg kunde få alt dette sat i gang. Som sagt, det voksede mig alt over hovedet, jeg hvirvledes af sted. Med min theologiske læsning gik det, som det kunde bedst, men langt fra, som det skulde, og det samme kan siges om min egen sjælepleje. Og dog stod min længsel og min hu hertil hele det urolige tidsrum; aldrig under hele dette forstyrrede liv tabte jeg min kærlighed til theologien; jeg længtes tilbage til den, som man længes efter det, hvorfra man med vold er bleven skilt.

„Dertil kom, at dette forstyrrede liv igen skabte mig min gamle hovedpine tilbage.

„Og så kom sommerferien.

„Jeg havde allerede vunden klarhed over, at sådan som

det gik, kunde det ikke blive ved at gå. Det gjaldt om at komme løs og tilbage på den vej, der skulde være mit livs vej. Men kunde jeg sprænge båndene, som bandt mig til den måde at leve på? En gang i vinter gjorde jeg et forsøg; sammen med Chr. Bogø begyndte jeg at læse „Apostlenes gerninger“ og kirkehistorie; men efter kort tids forløb op-hørte det igen som af sig selv.

„Men først nu, det vil altså sige for en måned siden, er jeg, Gud ske lov, kommen til ro igen med min læsning. Det lykkedes mig at sprænge de hæmmende bånd. Gud give, der nu ikke kommer ny forstyrrelser.

„Det vilde dog være uret at sige, at dette urolige år slet intet har bragt mig af værdi. Jo, en del menneskekundskab, jeg har fået stærkt udviklet min æstetiske sans, ligesom jeg også har oplevet mange glade timer og mangen begejstret stund, og så har det efterhånden bragt mig en fast omgangskreds, som jeg er meget taknemmelig for. Og her må da først og fremmest nævnes Henrik Scharling. Hovedtrækkene i hans karakter er klarhed og besindighed i forbindelse med megen følelse og fantasi. Han er blandt alle mine venner den, der har haft mest indflydelse på mig til det gode; han har mange gange holdt styr på mit vilde, fremfusende, uklare sind. Han er en udmærket theolog, også som sådan har han haft megen indflydelse på mig.

„Så må jeg nævne Chr. Bogø, også theologisk student. Først i fjor blev vi rigtig venner, selv om vi i længere tid havde kendt hinanden. Jeg tror, vi i grunden ligner hinanden meget, skønt vi i vor ydre fremtræden er så forskellige, som, jeg tror, to mennesker kan være.

„Disse to er mine nærmeste og bedste venner. Omtrent hver søndag efter middag samles vi på min stue; og til den sammenkomst kan jeg glæde mig hele ugen igennem.

„Blandt kunstnerne er det især Emil Hartmann og Schierbeck. Jeg er så glad over, at det mest er i det religiøse, vi har mødt hverandre. Bæge har de nemlig tidligere været religiøst bevægede, men så kom Søren Kierkegård og gjorde dem rent konfuse, så de opgav det hele og kun bevarede ærbødigheden for det kristelige liv. I den tid har jeg kendt dem, og det har da knyttet os sammen.

„Se, dette er det da, jeg kalder min „faste“ omgangskreds; i den befinder jeg mig stedse så inderlig godt.

„Men så har jeg i det forløbne år endelig også haft lejlighed til både at lære Gud og hans usigelige nåde at kende, som også djævelen og hans ondskab. Blædel har sagt i en prædiken, at det er verdenskærligheden, der holder menneskene borte fra himlen. Han har ret, jeg har erfaret det, jeg har altfor godt lært denne verdenskærlighed at kende; den lister sig ind i én, næsten uden at man selv ved deraf. Og det koster kamp at få den ud igen. Jeg bildte mig ind, at jeg skulde gøre nytte, gøre mig gældende, at jeg trængte til adspredelse, skulde leve i det „åndrige“ og det „geniale“; men følgen blev, at Herren og hans gik i glemmebogen. Men Herren glemte ikke *mig*. Han har kaldt på mig og vækket mig; og herligt er det, når Herren således besøger os, selv om han taler skarpe ord til os.

„Men bliv ved at bede for mig; en inderlig forbøn er det bedste, venner kan give hinanden, og hvorved vi kan bevare og udvikle venskabet.

„Sent på aftenen sidder jeg og skriver dette til dig.

Farvel min hjærtenskære ven.

Din hengivne Ernst Trier“.

I dette indgående og dybt fortrolige brev har vi åbenbart et ægte og uforfalsket billede af den unge mand i hans ungdoms brydningstimer. Ivrig, foretagsom, uudtømmelig på initiativ; fyldt med en vældig lyst til at tage fat og udrette noget her i livet, men en lyst, der endnu leder og famler efter sit mål og præger ham med den største usikkerhed. Kampen mellem „Gud og verden“ raser i hans sind.

26.

V i n t e r e n 1857 — 58.

Det er vist netop ved denne tid, at vennekredsen begyndte at kalde ham ved kendingsnavnet „Iver“ som udtryk for den tit næsten blinde ivrighed, hvormed han kastede sig ind i arbejdet. Navnet udviklede sig senere til „Iver Iver-

sen“ for endnu stærkere at fremhæve denne højeste grad af ivrighed, som her mødte dem. Men hvor var den „europæiske nødvendighed“, som ynglingen skulde vie sine kræfter til at virkeliggøre. Ja, endnu havde han åbenbart ikke funden den.

Den indholdsrige brevveksling mellem de to venner gik hermed foreløbig i stå og blev først optaget næste sommer.

Med stor iver kastede Trier sig nu over sit theologiske studium; det var examen hebraicum, der stod for døren; og den klarede særdeles godt fra hånden. Men mer og mer følte han sig nu fremmed for den noget letbenede tone, der rådede i studenterforeningen og ved dens punchesold. Men måtte han end opgive at få den ændret til det bedre, så opgav han ikke de forbindelser, han havde fået i stand mellem sine to vennekredse i studenter- og kunstnerverdenen. Og d. 18. febr. 1858 kom det atter til et møde mellem de to slags ungdom. Det skete hos restauratør Korup i Søndermarken. Det

William Scharling.

var vist nok på Triers opfordring, at alle de mødende gik ind på, hver at bidrage sit til festens forherligelse ved at møde frem med et eller andet originalt bidrag. William Scharling havde således skrevet en kantate, Winding komponerede musik dertil. Andre bidrog med taler el. lign. Sammenkomsten ansås for særdeles vellykket, og det bestemtes, at den skulde gentages ved anden lejlighed.

En lang påskeferie — to uger — tilbragte Trier hos sin gamle, og højt agtede ven Egede Glahn i Sommersted. Han havde dér en velsignet og fredelig tid, selv om det ikke blev ferie alt sammen.

Sommersted kirke var den gang under ombygning, og der blev da holdt gudstjeneste i skolen. Efter gudstjeneste-

stens slutning skærtorsdag sagde Glahn til sin „gamle dreng“, som han kaldte ham, at det var bedst, at han prædikede 2. påskedag. Og så stor tillid havde Trier til sin gamle lærer, at når han mente dette, så var det absolut det rigtigste at indvillige. Han sagde derfor ja.

Da mandagen kom, blev Glahn dog noget betænkelig, og på vejen hen til skolen spurgte han Trier, om han havde sin opskrift med i lommen. Nej, blev der svaret. Om det da ikke var bedst, at han løb tilbage og hentede den. Men Trier gentog sit nej med tilføjelse, at det behøvedes ikke.

Prædiken blev da holdt uden opskrift, men til alles tilfredshed.

Dette var første gang, Trier forsøgte sig som prædikant. I et brev kort tid efter skriver Glahn: „Når du en gang igen vil prædike her i Sommersted, tror jeg at kunne sige dig, at du vil kunne finde velvilligt stemte tilhørere“.

27.

Til Norge.

Nu nærmede sig sommerferien 1858, og Trier besluttede sig da til at virkeliggøre det længe nærrede ønske om at gæste Norge og dér igen træffe vennen Albert Lange.

På en forespørgsel om, hvad Albert Lange dertil vilde sige, kommer der straks den varmeste og mest indtrængende opfordring til at komme, så snart ferien begynder. Lange vil indrette sig på at tage imod ham i sit hjem i Lillehammer og planlægge den herligste fodtur for ham og selv være hans ledsager.

Dermed var sagen afgjort for Trier, kun skriver han endnu et lidt uroligt brev til vennen, takker ham for alt, hvad han lover og tilbyder, men beder ham alligevel huske vel på, at sådan just nogen sportsmand eller egentlig nogen tindebestiger er hans københavnske ven ikke. Tvært imod. Han lider af nervøs hovedpine og dårlig mave, så han kommer til at tage de tilbørlige hensyn dertil på fjældturen; men den 15. juli begynder ferien, og samme dag afrejser han fra København med damper til Kristiania.

I tegnebogen har han 78 rdlr. og desuden et accreditiv på en norsk bank. Denne rejse, der senere hen stod for Trier som et af hans herligste ungdomsminder, har han beskrevet i talrige breve til sine venner såvel som i enkelte småstykker i bladene.

Vi ser da, at han som sædvanlig er ved at komme for sent til damperen. I sit første brev hjem beder han om undskyldning, fordi han så hovedkulds kom om bord, at han knap fik hilst af med dem.

Vejret var overmåde dejligt, næsten stille solskin; selskabet behageligt. Det skulde nu også være et mærkeligt selskab, om ikke Trier snart skulde komme i snak med folk.

Navnlig i et brev til den lille vennekreds „Sladderasticum“ får vi god besked. Det skal først gå til Scharling i København, så til Nørregård i Varde-egnen, derpå til Bogø i Skanderborg-egnen. Om det så også vil kunne nå frem til Aug. Winding og Emil Hartmann er vel et spørgsmål, men det vil han ønske.

Blandt rejsefællerne må da først nævnes en norsk grosserer Gudsmann. Han indbød straks efter første bekendtskab den danske student til at være hans gæst om bord på skibet, så længe rejsen varede. Det var jo meget behageligt, men endnu mere interessant var dog et andet bekendtskab. Det var med en meget gammel hvidhåret norsk præst. Han havde forlængst på grund af sin alder taget sin afsked. I sine unge dage havde denne mand studeret i København. Det var nu 46 år siden han sidste gang havde været i byen; men nu havde han en gang endnu i sit liv villet ned at se den og samtidig hilse af med en gammel ven og landsmand, som endnu var præst ude ved Holbæk. Han havde nu atter som i sin ungdom siddet under regenstræet og indåndet dets duft. Han havde plukket en blomst og et blad af træet, og dem sad han nu og trykkede som med kærlighed til sit gamle bryst. Åh de, der kunde beskrive den gribende scene. Atter en gang havde han været oppe i regensen, oppe på anden gang og tittet ind i værelset nr. 5.

Deroppe, hvor han endnu på sine gamle dage skulde kunne finde vej i det dybeste mørke.

I samtalens løb kom han til at nævne en grosserer Nathanson i København, han havde været så godt kendt med — og døtrene: „Bella, Hanna og Sara“. Den gamle så drømmende frem for sig og mumlede: „De små, nydelige piger“.

„Bella,“ sagde nu den unge danske student, „Bella, det er min moder.“ Da fik den gamle præstemand først rigtig munden på glee, minderne vældede op. Ja, han havde været Bellas, Triers moders første lærer, havde lært hende Peter Jensens ABC. Hvad synes I. Det var da et rejse-æventyr.

Næste dag skiltes vi; jeg så ham så rank, så sikker som en mand i sine bedste år gå fra borde og over i en Bergensdamper. Hans hvide hår lyste endnu en lille tid for så at svinde bort for mit blik med det hurtigt sejlene skib. Jeg havde set denne mand for første og sikkert for sidste gang. „Mødes og skilles“. — Hans navn var Sten.

Læser man Triers skildring af foranstående lille rejse-æventyr, kommer man uvilkårlig til at sande, hvad Octavius Hanssen skriver om ham, at han havde to — for en rejsende — misundelses-værdige gaver: 1) ævnen til at lade sig påvirke af alt det ny, der møder en på rejsen, opfatte det, fastholde det og med fantasien behandle det, så det får betydning for en selv og for andre; 2) ævnen til at kunne indlade sig med folk af alle mulige farver og blive gode venner med dem.

Midt om natten anløb Kristiania-damperen Gøteborg. Trier var i land i halvanden time. En Svensker viste ham omkring i den „døde, stive by“; han så da bl. a. Gustav Adolfs statue, og så atter af sted. Nu blæste det op, og han måtte gå til køjs med søsyge, hvor han blev, til opvarteren næste dag kl. 2 kom og mældte, at nu kunde man se Norges fjælde. Da stod han op.

I Sandefjord mellem granklædte fjælde drak han og Gudsmann en skål for Triers familie i København. Endelig næste nat kl. 1 nåde de ind til Kristiania. Her stod på skibsbroen to mennesker, som Trier kendte fra København:

Christensen og Poul Egede Nissen. Med Christensen tog Trier hjem; i hans hjem skulde han være gæst i det par dage, han skulde standse her i hovedstaden. „I en af de små, morsomme norske gigge med en af de små, morsomme norske heste for pilede de snart af sted over stok og sten“ ud til det store, rige villahjem „Løkken“.

Købmand Christensen syntes at være en rig og mægtig mand; „han holder af at holde et stort hus, så vel som af et glas god vin og dito bayersk øl“. Hans tykke tyrehals synes ikke skabt til at bøje sig for noget eller nogen. Han er yderst forekommende og blev synlig i godt lune, da Trier udtalte sig med sympati for Norges selvstændighed.

Triers ophold i Kristiania blev senere for ham som en æventyrdrøm. Han tror ikke, studenterne fra studentertogene kan have fået rigere indtryk med sig hjem, end han fik. Det svimlede næsten for ham. Hver formiddag gik det for sig med at se byens bygninger, samlinger o. s. v. Men om eftermiddagen stod et køretøj til rådighed, og så gik det hu-hej over stok og sten, bakke op og bakke ned, fra sted til sted til alle de dejlige steder i og omkring byen. Om aftenen samledes man til samtale og bekendtskab med mangfoldige mennesker. Blandt disse havde han især glæde af mødet med den gamle dr. jur. Platov, der tog sig meget af ham. Det var morsomt således at komme i nærmere berøring med en af de norske universitetslærere, især da en, der var så velsignet livlig og interesseret som han. Mest satte han dog pris på Langes ven, den medicinske student P. E. Nissen; ham kom han til at holde meget af.

Også Albert Langes fader traf han; han lå ved badstedet Græfsen og brugte kur.

Trier mener, at i de tre døgn, han var i Kristiania, havde han kun en halv time til sin egen rådighed. Nordmændenes forekommenhed og gæstfrihed var over alle grænser og forbavsede ham.

Endelig slog afrejsens time. Fruen sagde ham det hjærteligste farvel og overrakte ham yndige roser til afsked. Det havde nær trukket ud; men da lød hr. Christensens røst: „Nu må De virkelig skynde Dem, Trier!“ og af sted gik

det i rasende fart til banegården. Her stod Poul Nissen og — til Triers store overraskelse — professor Platov, som var taget helt derud for at sige den danske student farvel. „Det ringede, toget satte sig i bevægelse. Farvel du lystige Kristiania!“

Atter var han ene efter de hvirvlende dage i Kristiania. Ensomheden var nær ved at overvælde ham og kalde vemoden frem; men snart tonede Ejds vold frem og bag den Mjøsen. Sejladsen herpå i det hyggelige dampskib forekom ham som et féæventyr. Atter her traf han et par „ypperlige rejsekammerater“, og snart dukkede Lillehammer frem med sin lille trækirke, sin store skole og sine små venlige træhuse. I aftensolen smilede alt til ham så huld-saligt og spåde om, hvor megen kærlighed han her skulde møde.

Han gik i land og så en norsk student ile sig i møde; ham kendte han vel ikke, men forstod dog straks, at det måtte være Albert Lange, som han nu i to år havde længtes efter at træffe igen.

„Nej, sådan havde jeg ikke tænkt mig ham; denne mand var nærmest lille af vækst, og han havde ikke gult hår, men brunt. Dog, det var de samme kærlige øjne, som da jeg første gang mødte dem, og jeg bliver mere glad for hver gang jeg ser ind i dem, og jeg befinder mig så vel, så *inderlig* vel i hans selskab, så mine højeste forventninger er bleven overtrufne.

„Disse første dage har jeg tilbragt i stilhed, hvad jeg er så glad ved. Hver morgen går vi i bad. Den skummende fos styrter sig i fire fald ned i kløften, bratte fjældvægge på begge sider; man kan aldrig blive træt af at se derpå. Man har ledet en lille strøm af fossens vand ind i et kammer og dér ladet den styrte ned. Man behøver da blot at gå ind under vandstrålen, så får man et ordentligt styrtbad.“

Allerede dagen efter ankomsten gik Trier, Albert og dennes to søstre Terborra og Hanna en tur langs Mesna-elvens bred, op forbi fossen. Trier fandt søstrene at være „to vel-

signede piger“, hvem det var en lyst at færdes sammen med.

Synet af den firdobbelte skønne fos er nær ved at overvælde Trier, som han står dér med fossen foran sig, medens dens skum sprøjter ham i ansigtet, synes han, aldrig han har oplevet noget så „prægtigt“. Han kan slet ikke få tillægsordene stærke nok, tvært imod, det går ham som så mange andre landsmænd, de ødsler med de stærke tillægsord på det østlige Norges natur, så når de senere kommer til Vestnorge, hvor det vældige, det jættestyrtede egentlig først møder frem, da er de stærke ord brugt op, og de står målløse. Sådan går det nu også Trier, hvis åbne, modtagelige sind straks føler sig helt overvældet.

Han får travlt med udførligt at skildre deres forholdsvis små fjældture, tænk man kan fra fjældtoppen se helt ind i Gausdal til den ene side og op ad Gudbrandsdal til den anden. Alting er betagende, hvad enten turen fører gennem de „blinkende“ birkelunde, gennem de mørke fyrreskove eller over de nøgne fjældsider med de herlige udsigter. Og luften er så ren, at man føler sig hævet over alle bånd og lænker. Kort sagt: han er henrykt.

Men endda er hjemmet næsten det bedste af alt. Det er dog en velsignet familie, jeg er truffen på; jeg er allerede som en gammel bekendt mellem de kære mennesker... Det går med sang og spil, med alvor og gammen. Aldrig havde jeg dog troet, jeg skulde have fået mine lunger sådan rystede... De lærer mig norsk, og jeg dem dansk, bægge dele til usigelig moro.“

Man lægger da også mærke til, at Triers breve til hjemmet hurtig kommer til at anvende norske udtryk og ord.

I Albert Lange finder han en dyb, alvorlig karakter, dog ikke „rigoristisk“. Nej, han ved god besked med, hvad det vil sige at være „glad i Herren“. Mangen en theologisk „diskurs og mangen lun passiar“ fik de sammen, og Trier glædede sig ved at finde, at de i theologisk retning står hinanden meget nær. „Det er dejligt,“ skriver han, „når to sjæle sådan kan åbne sig for hinanden“.

„Og nu I kære venner derhjemme, hvem jeg her nær-

mest skriver til, I har været på tapetet mange gange i vore samtaler her. Har det ikke ringet for jeres øren. Lange har fået stort mod på at lære jer at kende; I må være nogle prægtige fyre, siger han. Men også I skal lære ham at kende, så velsignet et menneske, som han er, så ærlig og kærlig en sjæl.

„Men I tre, der så kærligt og så trofast har fulgt og følger mig, I, der har støttet og styrket mig så mangan en gang, I skal nu til slutning have min bedste og min kærligste hilsen. Lev vel, og Gud give, at vi friske og glade må mødes igen, tage hverandre i hånden og sige: „Fremad, frem, vi vil hjælpes ad, fremad til målet, vi følges ad. Hils de danske bøgeskove fra mig, sig dem, at midt i al herligheden her glemmer jeg dog aldrig dem.“

„Til dig Scharling:

„Pennen her er slet, og blækket er dårligt, så jeg ikke har kunnet skrive tydeligt, og det véd jeg jo, at du ikke kan lide. Du får dog undskyldte. Farvel kære, kære ven. Stakkels du, som skal blive inde i den kvalme by. Se en gang imellem hen til min moder!...“

28.

Til Jø t u n h e j m e n.

I 9 dage opholdt Trier sig nu i Langes hjem i Lillehammer. Opholdet blev nok længere end fra først af bestemt; men timerne fløj. Endelig den 20. juli skete opbruddet.

De rejsende blev tre i følge, i det den unge medicinske student Poul Egede Nissen også kom med. Ham kendte Trier fra København og fra opholdet i Kristiania.

Turen gjaldt selve Jøtunfjældene, op gennem Gudbrandsdalen, ind gennem højfjældene til Sognefjord, gennem Nærødalen til Voss og endelig ad Bergen—Kristiania-vejen tilbage til Lillehammer. Turen blev gennemført, men den tog betydelig længere tid, end Lange havde beregnet den til.

Det næste længere brev med rejsebeskrivelse er dategnet „d. 11. aug. 1858“, og det er skrevet i Vossevang

præstegård. Det stiles ligesom det forrige til „Sladdera-
sticum“.

Han begynder brevet med at forestille sig, at han pludselig er kommen hjem. „Derhenne ved vinduet sidder min egen kære moder bøjet over sin arbejds kurv, en gang imellem slår hun sine inderlig milde øjne op fra strikkestrømpen. Lige over for hende sidder Ida (svigerinden) og syer og broderer; hun har som altid travlt... og dér sidder far i den grønne lænestol med benene over kors, og dér ved hans side sidder Fritz. Se, da går døren op, og ind kommer én, som misser slemt med øjnene, mens han meget pænt bukker; det må være „Gamle Mikkell, Blinde Bertel eller på andet dansk: Henrik Scharling, og dér bag ved ham kommer en lang, alvorlig fyr, det er vel Bogø, kan jeg tro. Atter bag ham en tredje med strålende åsyn og lette fjed. Jo, jo, det er „Tusindfryd“. Og se, dér er Schierbeck og Emil Hartmann. Længst borte synes jeg at se hele „Lille theologicum“. Jeg er så inderlig glad ved dem alle sammen.

„Og nu sætter jeg mig da en lille stund i denne kreds, hvor jeg befinder mig allerbedst, og nu skal jeg fortælle om min rejse. I véd jo, at jeg en gang for alle har fået privilegium på at lade munden løbe“.

Han fortæller nu, hvordan turen først gik op gennem Gudbrandsdalen; men det var endnu kun indledningen, endnu følte vi os for, omtrent som når man før strandbadet stikker den ene fod ned i vandet for at prøve, hvor varmt eller koldt det er.

Først da de fra den store brede dal drejede ind mod Lom, fik de en forestilling om, at nu begyndte den alvorlige del.

Inde bag Lom løftede snefjældene deres hvide kroner. De var oppe på Lomseggen og drak dér for første gang vand, der randt fra den smeltede sne midt om somren.

Nærmere og nærmere kom de Jøtunfjældene Galhø, Fanerøk, og hvad de alle hed. For første gang så han disse højtidelige, alvorlige snekronede kæmpefjælde. Let var luften deroppe; man kunde mærke dens kolde drag henne fra isbræerne. Ja, nu stod de på tærsklen til Jøtunheimen,

den nordiske jætteverden. Om turen op gennem Gudbrandsdal, Hedal og noget af Romsdal har han i Lolland-Falsters stiftstidende skrevet nogle stykker, som kvikt og livligt skildrer enkelte af hans oplevelser. Det er vist hans første trykte arbejder.

Fra Romsdal skildres meget udførligt et bondebryllup, som en ung pige omtalte for *ham*. Først alle forberedelserne, så bruden med brudekronen og de to store søljer, så alle brudepigerne med de mindre kroner, toget til kirke med køgemester og spillemand i spidsen, dansen ved kirken (hos præsten) og endelig de to følgende dage i brudehuset, hvor festlighederne omsider afslappes.

Det hele er levende og anskuelig fortalt.

Det næste stykke er mere rejseoplevelser. Han kalder det „I Gudbrandsdalen“. Han dvæler ved den „yndige Losna“ og det „dejlige Ringebu“, hvor fjældene står og „stirrer ned i Losnas dybe himmelspejl og ser deri deres eget billed.“

Dagen er tåget og regnfuld. Trier sidder tankefuld i kariolen med skydsgutten bag på iført gudbrandsdølernes løjerlige nationaldragt, spidskjole og rød toplue.

Der var så trangt i dalen, Trier bad gutten synge, det gjorde han; men sangen var endnu mere trist end naturen.

„Jeg så op ad fjældene. Hvor hang dog tågen tungt ned om dem. Den var som lange, hvide klædebon, hvori de mørke og tungsindige hyllede sig ind. En gang imellem tittede en af tinderne frem. Men hurtigt forsvandt den atter under det hvide dække.

„Til sidst faldt jeg i dybe tanker over alt dette — og således nåde jeg „skiftestedet“. Jeg trådte ind i en stor bjælkestue. En stor del af rummet var optaget af en stor peis, d. v. s. et åbent ildsted. Der hang en mængde klæder „til tørk“, selv her inde fik man fornemmelsen af, at det var en våd og tåget dag. Lidt efter kom en syv eller otte store „døler“ (bønder fra dalen) ind i stuen. De satte sig tavse og alvorlige. De spiste deres melgrød tavse og alvorlige og hurtigt, og de rejste sig atter — tavse og alvorlige — og gik deres vej. Lidt efter kom „jenterne“ (pigerne) ind;

de snakkede dog lidt, men ikke meget. I al den tid blev stilheden i det store rum kun afbrudt af det store urs dikken, fluernes summen og veddets knitren på det store bål der henne på peisen.

„Så kom konen i huset — „vor mor sjæl“ — ind, en stor, svær kone, så høj som selve døren. Hun kaldte ad en pige, at hun skulde sætte maden ind for mig og mine kammerater. Og så kom hun. Hvor var hun smuk! Men hvor var hun bleg! Hvor mørk og stille! Hun satte maden for os uden at sige et ord, uden at se til højre eller venstre, uden at forandre en mine.

„Min ene rejsekammerat så op på hende.

„Du er nok klejn, du,“ sagde han.

„Å — ja!“ svarede hun, mens hun så på ham med et par underlige matte øjne; men en eneste mine forandrede hun ikke.

„Jeg kunde ikke lade være at se på denne pige. Men tale gad ingen af os. Og således var der ikke talt mange ord, da vi endelig brød op, for at tage videre.

„Hvem var dog den jente?“ spurgte jeg min ny skyds-gut, da jeg atter kørte videre mellem disse ensformige, mørke, tågede fjælde, „hun, som satte maden frem for os.“

„Det var datteren,“ var svaret.

„Hun så svært bleg ud,“ sagde jeg.

„Ja, hun gør så,“ svarede han. „Men hun har nok ikke måttet få husmandsgutten sin, som hun vilde have. For han var nu kun husmandsgut han. Og det er nu så her, at gård skal lægges til gård. Men han var nu kun husmandsgut! Stakkels jente! hun vilde nu ikke have nogen anden.“

„Det er dog underligt.“

„Ja, det er så — — —“

„O, hvor hang tågen tungt ned over fjældene! Hvor mørkt og bedrøveligt og tårevådt så alt ud rundt om mig!

„Fra dette sted tog jeg lige ind i Hedalen. Jeg havde hørt meget om gårdene dér og om deres beboere, at de fleste af dem var af gammel høvdingeæt, ja, „på den grum-meste gård, dér længst oppe i dalen“, på Bjølstad, skulde der endog bo efterkommere af den gamle norske konge-

slægt. Jeg var rigtig spændt på at lære disse folk og disse gårde at kende; minderne om den stolte heltetid i Norge blev atter levende for mig; ved at komme hertil, ventede jeg, skulde de blive end mere levende for mig. Den gamle slægt må jo dog have givet i al fald noget af sin storhed i arv til den nuværende; den må dog bære i al fald i det ydre noget af det gamle præg. Her må dog være rester af de gamle gårde og det gamle bohavn. — Således tænkte jeg. Derfor så jeg ivrigt op ad hver gård, vi kom forbi.

„En stund havde jeg dvælet på en gård. Minderne om hr. Zinklar var vakt hos mig; for her tæt ved, sagde man, havde „Guri“ boet; hende der gav Nordmændene signalet til angreb på hr. Sinclair og hans hær; i søvne svævede de om mig og kaldte drømmebilleder frem.

„Nu var jeg vandret videre, og langt ud på aftenen nåde vi endelig Bjølstad, det gamle herresæde. Det var blevet mørkt. En næsten ufremkommelig vej førte op til gården, hvor alt var lukket og slukket. Vi råbte, vi dundrede på, vi kaldte. Ingen svarede; end ikke en hund bjæffede os i møde. Atter råbte vi — da svarede det endelig der inde fra, og en skummel, ynkelig mand med en stor, rød tophue, hvis dusk hang ham helt ned over næsen, kom ud med et lys i hånden.

„God kvæld,“ råbte vi muntert. — Et kort „hm“ fik vi til svar. Han lyste os op til et værelse. Således havde jeg just ikke ventet at finde det gamle herresæde. „Vi må vente til i morgen,“ tænkte jeg, „at vi rigtig kunde se os om.“

„Næste morgen spillede sollyset nok så muntert ind til os gennem det skønne snitværk på svalegangen udenfor. Jeg hørte munterhed dernede fra, hvor pigerne havde fået min ene kammerat til at danse med sig. Hurtig kom jeg op og ud for at se selve hovedbygningen. Ak! det var en gammel og sædvanlig bygning på to stokværk. Jeg gik ind. Da traf jeg atter den samme lille, skumle mand, hvem jeg havde truffet den foregående aften. Jeg spurgte efter ejeren af gården, Thor Bjølstad. — „Det var ham selv.“ — Han — Thor Bjølstad? Han den sidste efterkommer af

den berømte slægt? Han! Var det dog muligt! Nej, det syn skulde ikke bidrage til at gøre de gamle minder levende!

„Han talte næsten ikke; det, han sagde, bar vidne om alt andet end højsind; ti et underligt dødt indtryk gjorde han på mig. Han tilbød mig af sig selv at vise mig rundt i huset. Der var store værelser med store sænge og mange dyner og tæpper og atter store sænge med mange dyner og tæpper. Og der var skabe med tallerkener og kopper og skeer, og der var lysekroner og bøger, flere virkelig gode historiske bøger. Men der var intet, der skulde minde én om den gamle slægt. Endelig kom vi ind i et værelse, hvor der kun stod fire uhyre store kister. „Her endelig,“ tænkte jeg, „findes rester af det gamle bohave.“

„Må jeg lukke dem op?“ spurgte jeg.

„Det måtte jeg, og med stor ulejlighed fik jeg det tunge låg op og kigede ned. Da var der ikke andet at se end en stor mængde gule, runde kager.

„Men hvad er dog det?“ spurgte jeg.

„Det er aflæt,“ svarede Thor, „det er godt til en dram!“

„Lidt efter tog jeg bort. Jeg kunde ikke lade være at meddele min kammerat om det uhyggelige indtryk, dette besøg havde gjort på mig, hvor jeg dog var bleven skuffet. Jeg spurgte ham, hvor det kunde være muligt, at den gamle hæderlige slægt i sine sidste led kunde være således vanartet. Da forklarede han mig grunden dertil. I en slags adelstolthed havde de ikke tilladt nogen af en anden slægt at gifte sig ind i deres; deraf kommer det, at den nu næsten er uddød, *derved* er den bleven vanartet.*)

Om opholdet i Lom skrev Trier et tredie stykke, det blev ligeledes trykt i Lolland-Falsters stiftstidende. Lidt af dette ejendommelige rejsebillede skal her anføres:

29.

I L o m.

„Når vi kommer til Lom, skal vi over fjældet,“ sagde min ven og rejsefælle til mig. „Nå — Lom!“, gentog jeg —

*) Trykt i Lolland-Falsters stiftstidende d. 24. aug. 1862.

det glædede mig, som kun var lidet bevandret i Norges stedsnavne, mellem alle de fremmede endelig at finde en gammel bekendt fra barndommen. — „Jo, Lom kender jeg godt! Det kender jeg fra visen.“ Og nu sang jeg:

De bønder fra Våge og Læsje og Lom
med skarpen økse på nakke,
i Bredebygd til sammen kom
med Skotten vilde de snakke.

„Ja, det er ellers nok ikke så sandt,“ sagde min ven. „Lomværingerne kom nok ikke med den gang. De standsede ved et sted på vejen, hvor de holdt råd, og de snakkede så længe om den ting, til de kom for sent. Stedet, hvor de standsede, kaldes såmæn endnu den dag i dag „Rådsbakken“ og Lomværingerne må endnu bestandig høre meget ilde af de andre bønder fra nabobygderne derfor. Nej, det var bønder fra Froen, der var med. Derfor synger vi her oppe i Gudbrandsdalen: „De bønder fra Våge, Læsje og Froen —“

„Ja, så!“

„Når De kommer til Lom,“ sagde prokuratoren på Lillehammer til mig, „må De endelig huske på at lægge mærke til den kunstige vanding dér.“ Den havde jeg aldrig før hørt tale om.

„Ja, ser De,“ fortsatte prokuratoren, „i Lom regner det næsten aldrig. Man leder da vandet ned fra fjældet, i det man lægger meget lange render op ad det, og når bønderne da ønsker vand over deres marker, øser de det af renderne ud over dem, derfor skal Lomværingerne have for skik at sige, at når Vorherre blot vilde give dem solskin, måtte han nok beholde sin regn for sig selv“. — „Regn skaffer vi os sjelve“.

„Så De skal til Lom!“ sagde prokuratoren i Ringebu til mig. „Der skal være så dejligt! Der skal De få fjælde at se, højfjælde!“ —

„Og nu kom jeg da til Lom. „Er her virkelig smukt?“ måtte jeg spørge mig selv. Nej, det kunde jeg ikke finde.

„Jeg så med forundring på de høje fjælde, der hævdede

sig om mig til alle sider i en højde, der bragte mig til at gyse derved. Jeg så på disse „gråskaldede“ fjælde — ja, rigtig gråskaldede var de; gråt i gråt uden afveksling af de mørke nåleskove. — Dalen gør her en brat bøjning; det så ud, som om det ikke var én men to dale, der her stødte sammen; så stødte op til dem endnu en tredje, den mørke og vilde „Bæverdalen“, ind i hvilken jeg netop kunde kige. Til bægge sider kunde jeg følge den grønne Ottaelvs løb, og ned i den strømmede den voldsomme Bæverelv fra Bæverdalen, i det den lige udenfor præstegården endnu kastede en fos fra sig, før den skummede ud i Otta. — Men smukt da! Var her virkelig smukt? Nej, ræddes måtte jeg ved denne voldsomhed af kraft og storhed i naturen — men smukt kunde jeg ikke finde, at der var.

„Og dog fængslede hele naturen her min opmærksomhed. Dog måtte jeg se ud over de vilde dalstrøg, dog måtte jeg kige ind i Bæverdalen, dog måtte jeg sætte mig ved fossen og lytte til dens sørgmodige toner; uafladelig måtte jeg dog lade øjet gå hen over disse alvorlige fjælde, og dog måtte jeg stadig lede efter deres stolte tinder mellem skyerne.

„Det var så forunderligt: da jeg havde været en dag i Lom præstegård, var jeg ikke længer bange ved at opholde mig i denne natur, tværtimod jeg fik en tryghed derved, der gjorde mig rolig i sindet. Hvordan det gik til, véd jeg ikke, men da jeg havde været der en dag, var jeg kommen til at holde således af denne natur, netop denne natur med de bare gråskaldede fjælde, med de indesluttede dalstrøg, at jeg var glad ved at skulle blive der endnu en dag. Fjældene var mig ikke længer vilde kæmper, der vilde knuse mig; de var høje, mægtige, alvorlige herrer, der midt i deres dybe alvor dog så mildt ned til mig. Elven var ikke længer den vilde kraft, der vilde knuse alt, hvad der kom den i vejen, det var en sørgmodig klang, der tonede for mit øre.

Jeg stod netop og så ud over egnen, da præstedatteren kom hen til mig, og idet hun pegede på fjældet lige overfor, sagde hun til mig: „Ser De den sti deroppe? Over den drog Olaf den hellige, da han kom for at kristne Gudbrands-

dalen, og der nede i det hus overnattede han". — Da hun var gået, blev jeg en tid stående alene tilbage. Jeg så og så og tænkte og tænkte over denne forunderlige natur.

„Da begyndte fjældene at tale til mig: „Du vil nok vide“, sagde et af dem til mig, „hvad vi står her og tænker på, hvorfor vi ser så alvorlige, dybsindige og *forvæntningsfulde ud*“.

„Ja, rigtig *forvæntningsfulde* så de ud. Sådant var det.

„Ser du,“ fortsatte det, „det er nu længe siden, sneen er mange gange faldet på os efter den tid — da kom der en gang en kæmpe til os der ovre ad den sti. Konge må han have været, for han bar guldkronen om sin hjælm. Han kom i et forunderligt følge, der stille og alvorligt drog over fjældet. Foran bares et banner, hvori der var et stort lysende kors. Alle var de tegnede med korsets tegn; folk i lange, hvide kåber og med skaldede hoveder fulgte med; de bar med sig billedet af en såret mand naglet fast til et kors. Midt imellem dem gik der en mand i lange hvide klæder, på hovedet bar han en hue, hvorpå der var ligesom horn. Kongen selv var ikke høj, men bredskuldret og før; langt lyst hår havde han, rødmussede var hans kinder, og to dejlige blå øjne havde han.

„Da de var kommen ned i dalen, begyndte de at synge. Vi lyttede forbavset dertil; vi tyssede på elvene, at de ikke skulde støje for meget, og da klang dejlige, liflige toner op til os, der ligesom smeltede vore hårde hjerter, så at der da første gang randt stride tårer ned over vort grå bryst. Da sangen var færdig, skikkede han de andre til ro, mens han blev ene tilbage med den kronede mand. Vi lyttede til deres tale: fremmede, forunderlige navne lød for os. Når den fremmede mand i de lange klæder talte, vendte kongen sine øjne op mod himlen; vi måtte også vende blikket derhen. Ja, himlen var klar og blå og smilede til os i aftenrøden. Det havde den vel mange gange før gjort; men den gang lagde vi først mærke dertil.

„Vi lyttede atter til mændenes samtale. Da hørte vi den hvide mand fortælle, at der en gang skulde komme en mand fra himlen omringet af englenes hærskarer i skinnende

klædebon. Når han kom, skulde der komme fred og salighed og hvile over jorden. Menneskene skulde da ikke længer slagte hverandre i grumhed, men samles i kærlighed om ham. Og dyrene skulde slutte fred med hverandre. Og vi — ja også om os talte han — vi skulde klædes med velsignelse og frodighed, freden skulde også bo mellem os.

„Det var bleven nat, stjærnerne funkledede på himlen. Den hvide mand skiltes fra kongen, der knælede for ham og kysede hans hånd. Kongen blev liggende på knæ, efter at han var gået, hævede øjnene mod himlen — de funkledede mer end alle nattens stjærner — og strakte hænderne ud mod den, som vilde han tage den til sig.

„Dagen derefter drog de bort. Og år gik, og år kom. Der blev lyst om os i dalen. Menneskene holdt op at slagte hverandre; de byggede det underlige hus med tårnet på der nede i dalen og enkelte gange tonede der sang derfra, dog ikke som den vi hørte, da kongen og den hornede mand var her. Men elven blev ved at fosse og ulven lod ikke lammet i ro endnu. Så er vel han den mægtige mand fra himlen endnu ikke kommen, kan vi tænke. Og nu står vi og venter og venter“.

30.

Over fjæld og fjord.

Inden Trier tiltrådte rejsen, havde Lange meget indstændig rådet ham til endelig ikke at tage for meget med sig til fodturen. Alle disse rare ting måtte han helst lade blive hjemme. Det lovede Trier også at gøre; men hvad var meget, og hvad var lidt. Den ting og den ting, syntes han da, vilde være rent umuligt at undvære. Lange rystede på hovedet, men lod ham have sin vilje. Det viste sig dog allerede på indledningsturen op ad Gudbrandsdalen, at Lange havde ret, Trier havde altfor mange „uundværlige“ ting at bære på. En og anden gang måtte han tage skyds (leje Køretøj); mens de andre gik til fods.

I et brev flere år senere til hans daværende fæstemø omtaler han dette på følgende måde:

„Vi er desværre bleven afhængige af galoscher, para-

pluier, vogne, heste o. s. v..... vi kan ikke bevæge os frit...
..... vi er bleven slaver..... jeg kan tale med af erfaring.
Da jeg første gang rejste til Norge, var jeg en stakkels slave
af alt dette; så da jeg rigtig skulde nyde rejsen med Albert
Lange, kunde jeg det ikke; og det blev en plage for ham.
Men så lærte jeg af erfaring — Lange næsten påtvang mig
den udmærkede erfaring..... og jeg blev fri, kunde frit be-
væge mig og frit glæde mig“.

Den forvænnede grossererens søn og student kom her i
livets strænge men gavnlige skole. Hvor var jeg „mange
gange træt og havde ondt i benene og ryggen“, skriver han;
„men jeg vilde glæde mig og være munter og fornøjet i
Guds fri natur.“

Nu forlod det lille selskab den gæstfri præstegård, nu
„spændes skræppen (randslen) på ryggen.“ Nu skulde det
være alvor med fjældvandringen. Først gik det „op gen-
nem den trange, vilde, jeg kunde gærne sige rædsomt vilde
Bæverdalen. Skridt for skridt steg vi højere og højere til
vejrs“. De standsede lidt ved det sidste skiftested før det
egentlige højfjæld. Her fik de en fører og en hest — til
Trier. Erfaringen havde allerede vist, at han ikke var i
stand til at holde ud med de to Nordmænd. Vandringen
over Jøtunfjældene var jo den gang langt besværligere og
farligere end nu om stunder, hvor de norske turistforening-
er har ladet bygge turisthytter, sprænge vej, bygge broer
og på mangfoldige måder gjort turen lettere og langt be-
hageligere, end den må have været i hine dage.

Med fører i spidsen drog de nu opad, langs den rivende
Bæverelv. „Jeg gøs“, skriver han, „ved at se mig om; vejret
var dårligt, de tunge skyer hang som svære tæpper ned
over fjældene, undertiden indhyllede de os ganske. Stien
førte forbi dybe afgrunde, hvori fossen skummer og bruser.
Beständig bliver egnene mere gølge og øde. Trægrænsen
er forlængst overskreden..... Nu gik det hen over de
store vidjegrode myr eller moser. Mørket faldt på; al
samtale hører op; vi var trætte, og jeg tror næsten, vi var
bange for at høre vore egne stemmer her i den vældige
natur“.

Omsider nåde de midt om natten frem til præstegårdens sæter. Kvæget skræmte de op, og sæterhunden tog på at gø af alle kræfter. Kun sæterjenten sov trygt, hende måtte de vække op af søvne.

De fik nu tændt ild op på „pejsen“ (skorstenen), fik klæderne hængt til „tørk“; hvorefter Nissen måtte i lag med at tilberede den medbragte chokolade. Den blev drukket af træboller, mens man fortærede sit ligeledes medbragte fladbrød.

Så var det tid at gå til ro; Nissen lagde sig i den ene sæng, Trier og Lange i den anden; føreren smed sig på en fjæl på gulvet. Sæterjenten måtte fortrække ind i mælkeboden.

Natten gik, som den bedst kunde. Trier vågnede tidligt. stod op og så ud over det vilde, tågede landskab. „Jeg hørte køernes bjælder ringe, hørte sæterjenten lokke for dem med sin mærkelige sang, så de store køer følge hende, som ellers kun hunde følger mennesket ud over sæter voldene.“

En time senere drog de videre, og snart nåde de op til isbræen. Et øjeblik standsedes ved den sidste sæter denne side fjældet for atter at nyde en kop chokolade; men kl. 12 tiltrådtes på ny rejsen, der nu blev mere og mere besværlig, og i syv timer fortsattes uden standsning. De overskred nu det højeste pas på Sognefjæld, forbi fjældtinder, der ragede mere end 8000 fod til vejrs. De overskred isbræer, vadede over rindende vandløb, over golde stenrøs — alt i bidende kulde, indtil de endelig kl. 7 aften nåde ned til den første sæter på den anden side fjældryggen. „Det var en interessant men yderst besværlig tur“, hedder det.

På denne sæter standsede Lange og Nissen for at hvile lidt; men Trier, der var til hest, drog straks videre med føreren. Fra denne vestre side højderyggen syntes Trier, at fjældene så meget stejlere, meget højere ud; man så lige fra dalbunden op til de højeste tinder. En tid havde han ovre til venstre de mægtige Skagestøltinder; tre—fire elve, der hver kom fra sin side, randt her sammen til en stor og voldsomt strømmende elv.

Trier syntes, det vilde have været umuligt for ham at

have foretaget nedstigningen gennem den trange Fortundal; men her måtte han prise sin lille norske ridehest; på dens ryg følte han sig fuldkommen tryk. Hver gang de kom til et særlig farligt sted, standsede hesten, spidsede øren, snusede mod jorden, så sig om en stund og skred så langsomt videre, men så sikkert, at den end ikke en eneste gang snublede.

Endelig nådes skiftestedet; hvor lå det ikke dejligt dér på det nøgne fjæld, men med den vældige fos lige foran sig. „Jeg var så glad, så glad den aften.“

Han fortæller nu videre: „Den nat sov vi elleve timer. Det gjorde godt. Så gik vi videre (uden fører) ned gennem Fortundalen, det dejligste sted, jeg endnu synes at have set heroppe. Vi var udhvilte, sindet var let; vi sang og jublede hele vejen nedad.

„Endelig nåde vi ned til Lyster ved Sognefjord. Jeg lagde mig i en lille birkelund og skrev mit lille brev til dig, far,..... og så gik det videre med båd til Lyster..... På de få steder på kysten, hvor jorden kan dyrkes, står der de frodigste frugthaver og små kornmarker; men fjældene er så bratte og går hvert øjeblik helt ud til vandet, så at man kun ganske enkelte steder kan gå landvejs fra den ene bygd til den anden, bestandig må man tage båd og ro på vandet.

Af hin bådefart på sognefjord giver Albert Lange 56 år senere en forunderlig levende og gribende skildring i et brev til sønnen Nikolai. Det hedder deri: „Det var på Sognefjord, midt i de mægtige omgivelser; under høj sommersol lå fjorden vidt og bredt omkring, stille og blank var den med den grønlig metalglans, som den låner fra isbræernes vand. Vor båd gled frem under de jævne, ensformige og i varmen og stilheden — næsten søvndyssende åretag. Til denne side frodig løvrig strand, til den anden side den store åbne fjord med de vide udsyn.

Da — uden varsel af noget slags — lyder: „Den signede dag med fryd vi se af havet til os opkomme“. Den lød med stigende styrke vers efter vers; men især det tredie bruste med vælde, med ild og glød som en pinsedags; mens vi to

andre sad der underlig betagne: „Om levende blev hvert træ i skov, og var så hvert blad en tunge, de kunde dog ej Guds nådes lov med værdelig røst udsjunge. Ti evig nu skinner livets lys for gamle og så for unge.“

„Ingen af os norske kendte den gamle kristelige dagvise; nu fik vi høre den i Grundtvigs form; siden har jeg sunget den så mangan en gang. Men aldrig hører jeg — eller blot tænker på — dette sangens tredie vers, uden at jeg jo mindes Trier og hin stund på Sognefjord. Det skal være vist. Den mand kunde give indtryk — uudslettelige indtryk. Og han kunde mer end det; han kunde også modtage indtryk — stærke indtryk af både vort land og vort folk.“

De endte bådturen i „det dejlige Vik“, hvor der hviledes ud, inden man atter steg til fjælds med Voss som mål. Fjældet, som her skulde overskrides, var meget lavere end dem, de tidligere havde overskredet, men det var ikke muligt for Trier her at faa en hest; han måtte som de andre gå; men i at gå kunde han ikke hamle op med dem. „Det blev en meget besværlig tur for mig“, sriver han videre i brevet til vennerne i hans hjem; „jeg var en gang så træt, at jeg næsten opgav at komme videre; men det gik alligevel. Gud ske lov. Kl. halv ti aften kom vi endelig til den sæter, hvor vi skulde overnatte. Men ak og ve. — Denne sæter var meget dårlig, kun en lille hytte med to små rum. Det inderste var fyldt med gammel, stinkende ost. Det var uden vinduer eller sligt; men der var et hul i loftet. Herinde stod en seng til ét menneske. Der måtte vi alle tre ligge så aldeles sammenstuede, at vi næppe kunde røre os. Og så kom endda det værste: høet, hvorpaa vi lå, kradsede os, og — lopperne — ak ja, hvor træt jeg var, kunde jeg ikke sove. Lange gik det ligedan. Til sidst stod jeg op, ravede omkring i mørket, klædte mig på og fandt så en halv alen bred fjæl; den lagde jeg mig på og fik endelig dér et par timers hårdt tiltrængt søvn.

Kl. 5 vågnede jeg og rejste mig. Lange kom også på benene. Vi gik nu udenfor hytten, mens Nissen endnu sov.“

Turen næste dag var også lang, men dog knap så besværlig. De gik gennem dejlige, „ja henrivende“ egne. At-

ter her var naturen helt forskellig fra den, de tidligere var kommen igennem. De var nu i Vossevang. De to Nordmænd var utrættelige i at gå, men atter her måtte Trier til sidst give tabt og tage skyds; så træt var han, at han faldt i en dyb søvn, mens kærren skumplede af sted med ham.

Sent om aftenen nådes Voss præstegård.

For at nå hjem til den dag, skolerne igen skulde begynde i København, måtte hjemrejsen have været påbegyndt, og Trier bestemte sig til uden videre at forlænge sin rejse med en uge. „Jeg var“, skriver han, „for træt, for udmattet til straks at tage videre; jeg kunde det simpelt hen ikke.“

Da først denne bestemmelse var taget, følte han sig meget glad og oplivet.

I brevet priser Trier Vossevangens dejlighed, atter en ny side af den skønne og vældige norske natur. Fra sit vindue har han udsigt helt ind i det „underdejlige Hardanger“, men der får han ikke denne gang tid eller lejlighed til at komme. Han må være tilfreds med nogle dages stiltfærdige ophold her i den præstegård, hvor i sin tid Holberg var huslærer, og hvor „Holbergs fyr“ endnu minder om ham.

„Jeg bor“, fortæller han, „hos provst Smith, hvis søn er Albert Langes mest fortrolige og specielle omgangsvæn, en af de mest begavede theologiske studenter i Norge nu for tiden. Det er inderligt venlige folk, og jeg befinder mig udmærket her. I går fik vi os et par rigtig „lune passiarer“, mens vi rigtig hvilede os ud. Desværre kunde Nissen ikke blive her, han måtte straks gå alene tilbage til Kristiania. I overmorgen må vi også af sted. Vi venter da at være i Lillehammer d. 21.“

31.

H j e m r e j s e .

I al den tid har Trier ikke hørt hjemmefra, han er nær ved at forgå af længsel efter brev. Det viste sig senere, at brevene her som så ofte på fodture var bleven stikkende

undervejs. Han beroliger moderen, hvis hun af at læse hans brev skal være bleven bange for ham i denne vilde natur. Fra nu af vil de følge den slagne landevej over Gudvangen, Nærøfdalen, Lærdalen og Valdres tilbage til Lillehammer.

Fredag den 13. aug. tiltrådte de så tilbagerejsten. De lagde vejen over den vidunderlige Stalhejmsklev (med sine 15 slyngninger) og kom om aftenen til Gudvangen ved Nærøfjorden. Det var en meget lang dagsmarch, og Trier var dygtig træt; men næste dag kunde han dejlig hvile ud, ti da gik det med bådskyds de 7—8 danske mil til Lærdalsøren, og de nåde om aftenen de halvtredictusinde fod til vejrs op til det gamle „hospits“ Maristuen paa Filefjæld.

Atter den næste aften var de i Vang præstegård i Valdresdalen, hvor Trier finder egnen „henrivende“.

Han skriver her et lille brev hjem: „Nu kniber det mig med pengene; du ved jo far, at mine plageånder det er de to: Tid og penge. Jeg vilde ønske, at jeg hjemmefra havde været bedre forsynet med penge, så jeg kunde have købt lidt af de forskellige meget smukke og ejendommelige småting, hvorpå de norske bønder er så rige.“

Men der var også andet, der krævede penge:

På den lange fodtur fra Voss til Maristuen var han bleven „sårbenet“, den ene sko havde gnavet hul på hælen, så da han endelig nåde Vang, måtte han gå til lægen, og denne frarådede ham at drage videre til fods; han måtte hellere tage skyds. Men hertil vilde medgå 30 rdlr. (60 kr.), og hvad vilde far sige dertil, far som var handelsmand og som så nøje på pengene, om de blev anvendt således, at det kunde betale sig.

I sin nød sætter Trier sig hen ved det åbne vindue og skriver et langt indsmigrende brev til mor, den mor som elskede ham over alt og alle. Blot hun dog vilde gå lidt i forbøn for ham, så far ikke skulde blive vred på ham, når han senere erfarede, at han på faderens akreditiv havde hævet så mange flere penge, end han hjemmefra havde fået lov til. Han syntes dog, han havde sparet, men leve så hårdført og så spartansk som de to norske kammerater, det

var ham ganske umuligt. Når Trier på fodturen til dato havde brugt 50 kr., så havde Lange kun brugt 20; men det var jo også overmenneskeligt, hvad disse Nordmænd kunde holde til af strabadser.

En dags tid senere skriver han videre i brevet, at nu kører han altså med skyds, men i ensomheden på kariolen sidder han bestandig og tænker på de mange penge, der går med, „jeg er undertiden næsten grædefærdig“; moderen må endelig love ham at gå i ilden for ham. „Ja“, hedder det videre, „bare denne kedssommelige pengesag dog ikke bestandig skulde således forstyrre enhver rigtig glæde for mig;..... men nu vil jeg rigtig bede dig, kære moder, om at gøre, hvad du kan og tale godt for mig hos fader. Mind ham om, at dette uheld med foden er noget, jeg ikke kunde beregne forud.“ —

Det er jo meget muligt, at foden kunde være slem nok, men man kan alligevel ikke tilbageholde en lille anelse om, at den unge utrænede student vist nok også var bleven så nogenlunde mæt af de lange og drøje dagsmarcher og nu blot længtes efter atter at nå tilbage til Lillehammer, hvorfra der kunde ses tilbage på en veloverstanden rejse.

Lillehammer nåede han sent om aftenen d. 20. aug.

Her følte han sig som i Himmerig. Slutningen på ovennævnte, hans sidste brev fra Norge, giver udtryk derfor:

„Atter i Lillehammer, atter hos de samme venlige folk, det samme hyggelige hus, atter en ren skjorte og hele klæder..... atter en god seng og rolig søvn, atter styrtebad ved Mesnafos i en dejlig morgenstund i en romantisk egn. Ja, med et ord: Atter i Lillehammer!.....“

„Vi blev modtaget af glædestrålende ansigter, og næppe var vi kommen ind af døren, før fru Lange kom med — hele seks breve til mig..... Jeg slugte brevene mere, end jeg læste dem. Tak, tak..... Og så sidder jeg da nu her og skriver mit sidste rejsebrev til mit hjem.“

På grund af dampskibsforbindelsen på Mjøsen kan han ikke komme af sted før den 26. aug. og derefter nå København den 30. Men tiden faldt ikke lang. Han gav frk. Terborra undervisning i orgelspil, og han lærte dem sange og

især salmer af Grundtvigs festsalmebog, hvoraf han — betegnende nok — førte et eksemplar med sig på turen.

Hjemrejsen gik ad samme rute som oprejsen. Ned over Mjøsen havde han selskab af Langes søster og hans tante. I Kristiania tog Christensen atter imod ham med åbne arme. Næste dag gik med mængder af besøg; aftenen tilbragtes i theateret, hvor han til sin store glæde traf en søster til Bågård.

På damperen tog han næste morgen billet til I. plads, da det så ud til uroligt vejr.

Den 30. var han atter hjemme. Faderen var nede ved navnen at tage mod den vidtberejste søn; men, skriver samme unge mand senere til Lange: „fader kunde næsten ikke kende mig, da vi i båden kom roende ind til land; jeg var blevet så forandret, sagde han, han syntes jeg så ældre ud. Ja, du ved, hvad det vil sige at komme hjem, hjem til en moder; det behøver jeg ikke at udmale..... Kas- sen med alle de små rariteter blev straks pakket ud, alt- sammen under almindelige jubelråb. Alt var, som det skulde være — også myseosten. Fritz og Ida blev henrykte over trækummen. Scharling og Schierbeck kom straks og besøgte mig den første aften. Vi gjorde ikke andet hele den dag end juble og være glade.“

32.

A t t e r h j e m m e .

... Noget af det første Trier foretog sig efter sin hjemkomst var at opsøge medlemmerne af „Sladderasticum“. Jens Nørregård traf han i familiens skød et sted, de havde ind- lejet sig på Øresundskysten. „Du må tro“, skriver han til Lange, „det er en hel „Tusindfryd“-familie, De havde kun tre små værelser derude men de omtalte lejligheden som var den et fyrsteligt palads. „Se nu bare“, sagde Jens „Tu- sindfryd“, da vi spadserede sammen i skoven, „hvilken her- lig udsigt — når de huse ikke lå netop dér, kunde vi se stranden.“

Gamle Nørregård spillede violin, unge Jens Nørregård

spillede klaver, og yngste hr. Nørregård gjorde spilopper, hvoraf alle lo i kor. Alle havde de skrækkelig travlt med

Jens Nørregård,
senere højskoleforstander i Testrup.

at fortælle om, hvor henriven-
de dejligt, yndigt, prægtigt, ud-
mærket de i alle mulige hen-
scender havde haft det den
hele sommer. „Mageløst“ istem-
mede de alle i kor. Og Tusind-
fryd smilede over hele ansig-
tet og drejede på den store sig-
netring på højre hånds pege-
finger, „Ja mageløst“. Så et
lille latterkor over, at Ulrikka
kom til at sige en dumhed og
„far“ en vits. — Og far, „tykke
far“, har været på Store Sand-
bjærg i sommer til fods (!), ja
det var virkelig mageløst. Kor:
„Mageløst“ — —

Om Bågø kan der mældes, at han i sommer har travet næsten hele Jylland rundt — været med ved afsløringen af „landsoldaten“ i Fredericia, været til kirkehistorisk møde i Viborg og til festen ved Halds ruiner. Hvor var han dér glad ved Fengers legendefortællinger og sang så vel som ved Kierkegårds foredrag. Ja alle de unge studenter, som var til stede dér, er enige i at hæve dette foredrag til himlen. Så var Bågø desuden så heldig i Viborg at komme til at bo hos biskop Laub, i hvis personlighed han er aldeles indtaget.

Christoffer Bågo,
senere højskolelærer i Testrup.

Bågø har med andre ord haft en sommerferie rigtig efter sit hoved.

Det samme kan siges om Scharling for hans vedkommende. Han holdt sig i to uger hos pastor Rasmussen i Halk og dernæst hos student Møller i Odense.

Schierbeck har i to uger været i Roskilde hos prof. J. P. Hartmann. Der ligger de nemlig hvert år „på landet“. Der havde han det dejligt. Så var han tre uger på Bornholm, som han elsker.

Emil Hartmann er mærkværdigvis ikke blevet forlovet endnu; men det er derimod Dam, ham Bornholmeren, medlem af „Lille theologicum“, han har været ude at præsentere sin kæreste for Triers forældre.

Så er der Ludvig Schrøder; han er endelig bleven træt af de mange forretninger som senior i studentforeningen. Nu trækker han sig tilbage. Han har til min store glæde fået sat igennem, at § 1 i vedtægterne for det såkaldte „brodersamfund“ blev ændret, noget som jeg havde talt så meget for.

Af glæde over dette resultat lovede Trier i foreningen at holde et foredrag over „Nordmændenes karakteristik“. Den norske student Lyng har lovet at hjælpe ham. I den anledning har han nu travlt med at gennemstudere Ejler Sundts mærkelige bog om sædeligheden i Norge. Bogen interesserer ham i høj grad.

Hermed har Lange da fået en lille oversigt over venne­lagets foretagender; men der er andet og mere, som Lange sikkert også vil glæde sig ved at høre om f. eks. dette, som Trier glæder sig særlig til: kandidatmøderne, skiftevis hveranden uge hos de to københavnske præster Blædel og P. Fenger. Der mødes de flinkeste unge præster her fra byen f. eks. Varburg, Fich, Holck med de dygtigste af vore theologiske kandidater. Men, tænk, nu har Blædel tilbudt at også nogle studenter måtte komme med og deriblandt er da Schrøder, Otto Jakobsen (Triers søskende­barn) og Trier selv. Han er desårsag henrykt. Efter at mødets forhandlinger er afsluttet i studerekammeret, bliver de tilstedeværende budt med ind til familiens aftensbord.

En anden ting, han også venter sig meget af, er, at nogle

dygtige kandidater vil holde kirkehistoriske foredrag i „theologisk diskussionsklub“. Det bliver nok værd at høre.

Ja, Lange vil kunne se, at nu begynder han atter at komme ind i de gamle folder. Nu i aften f. eks. sidder han atter her i sin gamle stue. „Derhenne hænger pipebrædtet, som dine søstre forærede mig. Dette yndige minde om din velsignede familie, og der ligger tollekniven,, som du gav mig. Den har jeg båret hver dag ved min side, men til stor skræk for de lidet krigerske Københavnerne. Jeg har båret den, fordi du har hængt den dér. Men desværre, jeg har opdaget, at jeg nok bliver nødt til at lade være dermed. Nogle ældre jurister har nemlig gjort mig opmærksom på, at jeg gerne kan komme i ulejlighed derfor, da den i Danmark kan komme ind under kategorien „hemmelige våben“, og sådanne er det her forbudt at bære.....

Jeg begynder at lave mig til at høre forelæsninger..... men bedre er, at jeg bægge de to søndage siden min hjemkomst har været samlet med den kære menighed derude hos Blædel. Bægge hans prædikener blev holdt med tanke på Ahnfeldt og Lammers, der bægge under Blædels fraværelse har været hernede fra Norge og gjort ulykker netop i Blædels menighed.

33.

O m v e n s k a b.

I dette første brev efter hjemkomsten fra Norge tager Trier op til en nærmere behandling deres venskab; det, der blev indledet på en så mærkelig måde hin nat på Triers værelse to somre forud.

Han har lært at forstå, at er der her i verden noget, der kan afprøve et venskab, om det er ægte, da er det en lang fælles fodtur netop som den, de to nys har foretaget. Han ønsker da at opstille denne prøve for også derigennem at få hjælp til bedre at forstå sig frem.

Venskab eller dettes højeste form *kærlighed* har, mener han, her på jorden to sider: På den ene side er kærligheden en gave, skænket os af livets Gud; ingen kan tage den som

et rov. Men på den anden side må den kærlighed, som skænkes et menneske, hos dette blive til en vilje. Man må *ville* elske, om gaven skal blive bevaret og videre udviklet. Og her ligger ike alene en stor opgave, men også en fare.

Faren er da den, at man stødes tilbage, når man efterhånden lærer, at den, man elsker, er et skrøbeligt menneske med fejl og mangler, ja måske lyder og udyder. Ja, da gælder det for dem bægge, at man ikke trækker sig tilbage, men bringer venskabet det kærlighedens offer, der skal til for trods alt dette dog i sin kærligheds vilje at holde vennen fast.

Dette offer må også de to bringe. Trier vil dog ikke tale om mulige mangler eller svagheder hos Lange, han vil derimod ærlig skrifte for vennen det af den art, som han føler, vennen må bære over med hos ham.

Idet han nu prøver på at gennemføre dette — vist nok så ærlig og så hensynsløst, som han kan — vil en opmærksom læser, én der selv personlig har kendt Ernst Trier, i mangt og meget give ham ret; *det*, han nævner, var netop ufuldkommenheder, som også andre af hans store vennekreds kunde have at bære over med. Men det skal tillige indrømmes, at han ingenlunde har formindsket eller besmykket sine fejl, snarere det modsatte.

Han begynder med at nævne sin hensynsløse pågåenhed. „Da jeg kom op til dig,“ skriver han, „busede jeg straks på, jeg snakkede, jeg pratete og gererede mig, som mig tyktes bedst, ja, kære ven, jeg glemte, at der i hele min ydre måde at være på var meget, der kunde støde dig..... Jeg var så glad ved endelig at være sammen med dig, at jeg slet ikke tænkte på at afværge noget af alt dette, der kunde støde an. Der var nu f. eks. min snaksomhed. Ja, det er nok min skik at lade munden løbe. Hvis jeg havde vidst, at du deri måtte se en lyst hos mig til at trænge mig frem, til at ville dominere samtalen og selskabet, ja, da burde jeg have lagt bånd på mig..... ti det er dog langt fra min lyst; tvært imod, jeg hader det..... det er mig en afskyelig tanke, at jeg således mod min inderste vilje skulde blot tilsyneladende villet dominere..... Og denne snakkesalighed har jo også draget

andre slemme følger efter sig. Det har, sagde du, forstyrret mangan hyggelig disput og passiar. Jeg ved det, at jeg i min utaalmodighed og *ivrighed* ofte glemmer at lade den anden komme til orde. Blot jeg dog havde tænkt på at lægge bånd på denne ivrighed; men jeg gjorde det ikke, da jeg ingen anelse havde om, at det dér var andre til plage. Ak, jeg forstår; hvormange spildte samtaler til gavn og glæde og opbyggelse for os bægge ligger nu ikke ufødte dér. Og jeg bærer skylden..... kan du tilgive mig?

„Og så min megen snak om musik og kunst — jeg anede ikke, at det på den måde var dig til plage, ellers havde jeg dog sikkert ladet være at tale derom. Og så var der selve fodturen; hvad måtte du ikke udstå på den. Jeg husker det grumme godt, hvor jeg kunde blive ærgerlig over blot at se et menneske stå og bære sig kejtet ad. Ja, at der var mennesker, hvem jeg havde ondt ved at tage i hånden, fordi de havde fedtede hænder, at jeg kunde blive utålmodig, når jeg hørte mennesker smaske under spisningen. Men du må tro mig, alt sådant kommer egentlig kun frem, når jeg er træt — legemlig træt; men du har ret, det skal og må overvindes; men det kan være svært, når der er meget af den slags, der møder en, og man på sådan en anstrængende fodtur kan være ilde disponeret. Det er alltsammen kun småting, men de kan blive til store ting for os. Tilgiv mig det alt sammen. Jeg tænkte ikke derpå, for mig var der så meget nyt, så meget interessant, ja, så meget, der på enhver måde optog mig, så jeg glemte alt andet. Ja, hvor må jeg trods alt takke dig, at du fik mig på den rejse, tvang mig frem gennem besværlighederne. Jeg har havt så godt deraf i så mange retninger, mere end du kan tænke dig, og mer end jeg selv forud anede. Meget har jeg fået at se, og set det på så interessant en måde. Aldrig havde jeg kunnet gøre en bedre rejse; tak, fordi du viste mig de forskellige karakterer af jert land og deriblandt netop det største og mærkeligste. Du har udvidet min synskreds; jeg har havt så uendelig godt af en gang ikke at ligge i „mors dragkiste-skuffe“. Jeg er ikke længer så bange for legemlige besværligheder, siden jeg har set, hvor godt jeg har havt af at

prøve lidt deraf; jeg tror, jeg for fremtiden skal have lettere ved at overvinde sådanne. Du ser, jeg har vundet meget.

„Du syntes også, jeg talte for meget om *vort eget*. Ja, havde jeg vidst, at det vilde støde dig, da havde jeg visselig tiet stille; skønt, det vil jeg sige, det var det, der vilde have faldet mig vanskeligst; ti mens jeg talte om *vort eget*, levede jeg deri, og det var mig en stor glæde. Kan du huske turen til Vang, da glemte jeg helt derover min dårlige fod... Ja, alt dette er skrøbeligheder, som du må prøve, om du kan bære over med. Kun kærligheden, venskabet kan lære os det. Kærligheden er slet ikke blind, heller ikke for fejlene, men den kan bære over med dem hos den, man holder af, og overvinde dem. Husk altid at se mig i venskabets lys. Hold fast derved, og så lægge Gud sit amen dertil“.

At Norges-rejsen og fodturene mellem fjældene fik den allerstørste betydning for Trier, fremgår klarlig af hans breve og senere udtalelser. Norge og det norske folk kom fra den tid af til at stå hans hjærte særlig nær; og det var først i hans senere år, at en lignende forbindelse med Sverige og det svenske folk satte dette i stand til at gøre Norge førsterangen stridig.

Også mange Nordmænd lærte trods hans „ufuldkommenheder“ at sætte pris på ham — ikke mindst da i den Lange-ske familie. Forskellige breve fra dens enkelte medlemmer bærer noksom vidnesbyrd derom. At hans danske og norske jævnaldrende senere drillede ham og frk. Hanna Lange med en endnu varmere forståelse er vel kun, hvad der kunde være vænteligt, men har ingen påviselig grund — i hvert fald ikke fra hans side.

Som en slags afslutning på omtalen af denne betydningsfulde rejse skal endnu blot nævnes, at Trier til den påfølgende juleaften sendte familien Lange værdifulde gaver, især bestående af en hel samling danske billeder. Han havde med den største omhu valgt hvert enkelt billede til samlingen. Dertil kom Berggrens koralbog og adskilligt mere. Hvad der altsammen vakte stor glæde hos familien i Lillehammer. Dette fremgår blandt andet af et brev fra Albert

Lange d. 12. jan. 1859: „Lad mig takke dig“, skriver han, „for din juleforæring; den var smuk... Og lad mig takke dine venner... I er dog nogle prægtige fyre alle sammen. Lykkelig du, som har slige venner... Det skal jo lade sig gøre af et dyrs tand at spekulere sig til hele dets fysiognomi; noget lignende prøver jeg på, når jeg nu sidder og læser dine venners smådigte til os og sammenstiller disse med, hvad jeg før ved om dem. Nørregårds digt svarer således fortrinligt til det indtryk, jeg af dine fortællinger har fået af ham. Jeg tror, at om jeg kom sammen med ham uden at vide det, så skulde jeg kunde sige: Dette må være Nørregård. Ja tak, at du så flittigt og så smukt har bragt dit land og dit folk ind i vor stue. Din mappe er et af vort huses klenodier. Salmemelodierne... Hanna har især været vor læremester i dem. De ord: „De kunde dog ej Guds nådes lov med værdelig røst udsjunge“, de er mig det bedste minde om dig. En af de salmer, jeg helst synger, er: „Hyggelig, rolig, Gud, er din bolig“. Jeg kan ikke synge meget; men du, du synger dem jo hver morgen. Jeg gad gærne en gang imellem hørt din trøstige sang.“ —

34.

Studentersamliv.

.....Ved det store studentertog til Uppsala og besøget i København vaktet blandt datidens studenter en hidtil ukendt samfølelse. Denne gav sig også udtryk i dansk studentertiliv. Ludvig Schrøder fortæller i sit lille mindeskrift „Ernst Trier“, hvordan han (Sch.) en gang sad og samtalede med nogle jævnaldrende, og da fødtes hos dem en plan om at danne en forening til fremme af en sådan samfølelse, og på stud. theol. Th. Kraghs hjørneværelse på regensen kom den kort efter til verden under navn af „Samfundet“. Dens mål skulde være at fremme „videnskabelighed og broderlighed“ mellem studenterne. Medlemmerne kunde godt vedblive at stå i „studenteforeningen“, men de skulde være med til at fremme flid og godt kammeratskab. Et par småskrifter blev udgivne med dette formål; især

det ene af dem vakte en del bevægelse. Det var underskrevet „Unus de multis“.

Næppe nogen student var efter sin natur mere oplagt til at tage sig af den sag end Ernst Trier, og det er da også under indflydelse af „Samfundet“, at han 1857 satte så meget ind på at skaffe god tone ind i studenterforeningen, og vel havde han i 1858 trukket sig en del tilbage, men bestandig indtog han dog endnu en temmelig fremragende stilling i arbejdet for at bringe et bedre kammeratskab og et bedre samarbejde frem blandt studenterne.

Det var i dette forår 1858, at ungdomskredsen „Lille theologicum“ fremstod. Hvem, der var dens egentlige stifter, kan næppe nu opredes. I marts måned får Trier opfordring til at indtræde som medlem. Han svarede ja på opfordringen, dog på det vilkår, at hans to venner fra „Sladderasticum“ Christoffer Bågård og Jens Nørregård også optoges. Det skete, og den 24. maj samme år holdt da „Lille theologicum“ sit stiftelsesmøde. Navnet kom frem som en modsætning til det store almindelige theologiske samfund, der på Borchs kollegiumssal plejede at holde sine medlemsmøder. I disse var for resten de fleste af den lille vennekreds allerede ivrige deltagere.

„Lille theologicum“ holdt i førstningen sine ugentlige møder skiftevis hos en del af medlemmerne f. ex. hos Fritz Viberg på Ehlers kollegium, hos Otto Jakobsen, hos Ludvig Wagner i hans hjem; men efterhånden blev det dog en fast regel at samles hos Ernst Trier på hans lille hyggelige kvistværrelse i hans hjem „Vesterbro 5“.

I brev til Lange af 7. novbr. 1858 fortæller Trier, at hans tid nu atter er stærkt optaget. Han læser Romer-brevet med en manuactør; og ved siden deraf læser han på egen hånd „salmerne“, Galater-brevet og kirkehistorie. Men i „Lille theologicum“ har han indledet en gennemgang af de to Thessalonicenser-breve, hvorefter Ludvig Schrøder har ledet læsningen og drøftelsen af brevene „ganske udmærket“. Ordskiftet, som opstod, udmundede til sidst i en undersøgelse af, hvad „statskirken“ egentlig var; „men“, skriver han, „om det var vi alle temmelig enige“, uden at læseren dog

får nærmere besked om, hvori enigheden bestod. Med sådanne forskellige drøftelser sluttede som oftest møderne.

Schrøder mener senere hen at kunne mindes, hvordan disse bibelstudier blev ledet ad de veje, som P. Chr. Kierkegård havde anvist den lille flok, der havde gæstet ham i Pedersborg, og det var da her, hævder han, især Trier, der fik arbejdet til at gå efter Kierkegårds anvisning. Man begyndte historisk med at følge Lukas' skildring af Paulus, standsede så ved brevene til Thessalonicenserne, som så bliver gennemgået omhyggeligt. Nu gik man videre med Lukas til fremkomsten af Romer-brevene, som derefter gennemarbejdedes på samme omhyggelige måde. Derefter følges på ny Lukas, indtil Paulus i Rom skriver brevene til de menigheder, der var påvirkede af vranglærere. Det er den samme fremgangsmåde, som også Engelskmanden Farrer brugte. „Jeg er,“ skriver Schrøder, „Trier meget taknemmelig, fordi han kunde hjælpe mig til at se lysglansen om P. Chr. Kierkegårds tinde, når han dvælede ved Peters og Stefans taler og derved banede vej for mig til den eneste bibelforklaring, der har tilfredsstillet mig.“

Da „Lille theologicum“ havde bestået en tid, og medlemmerne havde lært at sætte pris på hverandre og på det fælles samliv, fremkom den idérige Trier med det forslag, at der ved en kunstners hjælp skulde fremskaffes et smukt gruppebillede af den lille vennekreds. Forslaget vandt tilslutning, og kunstneren C. Dirckinck-Holmfeldt blev antaget til på sten at tegne et sådant billede (lithografi). Som baggrund valgte man Triers lille kvistværrelse, hvor man så ofte havde holdt sine møder. Længst tilbage mod væggen ses en sofa, foran den Triers bord med petroleums-lampe. Til venstre ses stuens kakkelovn, mens forskellige stole står i spredt orden hist og her.

Midt på væggen i baggrunden ses på hæderspladsen et billede af Morten Luther. Enkelte af medlemmerne havde ytret ønske om, at også Grundtvigs billede skulde have været med, men — efter Schrøders meddelelse — endte talen herom med, at man i stedet ophængte under Luthers billede Thorvaldsens lille basrelief: Kristus velsigner de små børn.

Dermed skulde da være betegnet, at kredsen vel satte en ære i at have Luther til lærefader, men dog tillige lagde særlig vægt på Grundtvigs fremhævelse af dåbens betydning. Overfor Grundtvig stod de fleste af kredsens medlemmer endnu den gang spørgende. Dette kunde måske også være en af grundene til, at Grundtvigs kapelan Kristian Køster ikke — trods ønske derom — blev optaget i laget.

Om optagelsen af Bornholmeren Markus Dam skal der nok også have hersket meningsforskel, da han den gang var nær ved at blive slugt af Søren Kierkegårds ætsende kritik af kirke og kristendom, men han slap dog med. Dirckinck-Holmfeldt var til stede ved et af møderne i Triers stue, men han fik også udleveret billederne af dem, som havde sådanne af sig selv. Endelig måtte de også sidde for ham enkeltvis, mens han tegnede dem på stenen, ved hvis hjælp billedet senere kunde mangfoldiggøres.

Kaster man nu et blik på det fuldendte billede, da vil man i gyngestolen længst til højre træffe Fritz Wiberg med en lang pibe i munden. På grund af hans stærkt krøllede hår og hans fornavn bar han med æren kendingsnavnet „den krøllede Fritz“, senere i lang tid præst i Silkeborg.

Ved hans side og med ansigtet vendt imod ham sidder Triers søskendebarn Otto Jakobsen, søn af Triers moster Hanne; hun var den gang bleven enke og bode i Fiolstræde. I dette hjem havde vennekredsen flere gange været samlet. En anden lidt ældre af hendes sønner, William, var, skønt theolog, dog ikke medlem, men særdeles godt kendt af kredsen. Otto Jakobsen blev præst, men døde som tidlig pastor emeritus omtrent samtidig med fætteren Ernst Trier.

Foran disse to står Ernst Trier i sin lange slobrok, hentydende til, at mødet holdtes på hans stue. Han står med den store bibel i hånden åbenbart i færd med at forelæse et stykke.

Lige foran ham sidder på en højrygget stol den meget høje, men noget duknakkede Jens Paludan-Müller. Hans eftertænksomme mine viser ham som en god tilhører, selv om han samtidig lader sig tobakken smage vel. Han var en søn af den betydelige historiker P.-M. og selv levende

„Lille theologicum“.

draget mod vor historie. Under krigen 64, hvori han gik med, bar han trolig i sit tornister Grundtvigs oversættelse af Sakse for under de sparsomme hvil at fortælle oprin deraf for mandskabet. Han faldt i kampen ved Sankelmark, dybt savnet af sine venner.

I sofaen bag Paludan-Müller og bag skrivebordet ses Chr. Bågø's høje skikkelse. Han støtter armen på sofaryggen og hovedet på armen således, at man ser hans ansigt i profil. Det blev hans fremtidsgerning sammen med den senere forstander Jens Nørregård at grundlægge og oparbejde Testrup folkehøjskole ved Århus.

Til venstre for Bågø træffer man Ludvig Schrøder, også han har pibe i munden og lytter opmærksomt til Triers ord. Han sidder med pen i hånd bøjet frem over bordet, rede til at skrive ned, hvad han muligvis finder, der nærmere bør tages op til drøftelse. Pladsen, han indtager, som billedets midterfigur kan muligvis antyde, at han ligesom den læsende Trier hører til vennekredsens ledere. Han fik, som almindelig kendt, sin store betydning som grundlægger og udfolder af den landskendte folkehøjskole i Askov.

Nærmest til venstre for Schrøder sidder Julius Schousboe, Schrøders bedste ven i de dage. Han var præstesøn fra Salling, men døde ung som kateket i Assens af brystsyge.

Den næste i rækken bag bordet er Triers et år yngre livsglade ven Jens Nørregård, „Tusindfryd“, som hans kendskabsnavn lød mellem vennerne. Indfødt Københavner, senere højskoleforstander i Testrup.

Stående op halvt bag ved og halvt ved siden af Nørregård findes den unge sønderjydske præstesøn Rejnhold Hertel fra Moltrup. Desværre tidlig uhelbredelig sindssyg.

Ligeledes stående op for enden af bordet ses nu Bornholmeren Markus Dam, senere sognepræst i Tisted og Rønnebæk. Også han holder en opslået bog i sin hånd; men måske det er en salmebog; ti der lød også salmesang ved kredsens møder. Det blev således efterhånden en fast skik at slutte med salmen: „Så vil vi nu sige hverandre farvel og ønske Guds fred over eder“. Også gode sange brugte

de. Schrøder mener at kunne huske, det var Trier, der fik sangen indført i „Lille theologicum“, nærmest som en mindelse af P. O. Boisen, hans barndoms lærer i Mariboets skole.

Længst ude til venstre sidder Ludvig Wagner, kendt for sine studier af østerlandske sprog, senere præst.

I de mange tobakspiber, der på billedet ses i fuld virksomhed, mener Schrøder at mindes en tilkendegivelse af mødernes fri og ubundne form.

35.

Kunstner venner.

Hvor stærkt Trier end til tider kunde være optaget af sine venner i „Lille theologicum“, så glemte han dog ikke over dem sine kunstner venner eller deres kreds. Bestandig blev deres tal øget. Og her må da særlig nævnes komponist og klavervirtuos August Henrik Winding. Denne, der var to år ældre end Trier, havde han lært at kende i I. P. Hartmanns hus, hvor Winding senere fandt sin hustru i datteren Clara.

I kunstnerforeningen „Den gamle rede“, der særlig havde samlingssted i Hartmanns hjem, lærte han også — om end lidt flygtigt — at kende komponisterne Barnekow og Otto Malling, de unge talentfulde malere Laub, Schou og Rosenstand m. fl.

Men blandt disse kom dog især komponisten Winding til at stå hans hjærte nær; et venskab, der holdt sig lige varmt, til døden skilte dem.

Winding var præstesøn fra Lolland. Allerede i sit fjærde år begyndte han at få undervisning i klaverspil og — endnu kun dreng — optrådte han offentligt og henrev alle ved sit vidunderlige klaverspil. Endnu på de to venners ældre dage, vidste Trier intet i verden at ligne ved *det* at sidde og lytte til Windings klaverfantasier. Winding var bleven student året før, Trier blev det; han havde derefter været i udlandet på studier. Men nu efter hans hjemkomst fik venskabet fornyet varme.

Det vil her være stedet atter at anføre i sammentrængt form eller i uddrag lidt af brevvekslingen mellem de to

venner Ernst Trier og Albert Lange. En brevveksling, der for Triers vedkommende i denne tid lægger hans liv ligesom blot for læseren.

Søndagen sexagesima i fbr. 1859 fortæller han, at han har travlt om dagen og er træt om aftenen; men det er desværre for øjeblikket mest „lystighed“, der optager ham; det er årets dansetid. Hør en gang: „I slutningen af januar — bal hos Nørregårds forældre, så i begyndelsen af februar var der bal følgende steder: Hos en grosserer af familien, hos J. P. Hartmann d. 5., hos Wanchers d. 6., hos Schierbecks d. 16. og 17. Nu er da kun et tilbage,

Komponisten Aug. Winding.

nemlig hos Octavius Hanssens forældre.“ Han fortæller: „Jeg er træt og led og ked af det; men for de kære venners og venners forældres skyld vil jeg ikke sige nej til venlig indbydelse.

Jeg har altid hovedpine dagen efter, og hele min åndelige kraft slappes derved, og det vil ikke gå med min læsning.

Jeg har sagt nej til at være med til de store fester, der var her i byen i anledning af tohundredårsdagen for stormen på København 1659, skønt fader vilde forsyne mig med penge dertil. Men dér var der jo ingen kære folk, som jeg skulde bedrøve med mit nej.

Clara Hartmann g. m. Aug. Winding.

Men glad er jeg, at al denne lystighed ikke som hos jer falder i juletiden. Åh, gid du kunde have været her i

julen. Da skulde du have fulgt mig juleaften til lithurgisk gudstjeneste i Frue kirke og juledag til Vartov kirke og dér hørt Grundtvigs rigtig ægte festprædiken, og af hjertet istemme de dejlige julesange. Anden juledag skulde du have fulgt mig ud i garnisonskirken og dér hørt Blædels alvorlige tale om Stefanus. Og så atter nytårsdag i Vartov, men søndag efter nyår ud til Høje Tåstrup til Ferdinand Fenger. — Dette var næsten det bedste af det hele. Fengers

Maleren Ernst Laub.

prædiken var en af de bedste og dejligste, jeg længe har hørt. Om eftermiddagen var der bibellæsning, hvor du også skulde være med for dér at tale og synge med denne mand — alene at bade sig i lyset fra hans milde ansigt er en fryd.*)

Bågø, Nørregård og Scharling har været hos mig. Det er jo søndag eftermiddag. De hilser dig..... Nu kom Lyng at besøge mig..... Jeg har hovedpine. Farvel, min kære ven!"

„Næste lørdag. — Atter er en uge gået... Det er, som føler

jeg, at jeg bliver ældre..... Eksamen begynder at trykke! Jeg må jo se til at blive færdig, jeg har en altfor praktisk tendens. Nu prøver jeg at trække mig lidt tilbage fra det altfor bevægede liv, hvori jeg de forrige vintre færdedes. Men jeg har alligevel ikke fået meget bestilt; jeg arbejder kun langsomt.....

Men nu igen lidt nyheder: Dagen før min fødselsdag (d.

*) F. Fenger — 1805—61 — fik allerede som ung fordelagtigt tilbud om på grund af sin smukke stemme at blive ansat ved operaen; men det afslog han for at blive præst. Den lærde præst ønskede ansættelse ved universitetet; men det kunde ikke ske, da han havde sluttet sig til Grundtvig. Han blev da præst i Lyngø og Broby. Derfra flyttede han til Høje Tåstrup 1854.

23. jan.) skulde ballet hos Nørregårds holdes. Jeg var taget ind til byen for at få mit hår klippet, købe handsker m. m. og kom temmelig sent hjem, og måtte derfor skynde mig for at komme tidsnok til ballet. Nørregårds fader kan ikke lide, at man kommer for sent. Som jeg kommer farende op ad trappen, står en stentrykkersvend dér og græder. Hans moder var død. Jeg måtte da tale med ham og få mor til at skaffe ham herberg om natten. Det var modsætning til ballet. Og en anden modsætning: Jeg modtog breve fra dit hjem i Lillehammer. Jeg måtte skynde mig af sted uden at få dem læst. Først da jeg kl. 3 ud på natten kom hjem, brød jeg dem. De breve blev min første fødselsdagsgave... Du kan ikke forestille dig, hvilken glæde de voldte mig...

36.

F ø d s e l s d a g .

Jeg gik så til gudstjæneste i Vartov. Da jeg kom hjem, var der et og andet, der vakte min forundring, uden at jeg dog tænkte videre derover... Tænk dig, i fødselsdagsgave fik jeg Lindbergs bibeloversættelse, statelig indbunden. Den er en uvurderlig skat. Så kom igen stentrykkeren, hvis moder er død, og jeg fik en lang samtale med ham.

Så var jeg træt og fik mig en middagssøvn på sofaen... Kl. 4 kaldte far til middag, og jeg ned. — Mit hjærte hopper i brystet på mig endnu af glæde ved tanken om dette øjeblik. Der strålede mig i møde ikke mindre end 14 af mine bedste venners ansigter. Mine forældre havde i al hemmelighed beredt mig denne overraskelse; far havde selv været rundt og indbudt dem, og nu stod jeg da her i denne kreds, der er mig så inderlig kær. Jeg kunde ikke få en kærere fødselsdagsgave end denne.

Der var de to trofaste venner brødrene Scharling, der har fulgt mig fra min barndom, der var „Tusindfryd“, og der var Bågåes rolige, milde ansigt; der var endvidere Schrøder, Otto Jakobsen, Wagner; alle mindede de mig om så mangen en prægtig aften i „Lille theologicum“. Ved

en ærgerlig fejltagelse var Dam ikke kommen med. Ja, og så var der Schierbeck med den brede, stærke skikkelse, Emil Hartmann med de sværmeriske øjne, Carl Hartmann og Aug. Winding og Octavius Hanssen, Nordmanden Lyng og mange andre.

Ja, hvor var det et dejligt øjeblik... Hele min udvikling er jo knyttet til denne vennekreds.

I husets største værelse var der festligt oplyst og et langt bord dækket; og nu gik det med skåler, taler og sange. Far var den dag 20 år yngre, end han plejer..... Henrik Scharling udbragte min skål så varmt og så hjærteligt.

Så fik vi fat i kæmpeviserne; Bålgø sang for, og vi andre dannede kor; men af og til gik Hartmann hen til klaveret og ledsagede sangen med sit spil.

Så talte min fætter Otto Jakobsen. Han sagde blandt andet, at alle mine venner havde godt mærket, hvor stor en indflydelse opholdet i Norge og samlivet med dig havde haft på mig; de vidste, at jeg i dag savnede dig... Så udbragte han din skål, og du fik et hurra. Atter sang vi.

Senere ved aftensbordet blev jeg modtaget med en sang, som Schrøder havde skrevet. Her er den:

Du ungersvend med den rødmende kind,
hvem smilet spiller om mund —
du gode ven med det kærlige sind
og alvor i hjærtets grund —
en skare folk fra forskellige egne
fra kunstens og vidskabens land,
af venner du samlede alle vegne
fra Ejder til Nordhavets strand
med nordiske toner dig hilser her;
din fødselsdagsglæde er os så kær:
Glæd dig, glæd dig
til nytåret, som er dig nær.

Den skønne morgen om solklare dag
bringer det kærkomne bud,
skøn nytårmorgen under dit tag
bringer i aften vi ud.

Måske den kan varsle om solklare dage
i året, hvori du går ind,
ja, vil du varslet bare modtage
og gemme det vel i dit sind —
det selv som en lille sol skal stå
og bortjage fågen den fæle grå.
Se at, se at
lykkelig året vil gå.

Ja, så begyndte vi forfra med taler og sange. Winding og Hartmann var rigtig oppe, og når de er det og så sætter sig til klaveret, da forstår de at lokke sådanne toner frem, at både træer og stene må røres derved.

Først Kl. 12 skiltes vi. Det var en dejlig fødselsdag!"

37.

Dagligt liv og dagligt arbejde.

Næste dagbogsbrev er dagtegnet d. 1. søndag i fasten. Brevskriveren har været i kirke hos Peter Fenger på Kristianshavn og hørt en „ganske dejlig prædiken, simpel, beåndet, fyndig og alvorlig“. Derefter var han en lang tur ude hos sine fattige.

Han skildrer så for vennerne, hvordan han i den senere tid har fået en del fattige lagt ligesom for sin dør. Der er nu stentrykkersvenden, som han traf grædende på trappen aftenen før sin fødselsdag. Så er der én, som har svindlet alt bort; han er kontormand. Så er der en elendig, fattig malersvend med kone og mange børn. Endelig er der en snedker, som blev greben i tyveri på den Trier-ske tømmerplads. Om dem alle gælder det, at disse fattige, elendige mennesker har Trier mødt på sin livsvej, og dem kan han ikke komme uden om; han må tage sig af dem. At give dem penge nytter intet, de må skaffes virksomhed i arbejde; „ti“, skriver han, „arbejdsløshed og lediggang det er nu en gang Fandens hovedpude.“

Det bliver da hans møjsommelige opgave at skaffe dem noget at bestille. Svindleren sætter han til at afskrive sin rejseskitse „Hedalen“; stentrykkeren må så trykke den, mens Trier besørger den solgt til venner og kendinge; og derigennem dette fællesarbejde skaffes der dog lidt mønt til veje til de to stakler. Lidt af pengene bruges også til at skaffe maleren værktøj og farver til de arbejder, det lykkes Trier at fremskaffe til ham hos venner og frænder. Snedkeren — tyven — har han først lige fået fat på. Det

Otto Jakobsen, senere præst.

hele er besværligt og vanskeligt at komme til rette med, og dog er det for ingen ting at regne, om han ikke også kunde bringe stymperne en åndelig hjælp. Hovedopgaven må være at føre dem hen til Kristus. Hvor har han talt med dem og sunget for dem; men det er ikke let at nå ind til deres hjerter. Det er første gang, at præstegerningens praktiske side rigtig er kommen ham nær på livet. Alt dette har i vinter taget meget af hans tid og hans tanker. Han føler,

hvor det driver ham frem til at hjælpe. „Hvor kan jeg bekende Kristus,“ skriver han, „uden at hjælpe efter ævne menneskene; og hvor kan jeg hjælpe mennesker, uden at Gud vil hjælpe mig.“

Han har endvidere lært, hvad fattigdom kan betyde i et menneskeliv, og han har set, med hvilken glæde en lille gave kan modtages, og det skal minde ham om selv at sige Gud tak for al hans nåde, han der er alle gode gavers giver.

Så følger, hvad han kalder nogle nyheder: Langes landsmand og ven Lyng rejser nu til Tyskland. Trier har været glad ved bekendtskabet med ham. „I tre dage holdt vi (d. v. s. en del studenter) afskedsgilde for ham... vi var 16 mand. Vi hentede Lyng og spadserede med ham ud på

Frederiksberg, hvor vi drak et par boller punch sammen med manden. Dér hørte jeg første gang Lyng holde tale. Det var ellers en morsom aften... vi improviserede en times tid, og det hele gik under idelig latter.

„Aftenen derefter var jeg på børnebal hos assessor Glahn. Jeg var „baldirektør“ for 30 rollinger; men de var alle yderst elskværdige. Der var da også flere ældre til stede f. ex. J. C. Brandt (red. af „Dansk kirketidende“), pastor P. Boisen (Grundtvigs svigersøn), maleren J. Roed, pastor Fengers datter o. fl. Du forstår, det var et Grundtvig-iansk børnebal!“

„I dag blev professor Hagen begravet, så nu bliver nok Fr. Hammerich definitivt udnævnt til kirkehistorisk professor. Vi fulgte Hagens kiste til graven og sang: „Krist stod op af døde“.....

„Hver søndag aften samles vort lille „Sladderasticum“ på mit værelse. Dejlige timer! Hver tirsdag aften er vi fremdeles hos Blædel og Fenger til kandidatmøde. Vi har forhandlet om gudstjenesten. Fenger har givet os pastoral-theologi og liturgi — ganske udmærket! Vi har også beskæftiget os med ordinationen og andet mere.

„Torsdag aften mødes vi i „Lille theologicum“, også dér har vi haft dejlige aftener. Vi har læst Galater-brevet og er derved i vore forhandlinger kommen ind på hele spørgsmålet om „lov og evangelium“. I anledning af kap. 5 kom vi til at tale om anfægtelser, og i anledning af kap. 6 gav jeg sidste gang en udlægning af 2. Kor. 5, 10, hvorom der udspandt sig en meget levende samtale. Vi har også i hele to aftener haft fat på spørgsmålet om dåbspagten. Vi endte med det resultat, at ingen af os er skrifttheologer, men heller ingen — med undtagelse måske dog af en eneste — kan siges at være Grundtvig-ianere. Vi er overhovedet ikke partimænd og vil ikke være det. Vi har *en* kirkelig anskuelse, men ikke *den* kirkelige anskuelse (d. e. den Grundtvig-ske).“

Han meddeler nu, at professor H. N. Clausen har fået et apoplektisk anfald; i hans sted har Fr. Hammerich holdt forelæsninger. „Dejligt.“ udbryder han. „dér får vi da

endelig lidt åndelig føde, et kristeligt foredrag... Endelig brydes da isen ved universitetet... endelig en gang får vi noget andet end Clausen og atter Clausen... Der er ellers adskillige bøger, jeg meget ønsker, du skulde læse, og navnlig vil jeg råde dig til selv at læse Grundtvigs arbejder og ikke lade dig nøje med dem på anden eller tredje hånd. Se også at få fat på P. Chr. Kierkegårds og P. Fengers skrifter.“

Til sidst følger den sørgelige nyhed, at også Ferdinand Fenger har fået et apoplektisk anfald. „Du kan tænke dig, hvor det går os alle nær til hjærte.“

1. søndag efter påske fortsætter han: „Her er stort røre i den politiske verden i anledning af grev Sponneks bog... og i det theologiske fakultet er der også stort røre i anledning af besættelsen af den ledige professorpost i kirkehistorie. Prof. Hermansen er nemlig meget i mod Hammerichs udnævnelse. I disse dage kan man se hele fakultetet d. e. Clausen, Hermansen, Scharling og Bornemann som tilhørere ved Hammerichs forelæsninger. Jeg for min del vedbliver at være meget henrykt over disse, men desværre, der er ikke mange, der deler min begejstring. Hans „Kronike-maner“, om jeg må kalde det så, støder de fleste meget. Nå jeg håber dog, at kultusministeren og biskop Monrad nok alligevel skal sætte hans valg igennem.*)

„Endelig er der også megen spænding på, hvem der skal være sognepræst ved garnisonskirken. Blædel har i flere år været kapellan ved samme kirke, og nu søger han kaldet; og menigheden ønsker ham; men — sørgeligt at sige — autoriteterne er imod ham... Der er ellers i den senere tid sket et meget mærkeligt omslag i Blædels prædikener og efter min mening et godt omslag i ægte evangelisk retning, kirkeligt og stærkt antipietistisk.

„Så strides der fremdeles stærkt om præstefriheden, og tænk dig: Vilh. Birkedal har i „Dansk kirketidende“ trådt op imod Grundtvig, hvad dette spørgsmål angår. Det er jo ellers Ferdinand Fenger, der hidtil har ført sagen imod

*) Dette skete. Hammerich tiltrådte sit embede 1859.

Grundtvig i „D. kirket.“; men nu da han er bleven syg og lammet i sin velsignelsesrige virksomhed, er Birkedal altså trådt i hans sted. Hvad mon nikkedukkerne nu vil sige.....

„I „Lille theologicum“ læser vi nu Filipenser-brevet. Beständig kommer vi tilbage til grundspørgsmålet, nemlig forholdet mellem troen og gerningen, mellem glæden og sorgen. Hvor skal der begyndes?... Sidste gang gav Schousboe en... genial udvikling af stedet „arbejder på eders saliggørelse med frygt og bæven“. Hans opfattelse gik diametralt imod den Søren Kierkegård-ske. Han støttede sig til den påfølgende sætning: „ti det er Gud“ o. s. v., som folk jo i almindelighed springer over...“

38.

I k k e G r u n d t v i g - i a n e r .

Den 29. maj 1859 besvarer Lange disse dagbogsbreve af Trier. Det bliver et langt svar, der vilde fylde 12—15 trykte sider. Det kan derfor kun udtogsvis benyttes. Han gør rede for sine studier, fortæller om forholdene ved Norges universitet, men går dernæst over til at udtrykke sin glæde over de små stykker, Trier har skrevet om Norgesrejsen. Han synes, at Trier i disse lyriske stemningskildringer har gengivet det bedste fra turen. Han vil ønske, at Trier ved trykken også vilde gøre dem tilgængelige for Nordmænd. Lange går nu videre med en skildring af det meget bevægede foreningsliv blandt Norges studenter. Det er pietismen, der deler vandene, men han kan hverken finde sig til rette med pietisterne eller antipietisterne. Han har forgæves søgt efter en kreds, et parti, hvortil han kunde hælde sit hoved. Han har desværre intet standpunkt som theolog. „Ganske som du roser dit „Lille theologicum“ for — har jeg intet standpunkt, er ikke partimand.“

„Du skriver,“ hedder det, „at I vel har *en* kirkelig anskuelse, men ikke *den* kirkelige anskuelse (d. e. den Grundtvig-ske); men, kære, sådan siger jo alle selv den værste independent og kvæker... men du glemmer at for-

tælle mig, hvad det er for en anskuelse, som du og dine venner har." Mon ikke den rette kirkelige anskuelse skulde ligge et steds mellem Grundtvigs og skrifttheologernes. Dog, *det* vil han hævde: aldrig vil han vide af den Grundtvig-ske betragtning af trosordet som et umiddelbart Gudsord og kirkens absolute grund, salighedsvilkår, betingelse, eller hvad man vil kalde det. Han tror, han godt som „Lille theologicum“ kunde være Grundtvig-ianer af åndsretning, men blot ikke af theologi. Han vil i hvert fald bede sig fri for sligt galskab „som præstefrihed i et kirkesamfund, altså præsternes lærefrihed“. Han vil gerne stå „moderat-formidlende“; ti der kan læres meget af Grundtvig; man tænke blot på glæden over selve frelsen og på den nyfødte salmetone, hvormed der synges med fryd for Herrens åsyn.

For øvrigt vil vennen i København nok gerne gøre ham en lille smule mere Grundtvig-iansk, kan han forstå; han byder ham til den ende føde, læsning i overflod. Lange ved godt, at det er fordi, han vil hans sande vel, og han skal da også have tak; men alligevel: mon det altsammen hjælper, mon han overhovedet kan få tid til at læse alt det anbefalede. Her oppe er der også folk, der vil proppe ham — til examen — og dem må han nok foreløbig lytte til og rette sig efter. Imidlertid vænt kun, dine vink, så velmente og så gode de er, skal nok senere blive udnyttede, og indtil da vil han gerne følge med i, hvad vennen er optaget af, dog nu **vil han prøve til førstkommende sommer** at tage sin embedseksamen. Hvad siger Trier til det; vil han ikke gøre det samme.

39.

I s j æ l e n ø d.

I et nyt og langt, et meget fortroligt og åbenhjærtigt brev, begyndt den 24. juni, klager Trier sin sjælenød for vennen. Han hjemsesøges som aldrig før af både fristelser og anfægtelser. Han begynder at forstå ordene om „øjenslyst, kødslyst og livets hoffærdighed“. Han må leve i en bestandig kamp, med kampens både sejre og nederlag.

Ligesom legemet kan angribes på en gang af to sygdomme, sådan lider hans sjæl under de to sjælesygdomme: fristelsen og anfægtelsen. Hvor trænger han dog til én, han rigtig kunde betro sig til, én, der rigtig kunde hjælpe ham i forhold til Israels store læge. Han ved jo godt, hvor alvorlig Herren tager på den sag, når han f. ex. siger: „Hvis dit øje frister dig, da riv det ud“. Under alt dette kan han kun sige til sig selv de kendte salmevers: „Bi og ti i bøn og tro, det skal give sjælen ro“. Undertiden synes han, at han godt ved, hvad den store læge anordner til hans helbredelse; men så kommer selvklogskaben og bilder ham ind, at han slet ikke er syg, at han ikke behøver at bruge hans lægemidler. Ja, det er netop dette hovmod, som plager ham. Undertiden kan han synes helbredet, men atter får han slemme tilbagefald. „Min ven bed for mig!“

I brevet forklarer han nærmere, hvordan han i den senere tid har — i sit studium — været i lag med de „trinitariske“ stridigheder (om treenigheden) og om forholdet mellem Kristi guddommelige og menneskelige natur.

Og under alt dette stormede det ind på ham med tvivls- spørgsmål og anfægtelser. Det var, som han ikke kunde få ro til at „favne troen og i den søge hvile og styrke“. Anfægtelsen angriber selve troens grundvold, og sker dette, da falder vort hus; og vi knuses under dets fald. Han trøster sig med Luthers ord om, at anfægtelserne er nødvendige, for at den kristne ikke skal falde hen i falsk sikkerhed. Derfor vil han heller ikke klage, men blive ved at bede Gud hjælpe ham, lære ham at gøre troens grund så fast og stærk, at han indenfor den fæstning kan finde sikker beskyttelse mod den store fjende.

Og atter beder han indtrængende om vennens forbøn.

Den 27. juni 1859.

„I går var jeg i kirke i Frelserens kirke og hørte P. Fenger prædike. Åh, hvilken prædiken! Så enfoldig, så simpel i hele sit anlæg! Og dog så rig og så fyldig, så rolig og stille holdt, men alligevel så varm, så kraftig og så overbevisende!... Men sådan er jo Fengers prædikener i almin-

delighed. Jeg ved ingen prædikant som han. Menneskelig set er han måske mindre begavet end så mange andre præster; men theologisk dannelse har han, og det i højeste grad... Man mærker, at alt, hvad han siger, udspringer af hans egen erfaring. Derfor står al hans tale i forhold til livet. Han er så alvorlig og dog så barneglad... hvor kan vi takke Gud nok for sådanne lærere. „Af deres frugter

skal I kende dem,“ siger Kristus. Og mon der ikke hermed menes de frugter, som deres tale virker i hjertet på tilhørerne. Og netop her er det, jeg sætter Fenger så højt.“

Trier gengiver nu prædikenen og ender med de ord: „Slutningen af hans prædiken kom med en vægt, som ikke kan gengives. Man må høre Fenger sige sligt for at vide, hvor han kan vække, oplive, varme og styrke. Ja, han er en ægte helliggørelses-prædikant.“

P. A. Fenger,
præst på Kristianshavn.

„3. søndag efter Trinitatis.

Siden sidste gang, jeg skrev, har jeg oplevet i mit indre så grumme meget. Gud være takket, jeg har mærket hans hjælpende hånd. Mit skriftemål til dig i mit forrige brev har lettet mig.

„Da jeg den søndag, jeg havde hørt Fenger, kom hjem, traf jeg Schrøder; han fulgte med mig ud i haven, og vi kom her i samtale; men da kunde jeg ikke mer. Det brød sammen for mig, og alt det, jeg i så lang tid havde ønsket, blev opfyldt for mig: jeg fik mod til at aflægge et fuldstændigt skriftemål for ham, ganske anderledes omstændeligt end det, jeg skriftligt havde kunnet aflægge for dig... Schrøder sagde ikke meget, han lod mig tale mig ud. Det var, mente han, altsammen sket for at ydmyge mig. Da

vi skiltes, sagde han: „Min ven! Den ånd, som træder frem for os med de udsigelige sukke, han være med dig!“

„Og det *har* ånden været. Det er næsten, som om jeg gennem disse anfægtelser først rigtig er kommen til troen. Og fristelserne har mistet deres bråd. Jeg ved vel, at de vil møde frem igen; men om kampen blot ender med sejr, da kan vi også være glade og frimodige under den. Gud være takket, han er os mere nådig, end vi selv véd.

Ludvig Schrøder, senere forstander for folkehøjskolen i Askov.

„I dag har jeg været til Herrens bord... Jeg gik senere på dagen ind i Søndermarken, hvor jeg længe sad alene og læste i „Thomas a Kempis om nadveren, og i Fengers salmebog læste jeg salmerne om skriftemål og altergang.“...

Lange har, som nævnt, i sit brev lejlighedsvis spurgt: hvad der egentlig er kirkens grundvold. — Herpå svarer Trier, at det må være den „troende bekendelse“, og det må igen være *den*, der lyder i vor dåbsbekendelse. Hvad Grundtvig angår, da siger han aldrig, at „dåbs-symbolet“ eller „trosartiklerne“ er kirkens grund. Han siger, at kirkens grundvold, det er trosordet som et *levende ord* (d. e. den troendes bekendelse). Men det vil Trier opsætte med at skrive nærmere om til en anden gang.

Han har, fortæller han, i det forløbne år gået meget igennem; men når han ser tilbage, bliver der dog meget at takke for. „Der er nu mit hjem med den inderlig kærlige mor, med hvem jeg har levet mere i dette år end i de tidligere; og der er mine to små stuer på kvisten, der er træerne, der hælder sig næsten ind til mig gennem de to åbne vinduer; og gennem de to andre har jeg så dejlig en udsigt over alléen og Kallebod strand; og der er mine venners jævnlige besøg heroppe. Ja, i de stuer vil du ofte

kunne se os i spøg, leende og morende os; men du kunde endda oftere fundet os i dybeste alvor, drøftende med hverandre hjærtets anliggender."

40.

Henrik Scharling og andre af vennerne.

"Nu er Scharling allerede bleven kandidat. Han fik egregie (udmærkelse) til sin examen. Jeres norske professor Caspari var her netop i de dage, og han hørte på, at Scharling blev examineret. Du kan tro, han svarede udmærket, ja i højeste grad elegant. Der var stor glæde derover så vel i hans egen familie som i vor lille vennekreds. Da han var færdig, tog hans familie og hele vennekredsen ud til Søndermarken, og dér drak vi hans skål i champagne. Der blev også holdt mange taler; ja alle herrerne talte på én nær. Nu er han taget ud på fodtur med sin broder; men samme dag, som den glimrende censur faldt over hans skriftlige arbejder, fik hans ældste broder også eregie; men det var for hans dimisprædiken; og hans yngste broder fik tre ug til filosofisk examen.

"Om mine andre venner kan nævnes, at „Tusindfryd“ i år har fået læst en svær mængde. Han er meget flittig og dygtig.

"Båggø og jeg har læst sammen, meget har vi ikke overkommet; men vi har læst det godt.

"I den senere tid har jeg udarbejdet og indgivet til „Lille theologicum“ en behandling af 7. kap. af 1. Kor.-brev. Det skal nu frem til discussion efter ferien.

"Jeg er helt holdt op med al utålmodig læsning. Det kommer ikke an på, om jeg bliver kandidat et år eller to før. Alle kan jo heller ikke læse ens, nogle langsomt, andre hurtigt. Jeg skal være glad over, at min stilling er sådan, at jeg kan være lang tid student og kan studere efter min natur. Denne lykkelige tilskikkelse vil jeg bruge, og den vil jeg skønne på. Jeg vil læse langsomt og omhygge-

ligt — ikke for examens skyld ødelægge mig det arbejde, der er mig det kæreste af alle. Men jeg vil heller ikke glemme at være flittig, jeg må ikke drive eller smøle tiden bort med overflødig udenomsarbejde.

„Du vil efter dette forstå, at der slet ikke kan være tale om, at jeg kan blive kandidat om et år, det sker først om to. Om to år vil jeg nok kunde være færdig...“

Trier foreslår da, at næste sommer, når Lange bliver kandidat, skal han komme herved til Danmark, og når de to år er gået, og Trier ligeledes har sin examen overstået, da er det hans tur at feriere, og da må Lange atter vente ham til Norge, og han udmaler med bred pensel gensynsglæden, når han atter skal mødes med Lange og hans elskelige familie.

Tænk, atter at være i dit hjem og spadsere langs Mesnaelven! „Hils Mesna fra mig og sig, at jeg ofte hører den synge for mig!“ Fra „Lille theologicum“ skal han hilse; flere af Langes breve har han læst stykker af højt for vennerne. Ja, den vennekreds er Triers største glæde, hvor har de levet sig sammen. Ofte har han fornummet sandheden i det dejlige ord af Herren, at: hvor to eller tre er forsamlede i hans navn, dér er han selv til stede midt iblandt dem. Den venneskare har den største betydning for hver enkelts kristelige udvikling.

Med sine kunstvenner har han derimod ikke levet slet så meget sammen i år. Både Emil Hartmann og Aug. Winding har i år været meget optaget af at komponere en stor ballet. Musiken var ypperlig og gjorde stor lykke.

Schierbeck arbejder i denne tid på en storslået figur. Det er en Kristoforus. Han betragter det lige frem som et kristeligt arbejde. Opgaven, mener Trier, er forbavsende godt løst. Og hvor er Schierbeck dog et prægtigt menneske. For noget siden kom Trier hen til ham kl. 1 eftermiddag; de samtalede til kl. 12 aften. „Du kan tro,“ skriver han, „det var en god samtale.“

Hvad „mine fattige“ angår, da volder snedkerfamilien ham stadig store bryderier; men han har da nu den tro, at Gud står ham bi.

Han slutter sit lange dagbogsbrev med den bemærkning, at nu skal han på fodtur og ferierejse.

41.

Examen og ferierejser.

Ja vist var feriefarterne så vel som det herlige studentertiliv blandt de ungdommelig glade, åndfulde kammerater altsammen vidunderligt, især for en ildfuld natur som Ernst Triers; men hvor længe kan det fortsættes på den måde; flere af hans bedste unge venner begynder så småt at forberede sig til den afsluttende kandidatexamen, den som Trier slet ikke synes at ændse, mens han stormer videre i sit ridt som en ny Hadding hos Odin på Sleipner, højt over examen og „muldets grænsepæle“. Enkelte af hans ældre kendinge begynder da også at ytre nogen betænkelighed ved dette åndelige fribytterliv. Således skriver f. ex. „far Glahn“ fra Sommersted: „Kære Ernst!..... Du fører jo, hvad man åndelig talt kunde kalde et slaraffenleben, du lever et ungdomsliv, som du vil kunne glæde dig over hele dit liv. Det er ypperligt! Og du har ret, du vilde en gang føle dig fattig ved egen skyld, om du ikke levede og åndede ud i dette fri, ægte studentertiliv. Men der er en prosa, der hedder „theologisk attestats“, som jeg meget nødig vilde skulde trykke dit friske, frejdige liv mere ned, end det kan tåle; men dertil hører også, at den ikke må trykke *for længe*.

„Og når jeg nu hører, hvor mange aftener og hvor mange af dagens timer du ganske regelmæssig er optaget i retning af „beåndelse“, så bliver jeg bange for, at al denne åndelighed kunde optage lidt for meget af den tid, der også skal bruges til det positive stofs erhvervelse. — Ak, ak, gamle skolemester, som jeg er, hvordan i al verden, jeg begynder, så ender jeg dog med at falde ind i den gamle skolemestertone. Ja det kunde jo næsten se ud, som om jeg misundte dig. Og jeg kan da også godt sige til mig selv, at var der i fordums dage bleven budt mig *det*, der nu bydes dig, sådanne underholdninger, så lukkede også jeg

med god samvittighed både bøger og protokoller. Men nu, nu har jeg let ved at formane, da jeg slet ikke nu står for den fristelse... Men for gammelt venskabs skyld: Tag alligevel for en tid sejlene lidt ind! Udvalg mellem alt det meget gode, du har både af informationer og af videnskabelige og venskabelige selskaber de allerbedste, så du dog kan blive så *ung* kandidat, at du endnu fuldkommen er student!.....

„Dersom jeg endnu så langt fra min egen examenstid, må give dig et råd, da er det dette: Lær exegese (fortolkning) og kirkehistorie for alvor til enhver tid, og tag så de andre fag efterhånden uden bekymring, selv om du også lidt sent bliver færdig med dem. Og endnu dette: læs kirkehistorien efter gode bøger og ikke efter andres kollegiehefter...“

Nå foreløbig tog Trier sig ikke deslige henstillinger og påmindelser synderlig nær; ferien var begyndt, og den måtte udnyttes. En ny fodtur blev planlagt, og rejsekammeraten skulde her for første afsnit være kunstnervennen Aug. Winding, som opholdt sig i Roskilde; han bode dér på et lille værelse i Olsgade.

Deres første besøg gjaldt lithografen Dirckinck-Holmfeldt i hans faders „store palads“ ved Maglekilde. Her spiste de en elegant frokost og drak af det dejlige vand, som havde gjort stedet så berømt. I Sorø besøgte de forskellige kendinge og tilbragte aftenen hos Ingemanns. I et brev til Fritz Trier skildrer Winding, hvor betaget han var ved således pludselig ved Triers hjælp at finde sig selv i den store digters hjem; og hvor forbavset var han ikke ved at se den frimodighed og ugenerthed, hvormed Trier omgikkes den elskelige gamle digter og hans hustru.

Herfra brød de op for at drage de tre-fire mil nordpå til Skamstrup, hvor Triers svoger Borup 1857 var bleven sognepræst, og hvor Triers mor var på besøg.

Winding undrede sig over Triers naturglæde, han gik bogstavelig jublende og syngende over al den herlighed, naturen frembød. De kom igennem en landsby, hvor en flok børn stod samlede; da Trier gik forbi dem, svang han

sin studenterhue og råbte hurra af fulde bryst. Børnene var nær ved at tabe næse og mund af forbavselse. Under stadigt jubeludbrud fra Trier nåde de endelig hen ad aften Skamstrup præstegård.

Senere på aftenen kom de ud i haven, det var strålende fuldmåneskin, de stod stille foran en åbning i hegnet. Foran dem og under dem lå det vidunderlig dejlige aftenlandskab. Winding henvendte et par ord desangående til venen; men han fik intet svar; og han så da, at Trier stod som fuldstændig hensunken i bøn eller tak for al den skønhed og herlighed, der her lå udbredt for hans blik.

Fra Skamstrup gjorde de to studenter herlige dagture ud omkring i egnen; bl. and. til Skarritsø og de fem „kongens (vand-) møller“. Også en tur til herregården Fryden-dal (nu Torbenfeld) prises i høje toner. Alle sammen egne, hvor Trier senere skulde komme til at færdes så hjemmevant.

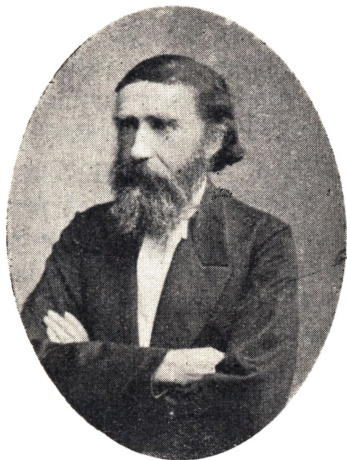
Men mest fryder han sig næsten over stilheden herude på landet, ja, denne velsignede stilhed, hvor nyder han den i fulde drag, langt borte fra alt „Københavnervrøvlet“.

Med opholdet i Skamstrup „smukke“ præstegård endte Winding sin tur; men Trier fortsætter nu over det „sorte, blikstille Kattegat“ i det dejligste solskinsvejr. I Jylland skulde Bågø være hans ledsager.

I et brev til hjemmet leverer Trier et nyt bevis på sin mangel på ævne til at „passe tiden“. Han fortæller: „På gæstgivergården i Horsens erfarede jeg, at jeg kunde komme med en returvogn til Skanderborg; og jeg tænkte mig da straks, at jeg endnu samme dags aften måske kunde nå ud til Svejstrup præstegård. Men i stedet for nu at gøre ordentlig aftale med kusken og dér på stedet afvænte vognens afgang, gik jeg i vandet efter at have bedt kusken at afhente mig hos Scharlings.*) Jeg tænkte, at jeg nok skulde gøre min vandgang færdig i en fart. Men ved badehuset traf jeg en ældre bekendt, som straks gav sig til at fortælle op om alle i mit hjem i gamle dage, og skønt jeg sagde

*) Henrik Scharlings ældre broder.

ham farvel den ene gang efter den anden, blev han dog så ufortrøden ved, at jeg kom for sent hen til Scharlings. Kusken havde været der og mældt afgang. Imidlertid slukede jeg min sorg i en samtale med Louise Scharling og med maleren Læssø. Sidstnævnte var en meget interessant mand. Han lovede at gå med hen til gæstgivergården for at få mig vel af sted. Og ganske rigtig! vi traf en anden returvogn, som også skulde til Skanderborg. Den skulde køre om en time. Læssø bad mig nu gå med ham hjem i væntetiden, hvad jeg da også gjorde. Det var en meget aparte mand, jeg var kommen ind til; i 14 år havde han levet i Rom, så giftede han sig med en komtesse Friis (datter fra Frisensborg), hvis fader nu lever på herregården Boller ved Horsens.

Maleren Læssø.

Fru Læssø.

De nygifte bosatte sig da i denne by, og hvor bor de dejligt: en poetisk duft er udbredt over deres hjem, som jeg hidtil kun har truffet det hos Ingemanns; gammeldags møbler, mange malerier, mange små hyggelige kroge, store vinduer o. s. v. Manden selv var så elskværdig, at jeg ikke kunde nægte mig selv den glæde at drikke té hos ham, og der gik mer end en time.

„Da jeg atter kom tilbage til gæstgivergården, havde der været en mand og fået min plads. Der stod jeg, jeg skældte og smældte; men kusken

hørte på det altsammen med den største jyske flegma. Først da jeg erklærede, at jeg vilde nøjes med at ligge bag i vognen, smeltede hjertet. En kurvestol, som også skulde med, blev sat op bag agestolen i vognen. I den satte jeg mig da og kørte således siddende i den fine lænestol på den store holstervogn ud gennem byen til folks store moro."

Kl. 1 om natten nåde køretøjet til Skanderborg, og her-til kom Båggø næste morgen kl. 8 for at hente ham ud til Svejstrup præstegård. Dens beliggenhed forekommer Trier „dejlig“, lige ved Mossø, rundt om: høje brinker, dybe dale og prægtige skovgrode skrænter.

Næsten hele Båggøs familie var her som ferie-gæster, og til dem sluttede sig nu Trier. De gjorde herlige udflugter f. ex. til Himmelbjærget og så atter fra dets top som for to år siden „solen gå ned bag rosenskyernes volde“. De var en anden dag i Hammel præstegård; med komponisten Jørgen Malling vandrede de omkring i de store Friisenborg skove. De var i „det dejlige Venge“, noget af den største naturskønhed, Trier endnu havde set.

Endelig efter en uges ophold tog Trier og Båggø randslerne på nakken og staven i hånd og gik tilbage til Horsens for derfra at tage med deligence til Kolding. Rejsens foreløb-ige mål var Skamlingsbanken.

Her slutter brevet til hans hjem; men tre dage senere fortæller han Alb. Lange videre om turen: På Isted-slagets årsdag, d. 25. juli, havde vennerne sat hverandre stævne på Sønderjyllands højeste top, Skamlingsbanken. Man tænkte vist på noget lignende som to år før på Himmelbjærget. Blandt de tilstedeværende af „Lille theologicum“ nævnes foruden Trier og rejsefællen Båggø desuden L. Schrøder, L. Wagner og R. Hertel, men der var sikkert fler. Trier var dog ikke meget oplagt til at feste. De tunge tanker havde atter gæstet ham, og han følte sig så trist til mode og splittet i sit sind. Og da han således ikke var oplagt til lystighed af nogen art, havde han fast besluttet straks om aftenen at forlade selskabet og tage ud til hans morbror Jakob i Aller præstegård. Men det blev der nu ingenting af.

Sagen var, at Haderslev borgere havde fået nys om, hvad studenterne påtænkte, og de havde da i al hemmelighed og hast dannet en komité til at modtage festdeltagere. Så snart de to fodgængere kom frem til banken, så de en stor skare af borgere, bønder og studenter samlede i et stort telt. „Jeg blev“, fortæller Trier, „modtaget med studenterviser og derpå overgivet til en svær, tyk mand, møller Schrøeter. Ham skulde jeg bo hos i Haderslev. Om middagen var vi gæst hos en rig bonde, og om aftenen drog vi alle til Haderslev. Næste aften vilde komitéen gøre bal for os.

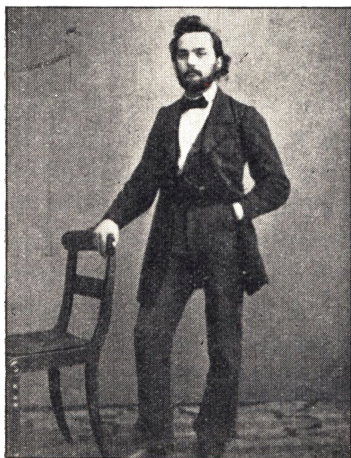
„Da det nu ikke kunde være anderledes, kastede jeg mig med hele min ungdoms sind ud i lystigheden; jeg har sunget og talt mig træt, har været nær ved at sprænge mine lunger af latter og lige så nær ved at danse benene af mig.

„Min vært er en fortræffelig, munter mand, der har gjort alt for at gøre os opholdet her så behageligt som muligt. Jeg har gjort bekendtskab med hans to unge døtre og desuden en yndig, ung pige, en frk. Boisen, datter af „Budstikke-Boisen“. Med dem har jeg spadseret, passieret, sejlet og moret mig ganske fortræffeligt. Jeg tror, denne munterhed har gjort mig godt; jeg er ligesom bleven vækket op af mine drømmerier. Jeg har følt mig yngre end ellers i lang tid, og når jeg nu i dag drager herfra ud til Glahn i Sommersted, da er det med et meget lettere sind end det, hvormed jeg drog til Skamlingsbanken. Åh, hvor jeg nu glæder mig til at være hos min kære pastor Glahn, ja, hvor jeg glæder mig.

„Nu lidt andet: Jeg har her i Haderslev lært en udmærket fyr at kende, en ung student, dimitteret i år. Han er søn af Budstikke-Boisen.*) Han står netop i begreb med at rejse til Norge, og da han skal rejse over Lillehammer, bilder jeg mig ind, at det kan more dig at se sådan en rigtig frisk, dansk, ung student... Jeg har bedt ham gøre

*) Frede Boisen, den senere politiker og højskoleforstander på Rødkilde, født i Skørpinge d. 22. aug. 1841, således 4 år yngre end Trier, student fra Haderslev 1859.

dig et besøg... Han har nok mange bekendte i Norge; han bad mig ikke om anbefaling til dig; men jeg sender dig ham på halsen, blot fordi jeg tror, at du vil synes lige så godt om ham, som jeg gør det. Det skal nok mere dig at tale med sådan en frisk og frejdig, ung dansk student. Han bliver vist kun en aften i Lillehammer, men vis ham endelig Mesna!..... Ja, gid du må få glæde af at tale lidt med ham og synes godt om ham! Det er mig en skøn tanke,

Frede Boisen, senere politiker.

at jeg kan skaffe dig glæde ved at henvise ham til dig...*)

„Jeg tror, det har været mig til fremgang i disse dage, ganske at glemme mig selv. Gud give det! Han hjælpe os for Kristi skyld fremad, ja fremad! Min kære ven, lev vel og Gud være med dig! Båggø hilser.

E. S.: Vi blev i Haderslev modtaget med formelig begejstring af borgerne. Bed student Boisen fortælle dig derom.“

Således indlededes det bekendtskab med Frede Boisen, der også senere fik venskabsrets karakter.

42.

Den kirkelige anskuelse.

I Haderslev skiltes Trier fra Båggø, i det han nu tog hen til sin „kære, inderlig kære“ pastor Glahn i Sommersted. Også her oplevede han en „dejlig, fredelig tid, der er en sådan hvile i at være i hans selskab, jeg støtter mig så trygt til ham“.

*) I et senere brev svarer Lange herpå: »For Boisen takker jeg dig meget. Det var en sand fornøjelse at træffe et sådant menneske.«.....

Men forøvrigt var opholdet bevæget nok, de to mænd kom nemlig som aldrig før til at drøfte „den kirkelige anskuelse“, som Glahn for længst havde sluttet sig til, men som Trier fremdeles stod nølende og tvivlende overfor. Trier begyndte med den påstand, at troen ikke således behøvede at være bunden til „juridisk“ bestemte ord „(trosordet)“. Glahn svarede, at det var en uklar udtalelse; naturligvis kunde mennesker godt have denne tro uden at have oplysningen om, at *„troens indhold netop var givet i disse ord, men alligevel, dette er jo en kristelig kendsgerning.*

Nu gled samtalen over på Grundtvig, og her fremsatte Trier den mening, at Grundtvig og Grundtvig det var ikke alene to, men tre ting, og man kunde godt være enig med den ene Grundtvig uden at være enig med den anden eller tredje. Grundtvigs anskuelse om dåbspagten fremkom som en frugt af striden mod rationalisterne; hans anskuelse om det

Sognepræst Egede Glahn.

„menneskelige“ opkom i striden mod pietisterne, og hans syn på frihed i kirken fremgik som modsætning til aristokratiet og enevælden; og de tre standpunkter kan godt holdes ude fra hverandre og hver for sig gives tilslutning eller ydes modstand.

Men denne mulighed for en delvis tilslutning og samtidig delvis modstand mod Grundtvig vilde Glahn ikke vide noget af. De tre sider hos Grundtvig stod i alt for nøje livsforbindelse med hverandre, så det vilde kun åbenbare en mangel på følgestrængthed her at bryde af under vejs.

Så samlede ordskiftet sig om, hvorvidt „Trosordet“ var et ord af Herrens egen mund. Det — vilde Trier hævde — var ham ligegyldigt. Han selv havde modtaget det af me-

nigheden ved sin indtrædelse i den, som han havde modtaget „Fader vor“ og fredshilsenen. Det er ham uvedkommende, om alle har været døbt på det ord, det er ham nok, at den menighed, på hvem han tror og stoler, har givet ham det til styrkelse under kampen.

Men atter her faldt Glahn ind med sit: „Det er inkonsekvent“; et menneske kan ikke på en gang fortrøste sig til, at han i det ord har alt, hvad der hører med til frelsen, og så samtidig sige, at andre til andre tider har været døbt på noget mindre eller måske noget helt andet. Tror man, at dette ord er *troens indhold*, så må man også tro, at *det har der været døbt på så længe, der har været kristendom til*. Altså må det være et ord af Herrens egen mund.“

Trier vilde dog endnu vove at hævde, at trosordet uden skriften var ikke og kunde ikke være noget selvstændigt. Ja, det er igen uklart, mente Glahn. Vi har fået bægge dele som gaver, det gælder da kun om at bruge hver af dem efter sin bestemmelse.

Samtalen og forhandlingerne mellem de to mænd om disse ting strakte sig næsten uafbrudt over to samfulde dage. Trier følte det, som om jorden gyngede under ham, som om det, han hidtil havde bygget på, vaklede; hans begrundelser smuldrede bort mellem fingrene på ham under Glahns stærke udtalelser. Da han rejste derfra, var han nedtrykt og urolig; alting hylledes ind som i tåge; han vidste hverken ud eller ind.

Fra Sommersted tog Trier til morbroderen i Aller og til Hertel i Moldrup. Hjemvejen lagde han over Skamstrup, hvor hans mor fremdeles hvilede ud.

Ved hjemkomsten til København befandt han sig fremdeles ilde; han kunde ikke få ro i sit sind. Samtalen med Glahn havde rørt så stærkt op derinde. Syndsbevidstheden trådte stærkere frem. „Mine synder“, skriver han til Lange, „trykker mig så hårdt, så hårdt“. Han kan ikke frigøre sig for dem. „Jeg føler mig gammel, min ungdom er som dragen bort; jeg er så dvask.“ Han er fortvivlet over sig selv, det er ham, som om ånden er borte; men er dette tilfældet, da svinder også livet, det evige, og da bliver vi

kun som dødninger. Han kan ikke læse og i grunden ikke tage sig sammen til nogen ting.

Men nu stod det nordiske kirkemøde for døren. Det skulde i år afholdes i Lund, de tre dage, 31. aug.—2. sept. (1859).

Mange af „Lille theologicum“s medlemmer havde bestemt sig til at tage med; deriblandt Chr. Bålgø, O. Jakobsen, Paludan-Müller, L. Wagner, L. Schrøder og måske fler.

I den sindstilstand, Trier var, havde han i grunden kun liden lyst til at drage med, og dertil kom, at det var hans familie imod. Hans mor skrev til ham fra Skamstrup og foreholdt ham det urigtige i nu lige, efterat han atter havde begyndt sit arbejde på ny at afbryde dette og igen slå sig løs. Hvad nytte skal det dog være til.

Dog, kammeraterne trak, han gav omsider efter og besluttede sig til at følges med de andre.

43.

Det skandinaviske kirkemøde i Lund 1859.

Onsdag morgen tog de af sted i det dejligste vejr. Tiden undervejs gik med hilsener og glade sange. I Malmø af- lagdes et besøg i den skønne kirke, hvorefter rejsen gik videre til Lund. Beboerne derovre i den gamle erkebispe- stad syntes ikke at have megen forståelse af det „skandinaviske kirkemøde“s betydning; værterne var kølige og interes- seløse overfor mødet. Schrøder blev indkvarteret hos en „traktør“, der var fuldstændig uden for det hele. Trier kom til „handlare Bjørk, Lille torg nr. 282“. Manden var netop gået fallit, og de så ham så godt som slet ikke. Sam- men med Trier bode de danske præster Holten og Sonne, et par sjælden elskværdige og muntre mænd og desuden de to „prægtige mennesker“ kandidaterne Kragh og Poul- sen; dem kendte Trier i forvejen. Han synes, at han har været overmåde heldig med hensyn til selskabet. De kunde indrette sig, som de vilde i den tomme, men elegant møblér- ede lejlighed. Trier fik da også snart opsøgt andre af „ven-

nerne“, for at de her alle kunde benytte sig af den herlige frihed og uafhængighed.

Der var således ikke megen mulighed for de danske gæster at blive kendt med et svensk hjemms beboere; men desto mere lejlighed var der til at leve sammen med dem, man bode sammen med. Og det gjorde Trier, mens Schrøder og flere søgte til. Trier havde fortalt ham om det ypperlige selskab, han var dumpet sammen med, og Schrøder skriver*), at han „erfarede på ny, at Trier i usædvanlig grad besad den ævne, som vel ikke er ualmindelig hos unge mennesker, men dog især findes hos sådanne, som har levet under milde og gode forhold i deres opvækst, at kunne se dem, de møder, i det bedste lys — en ævne, der bl. a. medfører, at vedkommende, som bliver genstand for en uvæntet beundring, også uvilkårlig kommer til at vise sig så elskværdige, som de er i stand til.“

Straks efter ankomsten samledes deltagerne i den ærværdige domkirke og hørte en „mægtig prædiken af den kæmpestore og myndige lundensiske biskop Thomander“. Denne mærkelige mand var sjælen i kirkemødet, og ingen gjorde så meget som han, for at gæsterne skulde finde sig vel til pas i den gamle stiftsstad. Det var da også en storstilet gæstfrihed, han udfoldede i den stolte embedsbolig, „Lundegården“, hvor især bibliothekssalen måtte vække beundring.“

Om eftermiddagen var der foredrag; men allerede den første mødeaften var alle indbudt som gæster hos bispem, „der bor som en prins“. Det var en vældig skare af gæster. Midt i salen stod den svære biskop og rakte hånd til hver og én af gæsterne; til alle havde han et venligt smil og et muntert ord. Her befandt man sig vel.

Blædels foredrag næste formiddag, mener Trier, gjorde stærkt indtryk på tilhørerne. Middag gav „akademiske foreningen“; men der kedede man sig.

Om eftermiddagen foredrag af den danske professor N. L. Høyen om domkirkens bygning og Hammerich om

*) »Ernst Trier«, side 14.

dens minder. Aftenen tilbragtes atter hos Thomander. Det var for Trier en herlig aften med ny bekendtskaber.

Næste dag atter foredrag og middag i akadem. fören. Om eftermiddagen prædikede P. Fenger i kirken. Så spadserede Trier en tur med en lundensisk student; deltog et kvarterstid i et studentsold, gik hjem i sin lejlighed, hvor adskillige præster og studenter havde samlet sig, men kl. 9½ drog alle atter til Lundegården. Her blev de ført ud i haven og sang dér „Dejlig er jorden“. Så holdt C. J. Brandt en tale, og den blev herligt besvaret af biskoppen. Så blev der til afsked sunget „Så vil vi nu sige hverandre farvel“.

I et brev til Lange lader Trier den ytring falde, at selve møderne var der egentlig ikke så meget ved; men „det var samlivet du, åh, hvilket samliv! Ikke med Lundenserne, dem så vi ikke meget til, men det var mellem os selv indbyrdes og så to norske studenter, der også var kommen med.“

Disse to norske studenter var Olaus Arvesen og Hermann Anker. Svenskerne sagde om den ene af dem (Anker?), at det var et af de vakreste mennesker, man overhovedet kunde se.

Trier mindes godt, at Lange har fortalt ham om et stærkt sammenstød mellem ham og Arvesen udfra den omstændighed, at Arvesen var Grundtvig-ianer, og „du jo en meget ivrig anti-G.... Jeg kan godt se, I har røget sammen... I har nok brugt stærke udtryk om hinanden... er vist næsten blevet fjendtlig stemt gensidig“. Da Trier kom til at nævne Lange til Arvesen, rynkede denne brynene og lod et par hårde ord falde, Trier tyssede på ham og sagde, at Arvesen talte her om en af Triers bedste venner. Da tav han, og næste dag ytrede han, at han fortrød de stærke ord. „Godt,“ sagde Trier, „og tak, ti de udtryk, de ramte også mig... Den sidste aften var jeg igen sammen med ham, og jeg havde holdt to taler om Norge og Nordmænd, og jeg sagde tak til Arvesen og Anker for disse dage... Jeg tog Arvesen med hen i en vinduesfordybning med udsigt til den dejlige, store, stjerneklare himmel, der hvælvende sig over

os. Og der fortalte jeg ham om dig og om vort venskab." Men nu havde Trier også lært at kende en ven i Arvesen,

Nordmanden Olaus Arvesen.

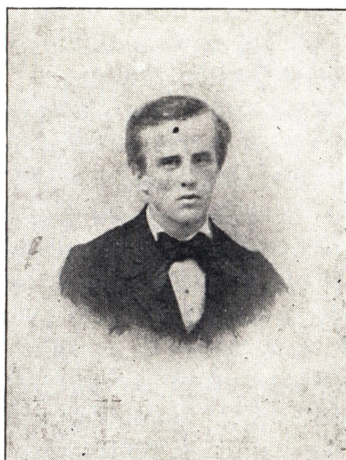
og derfor måtte denne og Lange også blive venner. „Giv mig din hånd på, at du vil tilgive Lange, hvad han kan have forbrudt sig mod dig“. „Det vil jeg“, sagde han, og så gav han mig et ærligt, norsk håndslag. Jeg blev så glad herover, at jeg greb mit glas og for tredje gang talte jeg om Norge og Nordmænd, denne gang især Arvesen og Anker... Jeg sagde, at det var mit håb en gang at føre dem sammen med dig, så når jeg atter kom på besøg i Norge, da skulde jeg glad

kunne sidde midt imellem jer. Arvesen smilede så mildt og nikkede til mig.“

Det er, som man vil se, Triers levende ønske at føre de to mænd ved sit venskabs levende magt sammen i en lignende følelse. Og nu skriver han da dette brev til Lange for bl. a. at minde ham om ordene: „Lade ikke solen gå ned over eders vrede“. Har også du noget at tilgive den stærke Arvesen, da gør det for Vorherres skyld.“

Hvorfor er det nu Trier af så stor betydning at få disse to mænd ført sammen i venskab. Ja, det skildrer han der-

efter i brevet. Arvesen har givet ham et stød, har rykket i ham, og det har bevirket, at han er kommet ud af sin døs,

Nordmanden Hermann Anker.

sin dvale og dødningetilstand; nu er der åbne vande for ham.

„Kan du huske, kære Lange, hvad du i fjor sagde, at undertiden kunde der komme som en angst over dig for, at du skulde gå hen og ende som Grundtvig-ianer; og jeg svarede, at lige så gik det mig. Jeg var angst, fordi Grundtvig oftest skildredes for mig som en farlig mand, og fordi jeg aldrig rigtig forstod hans venners tale om det „troens ord“. Jeg forstod ikke meningen eller hvad nytte denne opfattelse deraf skulde være til. Dertil kom, at jeg altid læste Grundtvigs modstanderes skrifter men aldrig hans egne. Jeg har altså aldrig forstået ham. Jeg vilde også helst stå på mine egne ben, hjælpe mig selv i stedet for at tage hjælpen hos ham. Ja, der ser du, forfængelighed, hovmod!

„Nu begynder jeg at forstå, at det, Grundtvig er kommen med, er ikke noget videnskabelig bevist, men det er oplysning for livet, og for at bruge det, må man selv have levet med i livet. Dette forstår folk ikke, og derfor misforstår og udskælder de ham, som jeg selv både har misforstået og udskældt ham som den bedste. Men nu er det anderledes. Det er kommen langsomt. Jeg fik først øjet op for hans stærke ord om, at mennesket er skabt i Guds billede, hans tale om det „menneskelige“ i modsætning til pietismen. Dernæst fik jeg øjet op for hans betragtning af dåben som det eneste sted, der kan være tale om genfødsel, så denne ikke fremgaar blot af troen eller opvækkelsen, men kun ved dåben.

„Men Glahn har fuldstændig ret, de forskellige spørgsmål er i Grundtvig forenet til et hele, og får man først fat på det ene, så følger de andre efter. Jeg nåede således frem til „troen“. Det var derom jeg forhandlede med Glahn uden endnu rigtig at nå frem til endelig klarhed. Ved afskeden skrev Glahn på et stykke papir til mig følgende: „Kirkelig“ kaldes vor anskuelse, fordi vi bygger den ikke på noget andet end på kirkens (d. e. den levende menigheds) vidnesbyrd eller overlevering. Kirken vidner levende for mig i dåben, hvor den først møder mig. Men de, som bygger deres tros sandhed (pålidelighed) på skriften eller

noget som helst andet end den levende menigheds (kirkens) vidnesbyrd, de har ingen kirkelig anskuelse“.

„Men,“ fortsætter Trier, „jeg savnede mod til at følge Grundtvig, og med en vis hovmodig glæde holdt jeg stadig fast på dette: Jeg er endnu ikke Grundtvig-ianer.

„Og som det er gået mig, er det i det væsentlige gået Schrøder, Bågård og de andre af „Lille theologicum“. Kun Schousboe var heri forlængst kommen videre; mens Paludan-Müller måske stod længst tilbage.

Men da var det, vi fik det stød eller ryk, jeg før omtalte. Det var på kirkemødet i Lund; men det var fra Arvesen, det kom.

Den allerførste aften, jeg var hos biskop Thomander, røg vi straks sammen. Det var om det ord en „Grundtvig-ianer“. Jeg mærkede dog hurtigt hans overlegenhed både i liv og i ævner. Han slog mig fuldkommen af marken; men samtidig åbnede han mine øjne for, at den kristelige oplysning, som jeg havde fået af så forskellige mennesker som Glahn, Blædel, Fenger og Kierkegaard — du kender jo mit lærlingeforhold til dem — den oplysning havde alle disse mænd igen fra Grundtvig, og det var skammeligt ikke at ville vedkende sig dette for således at undgå dette smæde- navn Grundtvig-ianer, ja det var utaknemmeligt, hovmodigt og *fejgt*. Jeg vilde kun på den måde smutte fra de skældsord, som Grundtvig og disse gode mænd med ham måtte døje.*)

I denne munddyst og i en tale, Trier senere hørte Arve-

*) I sin bog »Oplevelser og erindringer« mindes O. Arvesen dette møde i følgende linier: »Jeg husker så, at jeg med al den ævne, jeg ejede, frémholdt for dem, hvor unaturlig, ja uforsvarlig det var ikke at høre på Grundtvig, som jo bode midt iblandt dem og hver søndag forkyndte ordet borte i Vartov kirke. Om f. ex. Morten Luther havde levet nu i dag, hvor vilde ikke en mængde af os have rejst ned til Wittenberg for at høre denne åndskæmpe, kanske også få tale med ham. Grundtvig er jo nu en gammel mand, om nogle år er han ikke mere, hvor vil I da ikke ærgre eder over, at I ikke hørte på ham, mens han levede. Først når I selv har hørt ham, kan I bære vidnesbyrd både om ham selv om om hans lære.«

sen holde om Grundtvig og hans meninger, kom sagerne i mangt og meget til at stå for ham i et nyt lys.

Så kom afrejsen, det var den tredie sept. om morgenen tidlig. Schrøder havde man glemt at kalde på, han kom i sidste øjeblik løbende med sin kuffert i hånden. Heldigvis kom han dog med på denne rejsefærd, der efter hans eget sigende blev en af de begivenheder, „der står i aller-mest glans for mig fra min ungdom.“

Trier siger det samme: „Så kom hjemfarten, sejladsen over sundet, noget af det dejligste og mest ophøjede, ja begejstrende, jeg nogen sinde har oplevet. Og sådan, tror jeg, det var for alle.“

Hverken Grundtvig selv eller hans mere kendte præstevenner var med på skibet; men den gamle lærde Rudelbach var der, han sad stille og lyttede til de mange taler og sange. Ti som man aftenen forud på Lundegård rigtig var kommen i gang med at synge, så samledes man nu igen og sang. Grundtvigs svigersøn P. O. Boisen sluttede sig til den syngende ungdom, som hans skik var, ja, han blev vel den egentlige leder af sangen. Ham kendte Trier. — Da der var sunget nogle morgensange og senere salmer, var der en af præsterne, der begyndte at tale, og nu vekslede sang og tale under hele overfarten.

Blandt de, som her talte, var da også Arvesen; han talte om Grundtvig, og hvad man ved ham havde fået; og det gjorde han på en måde, så Trier for første gang i sit liv stemte i af fulde bryst i det leve for Grundtvig, som Arvesen sluttede med; og mens hans stemme blandede sig med de andres, strømede tårerne ned over hans kinder.

Det må have været ved denne lejlighed, at det skete, som Trier siden på sine ældre dage så ofte fortalte for sine unge venner omtrent således: Under hele hjemrejsen fortsattes stadig drøftelsen af det Grundtvig-ske, det var jo det brændende spørgsmål. Især måtte Arvesen stå for skud, fra flere sider gik man løs på ham, særlig var en del af de unge på færde. Også Trier tog flere gange ordet og udtalte endnu enkelte tvivl om anskuelsens fulde ret, han prøvede som

at slå lidt koldt vand i blodet på Arvesen og afdæmpe hans afgjorte udtalelser.

Men da Trier efter et par sådanne lunkne og afkølede udtalelser på ny havde løftet sin røst, holdt Arvesen pludselig inde og trådte derpå ganske langsomt hen til Trier, stillede sig foran ham i hele sin kæmpehøjde og så ham stift ind i ansigtet, hvorpå han — som Trier udtrykte det — løftede bægge sine „bjørnelabber“, hug dem ned i skuldrene på ham, så det sang, mens han med øjnene borede ind i Triers blot sagde de ord: „Du er fejj, vennen min“.

Det skulde en anden under andre omstændigheder have vovet sig ved at sige til den brusende, varmbloedige Trier, han skulde i sandhed fået svar på tiltale; men hvor forunderligt, der kom ikke et ord over hans læber. Han havde nemlig i samme stund forstået, at Arvesen havde ret. Netop således og ikke anderledes var det; dybest inde i sjælen var han allerede overvunden; det var kun på overfladen, han ikke vilde give køb: Hvad vilde den store mængde og hans mange ungdomsvenner sige til det, og hvad vilde far og mor sige til, at han blev „Grundtvig-ianer“? Det stod i øjeblikket for ham, som kom han til at bryde med så meget og meget af det, der hørte hans ungdoms strålende fortid til. Intet under, om han følte sig ængstelig og bange overfor alt dette ny. Arvesen havde revet sløret til side, så han så sig selv; ja, sådan forholdt det sig netop; han holdtes kun tilbage af fejjhed, han var ræd for bruddet med sin egen fortid.

Dag, Trier behøvede kun at blive sig dette bevidst, før han også var på det rene med, at så måtte skridtet gøres, og det jo før jo heller; han måtte i nærmere personligt forhold til selve Grundtvig.

Et tilfælde kom ham til hjælp: Blandt rejsefællerne var, som nævnt, også Grundtvigs svigersøn P. O. Boisen; han blev så fornøjet ved at høre den friske, syngende studenterskare, at han fik Grundtvigs hustru, fru Asta, til at indbyde dem alle til hendes mands fødselsdag den 8. Sept., og således fandt Trier vej til Grundtvigs hus.

Da jeg første gang i sept. 1876 hørte Trier i Sødunge

holde et foredrag, begyndte han dette med de ord: „Det hører med til mit livs lykke, at jeg lærte Grundtvig at kende“.

Ja, nu var Isen brudt; men Trier glemte aldrig Arvesen den håndsækning, det stød, han således i et afgørende øjeblik i hans liv havde givet ham. Nu endelig var hans øje blevet åbnet for — som han skriver til Lange: „at det jo er Vorherre Kristus selv, der trådte hen til mig i dåben og udspurgte mig og døbte mig. For første gang takkede jeg Gud for min dåb og min tro“.

44.

Første gang hos Grundtvig.

Den 8. sept. fyldte Grundtvig 76 år, og fra morgenstunden af var der fest. En del kvinder overrakte ham om formiddagen en prægtig, stor dåbskande af sølv, mens børnene fra dronningens asylskole sang for ham. Om middagen var der en stor flok af hans ældre venner til gæst hos ham; men da aftenen nærmede sig, kom også ungdommen. Trier, vennekredsen og andre drog i et antal af omtrent 30 — mest studenter — ud til Grundtvigs bolig på Gl. Kongevej i nærheden af Bianco Lunos allé. Da de nærmede sig, så de, at haven var festligt oplyst af farvede lamper; Danebrog vajede uden for hans dør, og blomsterkranse smykkede op alle vegne.

De gik nu ind i haven; Grundtvig selv stod oppe på altanen med det kridthvide skæg hængende ned over brystet; en sort kalot dækkede hans isse. Han stod og røg på sin pipe. Flokken samlede nu ned for altanen, og efter aftale med Boisen sang de nu en sang, hvorefter Arvesen trådte frem og holdt en tale for Grundtvig, hvori han bragte ham en hilsen fra Nordens ungdom. Han sluttede talen med at fremsige en sang til Grundtvig, skreven af den norske sagfører H. Bentsen. Den smukke, djærve sang vandt senere betydelig udbredelse. Jeg mindes, hvorledes vi børn i en fynsk friskole skrev den af efter lærerens diktat:

„Du gamle gråskæg, så hvid som sne med issen bar,
som skjald i Nord for folkene tre så længe var.“

Den slutter med verset — det syvende og sidste:

„Din vinter skal smelte i Nordens vår — en herlig løn,
og kranset med blommer til Gladhjem går du Bragi søn.“

Grundtvig svarede, og man sang nu en af Grundtvigs sange, og derpå trådte ligeledes — efter den samme aftale — Schrøder frem og bragte hilsen og tak fra den danske ungdom.

Atter talte Grundtvig, og i hvad Trier kaldte en „udmærket tale“, påviste han, hvad betydning „det menneskelige“ havde i Guds husholdning.

Anker følte sig overbevist om, at så dejligt havde disse tanker aldrig før været udtalt, og Trier føjer til: „Det er meget muligt“.

Fru Asta Grundtvig.

Så spredtes skaren rundt i haven, unge studenter og unge

piger sluttede trop og spadserede i det klare måneskin, mens sang afløste sang.

Nu blev de tilstedeværende budt op i huset, hvor der var indrettet sexa for alle; også der blev holdt taler og sunget sange. Stærkest indtryk fik Trier af en mærkelig tale. Grundtvig sluttede med. Han fortalte om en nat for mange, mange år siden, hvor han sad og skrev og skrev, mens han håbede på den morgenrøde, der skulde oprinde over menneskelivet. Og som han sad dér, trængte pludselig de første morgenrødens stråler ind til ham. Han standsede sin pen, slukkede sit lille lys. Himlens lys havde sejret over mørket, nu var det morgen.

Endelig kl. 10 brød de tilstedeværende op, udenfor hus-

ets dør istemtes endnu hans aftensang „Kirkeklokke“, og så spredtes venneskaren.

På denne skønne festaften var det vist første gang, at Grundtvigs fødselsdag blev fejret på sådan festlig vis. Siden blev det jo en fast skik, der fra 1863 udvidedes til at blive de store såkaldte „vennemøder“ med deltagere fra hele landet. Denne gang var det kun en forholdsvis lille kreds — mest unge.

Den følgende dag var søndag, og da var næsten hele „Lille theologicum“ samlet til gudstjeneste i Vartov.

Trier skriver om prædikenen: „Enten har jeg aldrig forstået Grundtvig så godt før, eller også har jeg aldrig før hørt så god en prædiken af ham. Åh, hvilken rig tid!“

Medens Arvesen i sin fremtræden virkede omtrent ens på alle „vennerne“, så synes det, som om det nærmest var Trier og måske Schrøder, som Anker gjorde indtryk på. Triers hjærte var straks flyr og flamme over for Anker. „Han virkede på mig blot ved sin personlighed“, skriver Trier til Lange, „han har et dejligt åbent og rent ansigt, og hvor synger han dejligt; jeg sænkede mig helt i den sang; det var som toner, der mindede om alle mine længsler; hans sang vakte én til glæde. Han gjorde mig som ung igen. Han er blød og kærlig, ja et rigtigt levende menneske. Jeg var egentlig mere sammen med ham end med Arvesen, og til vore samtaler knytter sig skønne minder... Det var som pegede hvert hans ord mod himlen. Mit samliv med ham er det skønneste moment i hele det mageløse samliv med sang og med tale, med liv og med sjæl, med kærlighed som med håb og tro, dette samliv delte jeg med mine kære venner, dog særlig med Schrøder og Bågø. Vi gik som foryngede ud deraf.

„Vi fik under og efter kirkemødet lov til at være sammen i alt i to uger. O, hvilke gyldne minder, hvilke dejlige dage... Ja, nu kan du vist forstå, hvordan jeg i hele tre taler kunde prise og takke Norge med Nordmænd, med Anker og Arvesen, hvor meget godt har jeg ikke modtaget fra dette land!

Hvad mon du siger til disse to breve med alt det ny, jeg

har oplevet. De ord i dit sidste brev: „Jeg ved ikke, hvortil jeg skal hælde mit hoved“, har gjort mig så bedrøvet. Nu vilde jeg så gerne være dig til trøst og vejledning... Herren være med dig, min kære ven“!

Hermed slutter Trier sit udførlige brev til Lange af 18. sept....

Også til moderen skriver han om dette betydningsfulde møde. „Det gælder om, moder“, hedder det således, „selv at være til stede ved de lejligheder, hvor man møder *historien*, hvor den bevæger sig stærkt og rask fremad; ti dér lærer man mere historie og får et klarere blik på den end ved at læse tusinde af de lærdeste, historiske værker. Det har den største indflydelse sådan at være sammen med kirkens store personligheder. En eneste levende personlighed har mer at betyde end mangfoldige af de mest overbevisende skrifter; blot man har et åbent og modtageligt hjærte. Samlivet leves her i højeste grad forstærket, fordi forskelligartede kræfter her tørner sammen og brydes med hverandre“.

Hvor glad end Trier havde været ved sit første besøg i det Grundtvig-ske hjem, så tilfredsstillende det ham dog ikke, han måtte møde Grundtvig selv personlig og under fire øjne. En skønne dag går han da derud. Han havde hørt, at „den gamle“ ikke var let at komme i samtale med, når man ikke havde bestemte ting, man kunde føre frem. „Konversere“, tale for at tale, det kunde eller vilde Grundtvig aldrig indlade sig på, så forblev han blot tavs. Trier havde netop hørt, at kort forud havde en Trønder besøgt Grundtvig. Manden havde tænkt sig, at han blot behøvede at lægge øren til, så skulde Grundtvig nok sørge for at lukke noget derind. Man havde lagt mærke til, at der var så forunderlig stille i stuen, hvor de to mænd opholdt sig; men pludselig bliver døren revet op, og Nordmanden kommer styrtende ud, river sin hat og overfrakke til sig, mens han råber som i fortvivelse: „Nu har jeg rejst lige fra Nidaros og ned til København for blot at få en eneste samtale med Grundtvig, og så sidder han dér og siger kun nå, nå og så, så til alt,

hvad jeg siger". Dermed forsvandt gæsten i stormskridt ud ad døren.

Altså, dette var Trier klar over, og derfor havde han da også på forhånd forsynet sig med forskellige æmner at føre frem til drøftelse.

Alligevel havde det nær gået galt. Den gamle mand syntes hensunken som i en hel anden verden end den, den unge student vilde have ham med ind i. Endelig til sidst, da Trier var nærved at give op, kom han rent lejlighedsvis til at udtale sig skarpt om den undervisning, der var bleven budt ham som discipel i latinskolen. Da var det, som Grundtvig med et vågnede op. Med ild og iver greb han den ny tråd, ja det var jo netop det, Grundtvig selv havde oplevet og atter og atter havde påvist, at „drengevidenskabeligheden“, som den dreves i vore lærde skoler, var en ulykke for vort land. Nu behøvede Trier ikke at lede om ny æmner, Grundtvig var som fyr og flamme. Samtalen varede uafbrudt i to stive klokke-timer.

N. F. S. Grundtvig.
(Efter maleri af Villh. Marstrand.)

Fra den dag havde den gamle åndens stridsmand fået øje på Trier, havde skilt ham ud fra flokken. Og hvor tit Trier end senere gjorde besøget om igen, havde han aldrig nogen sinde indtryk af, at han kom til ulejlighed.

Schrøder skriver herom i sit skrift om Trier:

„Ingen af os unge nyttede som han den adgang, han havde fået til Grundtvigs hus. Under sin senere examenslæsning talte han med ham om dogmatikken, som han ikke kunde klare. Selv i rent personlige forhold blev Grundtvig Triers rådgiver, hvad der fik megen betydning for hans hele fremtid“.

Også Triers broder Fritz nævner dette i sin omtale af

sagen: „således fik Ernst adgang til Grundtvigs hjem, og det blev snart hans kæreste sted at komme. Ingen af de andre unge kunde som Ernst få Grundtvig til at udtale sig ved frimodig at stille det ene spørgsmål til ham efter det andet. Til ham tyde han ud, så snart han traf på noget menneskeligt eller kristeligt, som trængte til at belyses, og altid sørgede han så vidt mulig for, at andre ved at være til stede kunde få gavn af Grundtvigs svar.“

Det kan vist siges med sandhed, at ingen af Grundtvigs yngste discipelkuld kom til at stå den gamle mesters hjærte så nær som han denne jødefødte yngling med den stærke, higende sjæl. Fra nu af fandt livsstrømmen hos Trier ind i det leje, som den aldrig senere forlod. Hans rastløse, higende, kæmpende sjæl havde fundet sit mål. Grundtvig havde strøget bindet fra hans øjne, åbnet hans blik for det, der for ham blev livets største værdi. Han var nu helt bleven en Grundtvigs discipel.

INDHOLD

Nr.		Side Nr.
1	Fædrene-ætten	5
2	Mødrene-ætten.....	7
3	Nathanson og kunstnerne	10
4	Triers hjem	17
5	Skolegang	21
6	Treårskrigens tid	26
7	Barnebrevne	29
8	Barnedigte	32
9	Senere latinskoleår	34
10	Sommerferier.....	37
11	Minder fra Ingemanns hus.....	38
12	„Æventyr på fodrejsen“	42
13	Ungdomsvenner.....	50
14	Studentermødet 1856.....	52
15	Studenterbreve	54
16	Fri studier	61
17	Brev fra Albert Lange	66
18	Triers svar	67
19	Atter brev fra Lange	71
20	„Skandinavisk kirkemøde“ 1857.....	72
21	Fodtur 1857.....	73
22	Studenternes Himmelbjærg-fest 1857	78
23	Om Chr. Schierbeck	82
24	Nyt brev fra Lange	87
25	Et skriftemål	89
26	Vinteren 1857–58	94
27	Til Norge	96
28	Til Jøtunheimen	102
29	I Lom	107
30	Over fjæld og fjord.....	111
31	Hjemrejse	116

Nr.	Side Nr.
32 Atter hjemme.....	119
33 Om venskab	122
34 Studentersamliv	126
35 Kunstner venner	132
36 Fødselsdag.....	135
37 Dagligt Liv og dagligt arbejde	137
38 Ikke Grundtvig-ianer	141
39 I sjælenød.....	142
40 Henrik Scharling og andre af vennerne.....	146
41 Examen og ferierejser	148
42 Den „kirkelige anskuelse“	154
43 Det „skandinaviske kirkemøde“ i Lund 1859.....	157
44 Første gang hos Grundtvig	165

FORTEGNELSE OVER BOGENS BILLEDER

Nr.	Side Nr.

	På bogens titelblad billedet Ernst Trier som felt- degn 1864.
1	M. L. Nathanson 9
2	Gamle Nathanson med børn, svigerbørn og børnebørn 11
3	Et første udkast til Eckersbergs maleri af den Nathanson-ske familie 13
4	Eckersbergs store maleri af den Nathanson-ske familie 15
5	Ernst Trier, 6 år gl. Tegning af Vilh. Marstrand ... 19
6	Grosserer J. S. Trier 20
7	Bella Trier, f. Nathanson 20
8	Ernst Triers hjem fra han var 5 år. „Vesterbro nr. 5“ 22
9	Maleren Vilh. Marstrand 25
10	Kong Frederik VII 27
11	Ernst Trier 17 år gl. 35
12	Digteren Bernhard Severin Ingemann 39
13	Octavius Hanssen, som ældre 46
14	Albert Lange, som ældre 54
15	Professor Rasmus Nielsen 61
16	Biskop P. Chr. Kierkegaard 63
17	Bjørnstjerne Bjørnson 65
18	Henrik Scharling, som ung 68
19	Billedhuggeren Chr. Schierbæk 83
20	De tre valkyrier 87
21	Komponisten Emil Hartmann og hustru 90
22	Villiam Scharling 95
23	Jens Nørregård, senere forstander for folkehøjskolen i Testrup 120
24	Christoffer Bågå, senere højskolelærer i Testrup .. 120
25	„Lille theologicum“ 130
26	Komponisten August Winding 133

Nr.		Side Nr.
27	Clara Hartmann, g. m. Aug. Winding	133
28	Maleren Ernst Laub	134
29	Otto Jakobsen, senere præst	138
30	P. A. Fenger, præst på Kristianshavn	144
31	Ludvig Schrøder, senere forstander for folkehøjskolen i Askov	145
32	Maleren Læssø	151
33	Fru Læssø	151
34	Frede Boisen, senere kendt politiker	154
35	Sognepræst Egede Glahn	155
36	Nordmanden Olaus Arvesen	160
37	Nordmanden Hermann Anker	160
38	Fru Asta Grundtvig	166
39	N. F. S. Grundtvig. (Efter maleri af Vilh. Marstrand)	169

. Af

POVL HANSEN

er tidligere udkommet:

Højskoleforstander Ernst Triers efterladte papirer i udvalg ..	1.00
Tre folkelige foredrag	1.50
Ved kirkedøren	1.00
Mine minders bog	5.00
Digt og sang	1.50

